

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΤΟΣ 28ον

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965

ΑΡΙΘ. 264

Ο ΟΥΡΑΝΟΣ ΚΑΙ Η ΓΗ

Πόθεν αυτή ή σύγκρουση, όσον άφορᾶ τὸ πνεῦμα τῆς περιπετείας, πὸν παρατηρεῖται στοὺς περισσότεροὺς ἀπὸ τοὺς πιστοὺς; Νομίζω ὅτι αὐτὸ προέρχεται ἀπὸ κάποια ἐσφαλμένη νοητικὴ αντίθεση, πὸν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι—πιστοὶ καὶ ἄπιστοι—ἔχουν τὴν τάση νὰ κατασκευάζουν ἀνάμεσα στὶς πνευματικὲς καὶ τὶς ὕλικές ἀξίες, στὰ πράγματα τοῦ Πνεύματος καὶ σ' ἐκεῖνα τῆς πραγματικῆς ζωῆς, ἀνάμεσα στὸν «οὐρανὸ» καὶ τὴν «γῆ». Ὑπάρχουν πιστοί, οἱ ὁποῖοι, ἀκριβῶς ἐπειδὴ ἀναρωτήθηκαν, γιὰ τὸ τί πρᾶγμα εἶναι «ἀξιόλογο», ἐπειδὴ ἀκριβῶς κατάλαβαν ὅτι μόνον στὸν Θεὸ βρίσκεται ἡ πηγὴ κάθε ἀνθεκτικῆς ἀξίας, ἔχασαν κάθε ἐνδιαφέρον γιὰ κάθε τι πὸν δὲν εἶναι ἡ θρησκεία. Ἔστρεψαν πρὸς τὴν γῆν τὰ νῶτα, καὶ δὲν βλέπουν παρὰ τὸν οὐρανὸ καὶ μόνον.

Ἡμποροῦμε κάποτε, στὴν στάση αὐτῆ, νὰ διακρίνωμε κάποιο εἶδος «φυγῆς». Ἡ θρησκεία, γιὰ τοὺς ἀνθρώπους αὐτοὺς, προσφέρεται σὰν ἓνα εἶδος καταφυγίου γιὰ νὰ ξεφύγουν ἀπὸ τὴν ἀποτυχημένη τους ὑπαρξή, ἡ εὐσέβεια τους, σὰν μιὰ παρηγοριὰ γιὰ τὶς ἀποτυχίες τους στὴν πρακτικὴ ζωή. Ἀρνήθηκαν νὰ ἀντιμετωπίσουν καὶ νὰ λύσουν τὰ προβλήματα τῆς πραγματικῆς των ζωῆς, καὶ βρίσκουν τώρα εὐχαρίστηση καὶ ἰκανοποίηση σ' ἓναν κόσμον ἀφηρημένο, θεωρώντας αὐτὴ τους τὴν παραίτηση σὰν χριστιανικὴ αὐταπάρνηση.

Ἐχει, πολλὰς φορές, περιγραφῆ τὸ ψυχολογικὸ αὐτὸ φαινόμενο τῆς «ὑπερ-

ἀναπληρώσεως», δὲν ἀποτελεῖ ὁμως τὴν μοναδικὴν περίπτωσιν. Διότι βλέπομε ἀρκετοὺς ἄνδρες καὶ γυναῖκες, εὐφρεῖς καὶ προικισμένους, πὸν θὰ ἦταν πρόσφοροι γιὰ μιὰ γόνιμη ζωὴ, νὰ ἀπομακρύνωνται, καλῆ τῆ πίστει, ἀπὸ τὴν πραγματικὴν ζωὴς, διότι θεωροῦν ὅτι δειχνονται ἔτσι περισσότερο πιστοὶ στὸν Θεό.

Δὲν ὀμιλῶ, ἐδῶ, γιὰ τὴν μοναδικὴν «κλήσιν», πὸν ἀνταποκρίνεται σ' ἓνα ἰδιαίτερον θεϊκὸν κάλεσμα, πὸν οἱ αὐστηρὲς ἀξιώσεις καὶ πειθαρχία του ἀποτελοῦν μιὰ πραγματικὴν καὶ ὄχι κάποιον ἀφηρημένον ὄνειρον. Ὅλα, ἐξ ἄλλου, τὰ θρησκευτικὰ τάγματα προσέχουν πολὺ νὰ ἀπομακρύνουν τὶς μὴ πραγματικὰ καὶ ἐνσυνείδητες μοναστικὰς «κλήσεις». Ἐχω ὁμως ὑπ' ὄψιν μου, ὅλα τὰ πολυάριθμα θύματα μιᾶς τραγικῆς παρεξηγήσεως. Ὅλους ἐκεῖνους, πὸν ἔπαυσαν νὰ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὶς γήϊνες πραγματικότητες, ἀκριβῶς διότι ἐξύπνησε τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὶς πνευματικὰς ἀλήθειες, σὰν νὰ ἦμποροῦσαν αὐτὲς νὰ ὑπάρχουν μόνες τους, μέσα σὲ μιὰν «ἀφαίρεσιν», χωρὶς τὴν ἐνσωμάτωσίν τους μέσα στὸν κόσμον. Ἐχουν τὴν ἀντίληψιν ὅτι μπαίνουν στὴν πιὸ ἀξιόλογον περιπέτεια, ἐνῶ ἡ ζωὴ τους παύει πια νὰ εἶναι περιπέτεια· διότι δὲν ὑπάρχει ἀληθινὴ περιπέτεια ἔξω ἀπὸ αὐτὴ τὴν «ἐνσωμάτωσιν».

Ἡμποροῦν, ἀσφαλῶς, νὰ ἐπικαλεσθοῦν χωρὶς ἀπὸ τὴν Ἁγ. Γραφὴν γιὰ νὰ ὑποστηρίξουν τὴν ριζικὴν αὐτὴν ἀντίθεσιν Οὐρανοῦ καὶ γῆς. Τὸν Ἁπ. Παῦ-

λο, ὁ ὁποῖος μᾶς λέγει «μὴ συσχηματίζεσθαι τῷ αἰῶνι τούτῳ» (Ρωμ. ιβ' 2) καὶ μᾶς καλεῖ νὰ ἀποσπασθοῦμε ἀπὸ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου τούτου, «παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου» (Κορ. Α' ζ' 31). Τὸν Ἅπ. Πέτρο, ποῦ μᾶς ἀποκαλεῖ «παροίκους καὶ παρεπιδήμους» (Πέτρ. Α' θ', 11). Νὰ ἐπικαλεσθῶν ἀκόμη καὶ λόγον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅπως τὴν παραβολὴ τοῦ πολυτίμου μαργαρίτου, ποῦ ἕνας ἔμπορος θυσιάσει, γιὰ νὰ τὸν ἀποκτήσῃ, ὅλα τὰ ὑπάρχοντά του.

Ἐχῶ ὅμως τὴν γνώμη, ὅτι ὑπάρχει συχνὰ κάποια μεγάλη παρεξήγηση ὡς πρὸς τὴν ἐρμηνεία τῶν κειμένων αὐτῶν, ὅπως καὶ ἄλλων πολλῶν. Ἀσφαλῶς, ὁ πολυτίμος μαργαρίτης δὲν εἶναι ἄλλος ἀπὸ τὴν Πίστη, καὶ εἶναι πιὸ πολυτίμος ἀπὸ κάθε τι στὸν κόσμο αὐτό. Ἡ Πίστη, ὅμως, δὲν μᾶς ὀδηγεῖ ἀναγκαστικὰ ἔξω ἀπὸ τὸν κόσμο. Μᾶς προσκαλεῖ, μᾶλλον, νὰ ἐνδιαφερθοῦμε γι' αὐτόν, διότι καὶ ὁ Θεὸς ἔχει στραφῆ πρὸς αὐτόν, διότι τὸν ἀγαπᾶ καὶ ἐνδιαφέρεται γι' αὐτόν. Ἐπειδὴ τὸν ἐδημιούργησε, καὶ ἀκριβῶς ἐπάνω στὴν πραγματικότητα τοῦ κόσμου αὐτοῦ ἐκτυλίσσει τὴ θεϊκὴ περιπέτεια. Ἀσφαλῶς, ὁ Θεὸς εἶναι ἡ πηγὴ κάθε ἀξίας· τὴν ἀξία, ὅμως, αὐτὴ τὴν χαρίζει στὰ πράγματα, στὰ πρόσωπα, στὸν κόσμο, στὰ γεγονότα. Ἡ Ἁγία Γραφή, ἀρχίζει μ' αὐτὰ τὰ λόγια: «Ἐν ἀρχῇ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν» (Γεν α' 1). Δὲν ἐδημιούργησε μόνον τὸν πνευματικὸν κόσμο, ἐπίλασε ἐπίσης καὶ τὴν «γῆν». Καὶ ἐδῶ ἔγκειται ἡ «περιπέτεια» στὴν ὁποία μᾶς καθιστᾶ μετόχους χάρεις στὸ ἔνστικτο τῆς περιπέτειας.

★ ★ ★

Πολλές χριστιανικὲς κοινότητες πρεσβεύουν αὐτὴ τὴν ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸν πνευματικὸν κόσμο καὶ στὸν γῆινο. Μολονοὶ πιστεύω ὅτι πρόκειται γιὰ μιὰ παρεξήγηση, ἐπιθυμῶ ἐδῶ νὰ τονίσω τὸν ἀπόλυτον σεβασμὸν μου γιὰ τὴν εἰλικρινῆ αὐτὴ καὶ θερμὴ τους πί-

στη. Πρόκειται συχνὰ γιὰ κοινότητες πολὺ ζωντανές, ἱεραποστολικές καὶ ἀκτινοβόλες, ποῦ τὶς ἐμπνέει τὸ πνεῦμα τῆς «περιπέτειας». Καὶ τοῦτο, διότι ἀπαιτοῦν ἀπὸ τοὺς πιστοὺς τῶν συγκεκριμένες θυσίες γιὰ χάρι τῆς πίστεως τῶν. Ὁ ἀναχωρητισμὸς, γι' αὐτοὺς, εἶναι νὰ ἀπέχουν ἀπὸ τὸ θέατρο ἢ τὸν κινηματογράφου, νὰ μὴ χορεύουν, νὰ μὴ καπνίζουν, νὰ μὴ πίνουν οἰνοπνευματώδη ποτά, νὰ μὴ φοροῦν κοσμήματα ἢ ὠραία φορέματα. Γιὰ μερικοὺς συνίσταται στὸ νὰ ὑποβάλλωνται σὲ ὅλες τὶς διατάξεις τοῦ μωσαϊκοῦ Νόμου, νὰ μὴ τρώγουν χοιρινὸ κρέας, νὰ μὴν ἐργάζωνται τὸ Σάββατο. Ὅλα αὐτὰ ἔχουν μιὰ ἀξία πραγματικὴ διότι ἀποτελοῦν γι' αὐτοὺς τὴν «ὑπογραφή» τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης, τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἀφοσιώσεως. Ἀποτελοῦν ἕνα εἶδος μαρτυρίας, διότι ἡ κοινωνία μὲ τὸν Θεὸν εἶναι πολυτιμότερη ἀπὸ ὅλες τὶς μικροευχαριστήσεις τοῦ κόσμου, στίς ὁποῖες εἶναι σκλαβωμένοι τόσοι ἄνθρωποι.

Συμβαίνει, ὅμως, γιὰ τὰ παιδιά τους, νὰ ἔχουν καὶ αὐτὰ ἀνάγκη ἀπὸ «ιατρικὴ περίθαλψη». Ἡ θέσις τῶν παιδιῶν εἶναι τελειῶς διαφορετικὴ. Αὐτὸ ποῦ ἤταν γιὰ τοὺς γονεῖς μιὰ θυσία εὐχάριστη, ποῦ ἔχουν ἀποδεχθῆ ἐλεύθερα εἰς ἀντάλλαγμα τοῦ «πολυτίμου μαργαρίτου», ἀποτελεῖ γιὰ τὰ παιδιά ἕνα «ταμποῦ», μιὰ ἀπαγόρευση· ἕνα διαβολικὸ πειρασμὸ, ἕνα ἀμάρτημα ποῦ τὰ γεμίζει μὲ ἀγωνία ἢ σκέψη του. Αὐτὸ ποῦ ἀποτελοῦσε γιὰ τοὺς γονεῖς τὴν ἀπελευθέρωση ἀπὸ μιὰ σκλαβιά, ἤμπορεῖ νὰ γίνῃ γιὰ τὰ παιδιά μιὰ καινούργια δουλεία.

Ἐπὶ τὸν ἕνα εὐτυχῶς γονεῖς, πολὺ εὐσεβεῖς καὶ αὐστηροί, ποῦ τὸ κατανοοῦν αὐτὸ καὶ παρέχουν περισσότερη ἐλευθερία στὰ παιδιά τους, γιὰ νὰ μπορέσουν μὲ τὴ σειρά τους καὶ αὐτὰ νὰ ἀσπασθοῦν ἐλεύθερα ἕνα κανόνα διαγωγῆς, ἀπὸ ἀγάπη στὸν Θεό, καὶ ὄχι ἀπὸ ἀγωνία γιὰ ἕνα «ταμποῦ».

Ἡ ἴδια αὐτὴ συζήτηση εἶχε ἀναπτυχθῆ, μ' ἕναν τρόπο τραγικὸ, μεταξὺ

του Ἰησοῦ καὶ τῶν Φαρισαίων. Καὶ αὐτοὶ ἐπίσης, ἀπὸ εὐλάβεια, ἐνουοῦσαν νὰ διακρίνονται μὲ τὴν καλὴ τους διαγωγὴ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἐσκανδάλιζε, ἐπειδὴ ἔθεράπευε ἀσθενεῖς τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου, ἢ διότι συναναστρέφετο ἀνθρώπους ποὺ εἶχαν κακὴ φήμη καὶ συνέτρωγε μὲ ἁμαρτωλοὺς. Διότι τὸν ἔβλεπαν νὰ παρίσταται σ' ἓνα γάμο, νὰ μεταβάλλη, μάλιστα, τὸ νερὸ στὸ καλύτερο κρασί (τί «κοσμικὴ», ἀλήθεια, εὐχαρίστηση!) καὶ νὰ τὸ προσφέρῃ στοὺς καλεσμένους (Ἰωάν. 6' 1-10).

Τὸ συνολικὸ μῆνυμα τῆς Βίβλου εἶναι ἀκριβῶς τὸ ἀντίθετο ἀπὸ μιὰ ἀντίθεση μεταξὺ Οὐρανοῦ καὶ γῆς, εἶναι ἡ σύνδεση τῶν δύο αὐτῶν στοιχείων. Στὴν προοπτικὴ τῆς Βίβλου, δὲν ὑπάρχουν δύο ξεχωριστοὶ κόσμοι, ἓνας κόσμος ἱερὸς καὶ ἓνας «βέβηλος»· τὰ πάντα εἶναι ἱερά. Τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ δὲν θρῖσκεται στὶς ἀφηρημένες ἰδέες, ἀλλὰ μέσα στὴν φύση, τὴν ἱστορία, σὲ ὅλες τὶς περιπέτειες, ὅλων τῶν ἀνθρώπων. Ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται γιὰ ὅλα· καὶ ἐμεῖς ἐπίσης, ἐρχόμενοι σὲ ἐπαφὴ μαζί Του, θρῖσκομε γιὰ ὅλα ἓνα καινούργιο ἐνδιαφέρον, ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ πιὸ ἀσήμαντα πράγματα.

Εἶπε, θεῖα, ὁ Ἰησοῦς στὸν Πέτρο νὰ ἀφήσῃ τὴ θάρκα του καὶ τὰ δίχτυα: «ἀπὸ τοῦ νῦν ἀνθρώπους ἔσει ζωγρῶν». (Λουκ. ε' 10). Προηγουμένως, ὅμως, ἐνδιαφέρθηκε γιὰ τὸ ἀλιευτικὸ του ἐπάγγελμα, δίδοντάς του μιὰ καλὴ συμβουλὴ γιὰ νὰ ἐπιτύχῃ στὸ ψάρεμα. Αὐτὸν προσκαλεῖ, λοιπόν, σὲ κάποιο ἄλλο «ψάρεμα». Δὲν εἶναι διότι τὸ πιάσιμο τῶν ψαριῶν στερεῖται ἀπὸ ἐνδιαφέρον, ἀλλὰ μᾶλλον διότι ἐνδιέφερε σὰν μιὰ περιπέτεια ἢ ὁποῖα προεικόνιζε τὸ πνευματικὸ ὑπόργημα ποὺ θὰ ἐμπιστευόταν ὁ Ἰησοῦς στὸν ἀπόστολο. Εἶναι τὸ πνεῦμα ποὺ διαπνέει ὀλόκληρη τὴ Βίβλο: ὄχι δύο πράγματα, ἀλλὰ ἓνα καὶ μόνον· ὄχι ἀπουσία, ἀλλὰ παρουσία μέσα στὸν κόσμον· ὄχι περιφρόνηση, ἀλλὰ ἐνδιαφέρον γιὰ τὸν κόσμον.

Χωρίζομε, λοιπόν, διαρκῶς αὐτὰ ποὺ

ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ἐνώσῃ. Καλὸ, θεῖα, εἶναι τὸ νὰ μεταλαμβάνῃ κανεὶς κάθε πρωτὶ, θὰ πρέπει ὅμως τότε, ἢ δραστηριότης ὅλη, ἢ περιπέτεια τῆς ἡμέρας ὀλόκληρης, νὰ εἶναι διαποτισμένη ἀπὸ τὸ ἱερὸ μυστήριον. Διότι χωρίζομε τὶς ὄρες μας τὶς ἀφωσιωμένες στὸν Θεόν, ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ἀφιερώνομε στὴν πρακτικὴ ζωὴ. Οἱ ἄνθρωποι ἐπίσης, χωρίζονται γενικὰ σὲ δύο στρατόπεδα: σ' ἐκείνους ποὺ ἐνδιαφέρονται τόσο πολὺ γιὰ τὴν θρησκεία, ὥστε χάνουν τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὰ πράγματα τοῦ κόσμου, καὶ σ' ἐκείνους ποὺ παθαίνονται τόσο πολὺ γιὰ τὶς περιπέτειες τῆς ζωῆς, ὥστε χάνουν τὸ ἐνδιαφέρον τους γιὰ τὸν Θεόν. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι σχηματοποιῶ κάπως ὑπερβολικὰ τὸ θέμα, τὸ κάμνω ὅμως γιὰ νὰ γίνῃ κατανοητὸ πόσο αὐτὸς ὁ διάλογος μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν κατηγοριῶν εἶναι τραγικὸς καὶ δύσκολος. Οἱ «θρησκευόμενοι» ἄνθρωποι θὰ ἠθελαν νὰ ἐνδιαφέρονται οἱ ἄλλοι γιὰ ἐκεῖνο ποὺ οἱ ἴδιοι ἐνδιαφέρονται. Εἶναι ὅμως αὐτοὶ, ποὺ θὰ πρέπει πρώτοι νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ ὅσα ἐνδιαφέρουν τοὺς ἄλλους. Καὶ αὐτό, ἀκριβῶς, εἶναι ἡ ἀγάπη.

Βλέπομε ἔτσι ζευγάρια, ὅπου καθένας ἀπὸ τοὺς δύο συζύγους ἀντιπροσωπεύουν τὸ ἓνα ἀπὸ τὰ δύο αὐτὰ στρατόπεδα. Ἡ κυρία, π. χ., τὴν ὁποία συνεκίνησαν οἱ λόγοι ἐνὸς ἱεροκήρυκος μεγάλης ἀξίας, γίνεται μιὰ πιστὴ ποὺ διακρίνεται γιὰ τὸν μεγάλο θρησκευτικὸ της ζῆλο, ποὺ ἀναλίσκεται σὲ θαμνὸν ἀπεριόριστο γιὰ τὸν χριστιανικὸ κύκλο στὸν ὁποῖον προΐσταται. Αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν «περιπέτεια» τῆς. Δὲν παραλείπει ποτὲ νὰ παρακολουθῇ τὰ κηρύγματα τοῦ ἀνωτέρω ἱεροκήρυκος, διαβάζει τὸ κάθε τι ποὺ γράφει αὐτός, γνωρίζει ὅλη τὴν σκέψη του καὶ τὴν ἐκθέτει πιστὰ σὲ ὅσους θὰ συναντήσῃ. Αὐτὰ ὅλα τὴν ἀπορροφοῦν τόσο, ὥστε δὲν τῆς μένει πιά καιρὸς γιὰ ἄλλες δραστηριότητες, φθάνει μάλιστα νὰ παραμελῇ ἴσως, ὀλίγο τὸ σπίτι, τὸν σύζυγό τῆς, τὰ παιδιὰ τῆς. Παίρνει μέρος σὲ ὅλες τὶς θρησκευτικὰς διαλέξεις, διαβάζει πολλὰ

βιβλία και ἐνημερώνεται στο κάθε τι που ἀφορᾷ τὴν περιοχὴ τῆς θρησκείας, καὶ παθαίνεται γι' αὐτὸ ὀλοένα καὶ περισσότερο.

Θὰ ἤθελε πολὺ νὰ προσηλυτίσει τὸν σύζυγό της. Θὰ ἦταν κάτι θαυμάσιο, νὰ μπορούσαν νὰ ζοῦν μαζί τὴν πνευματικὴ αὐτὴ περιπέτεια!... Εἰς μάτην προσπαθεῖ νὰ τὸν παρασύρη, νὰ τὸν πείση νὰ τὴν συνοδεύση σὲ μιὰ ἱερὴ ἀκολουθία, σὲ κάποια θρησκευτικὴ συγκέντρωση. Δὲν ξεύρει ἀκόμα, ἂν ὁ σύζυγός της πιστεύη στὴν θρησκεία, διότι δὲν λέγει ἐπ' αὐτοῦ τίποτε, δὲν ἀπαντᾷ ὅταν ἀρχίζει ἐκείνη συζήτηση ἐπάνω στο θέμα τῆς πίστεως.

Μοῦ ὠμολόγησε ὅτι ἄφησε κάποτε ἐπιδεικτικὰ ἐπάνω στο τραπέζι κάποιο ἀπ' τὰ βιβλία μου, δὲν γνωρίζει ὅμως ἂν ποτὲ τὸ ἄνοιξε. Ὁσφράνθηκε ἴσως κάποια παγίδα, κάποιο σχέδιο! Ἐπιμένει νὰ διαβάξῃ μόνο ἀστυνομικὰ μυθιστορήματα, λέγοντας ὅτι ἔχει ἀνάγκη νὰ ξεκουράσῃ τὴν σκέψη του ἀπὸ τὶς θαραιεῖς φροντίδες τῆς ἐπαγγελματικῆς του ζωῆς.

Εἶναι θιομήχανος, καὶ ἡ ζωὴ του ἀποτελεῖ μιὰ συγκεκριμένη, ἐξαντλητικὴ περιπέτεια. Ὅλη τὴν ἡμέρα ἔχει νὰ λύνη ἐπείγοντα προβλήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα εἶναι μεγάλη ἡ εὐθύνη του. Τὰ σκέπτεται ἀκόμη καὶ τὸ βράδυ, τὴ στιγμή πού ἡ γυναίκα του θὰ ἤθελε νὰ τὸν παρασύρη σ' ἕναν χῶρο τελείως διαφορετικὸ, σὲ ζητήματα γιὰ τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζει πολλὰ πράγματα, ἐνῶ ἐκείνη κινεῖται σ' αὐτὰ μὲ ἄνεση. Πῶς θὰ φαινόταν, λοιπόν, σ' ἕναν ἀγῶνα τόσο ἄνισο; Καὶ ἀπὸ τὴν δική του ὅμως πλευρὰ, δὲν τῆς μιλεῖ γιὰ τὶς δικές του ἔννοιες, γιατί θάλεπε καλὰ ὅτι θὰ τὸν ἄκουγε ἀφηρημένα.

Γίνονται, ἔτσι, ὄλο καὶ περισσότερο ξένοι, ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο. Ἡ θρησκεία πού θὰ ἔπρεπε νὰ τοὺς ἐνώσῃ, τοὺς χωρίζει. Ἡ γυναίκα σκέπτεται ὅτι τὸ λάθος εἶναι τοῦ ἀνδρός της, ὅτι ἡ θρησκεία θὰ τοὺς ἔνωσε ἂν ἤθελε πραγματικὰ νὰ τὴν ἀκολουθήσῃ σ' αὐτὸ τὸ θέμα, νὰ προσευχηθῇ, ἴσως, μαζί της...

Ἐκεῖνος, πάλι, δὲν ξεύρει πιά τί δῶρο νὰ τῆς κάμῃ, γιὰ νὰ τῆς δώσῃ εὐχαρίστηση. Ἐνα θρησκευτικὸ βιβλίο; Ἄλλὰ αὐτὸ θὰ φαινόταν ἴσως κάπως παράφωνο. Κάποιο ὠραῖο φόρεμα; Ἄλλὰ ἀμφιβάλλει ἂν θὰ τὸ ἐκτιμῆσῃ ὅσο θὰ ἔπρεπε, διότι θρῖσκει ὅτι δὲν φραντίζει ὅσο θὰ ἔπρεπε τὸ ντύσιμό της. (Ἡ γυναίκα ἐνὸς θιομηχάνου θὰ ἔπρεπε νὰ ντύνεται καλύτερα). Ὅταν καλῆ στο σπίτι γιὰ δεῖπνο κάποιο ἐμπορευόμενο, νοιώθει ἕνα εἶδος ἀμηχανίας, διότι ἡ γυναίκα του δὲν ἐννοεῖ νὰ κτενισθῇ καὶ νὰ περιποιηθῇ τὸ πρόσωπό της ὅπως αὐτὸς θὰ ἤθελε... Μήπως, λοιπόν, ἡ ἀγάπη, γιὰ τὴν ὁποῖα τόσο πολὺ κάνει λόγο στὴν ἐκκλησία, εἶναι ἕνα πρᾶγμα τόσο πολὺ ἀφηρημένο καὶ πολυσύνθετο; Δὲν θὰ μπορούσε, μήπως, νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπη της, ζητώντας νὰ ἐνδιαφερθῇ γιὰ τὸν ἄνδρα της;

Δὲν φιλονικοῦν μεταξύ τους, δὲν συγκρούονται, ἐκτὸς ἴσως γιὰ τὸ ζήτημα τῶν παιδιῶν γιὰ τὰ ὁποῖα ἐκεῖνος θρῖσκει ὅτι ἡ γυναίκα του δείχνει ἀδυναμία. Ὅμως ἐκείνη ἔχει διαβάσει τόσα πολλὰ βιβλία ψυχολογίας καὶ ἐπικαλεῖται τόσες αὐθεντικὲς γνώμες ἐπάνω εἰς τὸ θέμα αὐτό, ὥστε παραιτήθηκε ἀπὸ κάθε συζήτηση, ἀκριβῶς γιὰ νὰ ἀποφύγῃ τὶς φιλονικίες. Κάποτε, θέλησε νὰ τῆς δώσῃ μιὰ συμβουλὴ: εἶχε τὴν γνώμη ὅτι κουραζόταν πάρα πολὺ μὲ τὸ νὰ τρέχῃ σὲ τόσες συγκεντρώσεις, ἐνῶ ἐξ ἄλλου ἐκνευρίζεται φοβερὰ ἐπειδὴ ὑπάρχουν διαφωνίες μέσα στο Ἐνοριακὸ Συμβούλιο τοῦ ὁποῖου εἶναι μέλος. Οἱ συγκρούσεις εἶναι κάτι τοῦ ὁποῖου ἔχει ὁ ἴδιος ἐμπειρία, διότι εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὶς ἀντιμετωπίσῃ συχνά στο δικό του Διοικητικὸ Συμβούλιο καὶ στο ἐργοστασίό του... Ἐπειδὴ ὅμως δὲν πηγαίνει στὴν ἐκκλησία, ἡ γυναίκα του ἔχει τὴν γνώμη ὅτι δὲν ἔμπορεῖ νὰ κρίνῃ σωστὰ προκειμένου γιὰ τὰ προβλήματα πού χωρίζουν τὰ μέλη τοῦ ἐνοριακοῦ Συμβουλίου. Ἐξ ἄλλου, ἐκεῖνος, δὲν ζητεῖ τὴ γνώμη της σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν διοίκηση τῆς ἐπιχειρήσεώς του.

Ζούν δύο διαφορετικές περιπέτειες, χωρίς καμμία θύρα επικοινωνίας μεταξύ τους. "Έχει ο καθένας τους φίλους του, τὰ ιδιαίτερα του ένδιαφέροντα. Καί δέν γνωρίζουν, ούτε ό ένας ούτε ό άλλος, ότι υπάρχει μολαταύτα μία και μοναδική περιπέτεια. Διότι ό ίδιος Θεός είναι πού εκάλεσε τήν σύζυγο νά Τόν γνωρίση και νά Τόν υπηρετήση στην Έκκλησία του, μέ "Εκείνον πού ζύπνησε στην καρδιά του συζύγου τήν ροπή πρός τήν περιπέτεια πού πρέπει νά πραγματοποιήση στο έργοστασίό του. Μήπως δέν είναι παντού ό Θεός, τόσο στο έργοστασίο όσο και στην έκκλησία; Μήπως δέν ένδιαφέρεται έξ ίσου για όλους τους ανθρώπους και για ό,τι κάνουν όλοι οί άνθρωποι; Μήπως ή ιδική Του περιπέτεια δέν εκτυλίσσεται μέσα στην περιπέτεια τών ανθρώπων ύλων, τών μέν όσο και τών δέ;

Βλέπομε, τώρα, πού μάς οδηγεί τής περιπετείας τó πρόβλημα. Μάς οδηγεί στο νά ανακαλύψωμε τó μεγαλείο του Θεού, πού θέλησαν ύπερβολικά νά περιορίσουν. Στο νά ανατρέψωμε τά έμπόδια πού όρθώνουν άκατάπαυστα οί άνθρωποι ανάμεσα στους διαφόρους χώρους τής ζωής και πού έμποδίζουν, ούτως είπειν, τόν Θεό νά κυκλοφορή παντού. Στο νά συνδέσωμε τήν πίστη μέ τήν «κλήσι», τήν θρησκευτική ζωή, μέ τήν ζωή γενικά. "Η σύζυγος, για τήν όποία μιλήσαμε, κατηγορούσε τόν σύζυγό της ότι έβαλε τόν Θεό στην πόρτα τής ζωής του, έπειδη άρνιόταν νά ένδιαφερθή για τά θρησκευτικά ζητήματα. Καί εκείνη όμως δέν ήταν λιγώτερο διαφορετική άπ' αυτόν, άπό ό,τι έννομιζε. Διότι, μέ τó νά άναζητή τόν Θεό άποκλειστικά στις θρησκευτικές συγκεντρώσεις, τόν τοποθετούσε και αυτή στην «πόρτα» τής πραγματικής ζωής.

Παρά τά φαινόμενα, ό μεσότοιχος αυτός δέν ήταν τόσο μεταξύ τών δύο συζύγων, όσο ήταν στην ψυχή του καθενός άπ' αυτούς, τής θρησκευομένης γυναίκας και σ' εκείνη του συζύγου της. "Ημπορούμε άκόμη μία φορά νά χρησιμο-

ποιήσωμε τις σχηματικές παραστάσεις του C. G. Jung. "Ο άνθρωπος άναπτύσσει μία άπό τις ψυχικές λειτουργίες του άπωθώντας κάποιαν άλλη. "Ως έκ τούτου λοιπόν, μοιράζεται, φτωχαίνει και «άπονεκρώνεται». Καί μόνο στο μέτρο όπου άποδεσμεύει τά θαμμένα του τάλαντα, και ξαναποκτά συνείδηση εκείνου πού είχε άπορρίψει στον χώρο του άσυνειδήτου, ξαναπαίρνει και πάλι τήν πορεία πρός τήν ζωή. Αυτό ισχύει και για τους δύο αυτούς κόσμους στους όποιους άνήκει ό άνθρωπος, τόν πνευματικό και τόν «βέβηλο». "Ο βιομήχανός μας παθιανόταν για τήν έπαγγελματική του περιπέτεια, άπωθούσε όμως στο άσυνείδητο τις πνευματικές του άπασχολήσεις. Πρέπει νά σημειώσωμε, ότι και ή σύζυγός του συντελούσε σ' αυτό μέ τή στάση της. Διότι είχε και αυτή άπωθήσει έξω άπό τόν χώρο τής συνειδήσεώς της τά ένδιαφέροντα τής ζωής και είχε έτσι «φτωχύνει» τήν προσωπικότητά της, σέ πείσμα όλων τών πνευματικών θησαυρών πού είχαν άποκτήσει άπό τήν μεταστροφή της.

Πρέπει, λοιπόν, μέσ' στον ίδιο τόν έαυτό μας νά συμφιλώσωμε τους δύο αυτούς κόσμους για νά γίνωμε πληρέστεροι άνθρωποι, όπως έλεγε κάποτε ό καθηγητής Karlfried von Dürckheim. "Η άρμονική αυτή ανθρώπινη όλοκλήρωση είναι ή προσωπικότης, είναι ό άνθρωπος όπως ό Θεός τόν θέλησε. "Η "Ιατρική τής Προσωπικότητος συνίσταται στο νά βοηθηθή ό άνθρωπος νά φθάση σ' αυτήν τήν πληρότητα, νά γίνη δηλαδή «πρόσωπο». Δέν ήμπορεί, λοιπόν, ή Ιατρική αυτή νά παραβλέψη τήν σπουδαιότητα τής φυσικής του ύγείας, καθώς και τής ψυχικής, τής παρεμβολής του μέσα στον κόσμο, τής περιπετείας, τών οικογενειακών, κοινωνικών και έπαγγελματικών του σχέσεων, τονίζοντας άποκλειστικά μία δήθεν πνευματική άνθηση πού δέν θα ήταν τέτοια άν δέν περιέκλειε μέσα της όλα τά άνωτέρω.

τήν όποίαν ζή από κοινοῦ μέ τόν Θεό. Δέν ὑπάρχει κουτό ἐπάγγελμα, λέγει ἡ λαϊκή σοφία. Καί ὁ Καλθίνος τό ἐκφράζει αὐτό μέ τήν ζωντανή, τήν χυμώδη γλῶσσα του: «Δέν ὑπάρχει ἔργο τόσο ταπεινό καί ἀκάθαρτο, πού νά μή λάμπη στόν Θεό ἐμπροστά, καί νά μήν εἶναι ἀρκετά πολῦτιμο, μέ τήν προϋπόθεση ὅτι ὑπηρετοῦμε μέ αὐτό τήν κλήση μας... Πρέπει ὁ καθένας νά διακηρύξη γιά τόν ἑαυτό του, ὅτι τό ἐπάγγελμά του εἶναι γι' αὐτόν σάν ἕνας σταθμός πού ὁ Θεός τοῦ ὑπέδειξε».

Δέν ὑπηρετῶ τόν Θεό, μόνο στίς λίγες στιγμές ὅπου λαμβάνω μέρος σέ μιὰ θρησκευτική ἀκολουθία, ὅταν διαβάζω τήν Βίβλο, ὅταν προσεύχωμαι, ὅταν μιῶ γι' Αὐτόν σ' ἕνα βιβλίο πού γράφω, ἢ ὅταν συζητῶ γιά τό νόημα τῆς ζωῆς μέ ἕναν ἄρρωστο ἢ μέ ἕνα φίλο. Τόν ὑπηρετῶ ἐξ ἴσου, καί ὅταν κάμνω μιὰ ἐπέμβαση σ' ἕναν ἄρρωστο, ὅταν ἀνοίγω ἕνα ἀπόστημα, ὅταν διατάσσω ἕνα φάρμακο ἢ δίδω μιὰ καλή ἰατρική συμβουλή. Τόν ὑπηρετῶ ἀκόμα, καί ὅταν διαβάζω μιὰ ἐφημερίδα, ὅταν ταξιδεύω, ὅταν γελῶ μ' ἕνα ὠραῖο ἀστεῖο ἢ ἐνώνω ἕνα ἠλεκτρικό σύρμα. "Ὅταν ἐνδιαφέρωμαι γιά τό κάθε τι, γιατί καί Ἐκεῖνος ἐνδιαφέρεται ἐπειδή ἔπλασε τά πάντα καί μέ ἐτοποθέτησε μέσα στήν κτίση Του γιά νά συμμετέχω σ' αὐτήν ὀλοκληρωτικά. «Εἶναι μεγάλη πλάνη, γράφει ὁ Dr. William Temple, Πριμᾶτος τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, τό νά ὑποθέτη κανεῖς ὅτι ὁ Θεός ἐνδιαφέρεται μόνο, ἢ κατὰ κύριον λόγον, γιά τήν θρησκεία».

Ὁ Ἐκκλησιαστής εἶναι πολύ σοφός ὅταν λέγη, μέ φράσεις ἀσύγκριτες, πόσον ὅλα τά πράγματα εἶναι, ἀπό μόνα τους, μάταια. Τοῦς ξαναδίνει ὅμως τήν ἀξία τους, ὅταν τά συνάπτῃ πρὸς τόν Θεόν «ὅτι ἤδη», λέγει, «εὐδόκησεν ὁ Θεός τά ποιήματά σου» (Ἐκκλ. θ' 7). Τό κάθε ἐπάγγελμα εἶναι γεμάτο ἐνδιαφέρον, ὅταν θάζῃ κανεῖς σ' αὐτό τήν καρδιά του καί τήν πίστι του. Νομίζω ὅτι θά ἠμποροῦσα νά ἀσκῶ μέ ἐνθουσιασμό ὅποιοδήποτε ἐπάγγελμα τόσο

πολύ μέ ἐνδιαφέρουν τά ἐπαγγέλματα ὅλων τῶν ἀσθενῶν μου. Βρίσκω εὐχάριστη νά συζητῶ μ' ἕνα μηχανικό γιά ἠλεκτρισμό, γιά ράφιμο μέ μιὰ μοδίστα γιά παιδαγωγική μ' ἕνα δάσκαλο, γιά νομικά μ' ἕνα νομομαθῆ, γιά μαγειρεία μέ μιὰ νοικοκυρά. "Ὅλα τά ἐπαγγέλματα εἶναι γεμάτα ἀπό παραβολές, ὅπως μᾶς ἔμαθε ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Θυμοῦμαι κάποιον χοιροτρόφο, πού μοῦ μιλοῦσε μέ τόσον ἐνθουσιασμό γιά τήν ἐπαγγελματική του περιπέτεια, ὥστε καί ἐγὼ ὁ ἴδιος παρασύρθηνά σέ σημείο πού μοῦ ἔγινε μάθημα γιά τό ἴδιο τό ἐπάγγελμά μου. Ὁ Dr. André Saradon μᾶς διηγῆθηκε ὅτι εἶχε δοκιμάσει μιὰ παρόμοια ἐντύπωση ἀκούγοντας ἕναν ρακοςυλλέκτη τόν ὁποῖο ἐθεράπευε νά τοῦ μιῆ γιά τό ἐπάγγελμά του. Ὁ Dr. Alphonse Maeder, τῆς Ζυρίχης, διαβάζοντας τό βιβλίο τοῦ θηριοδαμαστοῦ Trubka, παρετήρησε ὅτι τά ἐπαγγέλματα τοῦ δαμαστοῦ καί τοῦ ψυχοθεραπευτοῦ μοιάζουν πολύ μεταξύ τους, διότι ἀπαιτοῦν καί τά δυό τήν ἴδια ἀρετή, τήν ἀρετή τῆς ἀγάπης.

Τό νά ἀγαπᾶ κανεῖς τόν Θεόν, τό νά ἀγαπᾶ τοῦς ἀνθρώπους, τά ζῶα, σημαίνει νά ἀγαπᾶ τόν κόσμο καί τή ζωή, νά ἀγαπᾶ τή δουλειά του, ὅποιαδήποτε καί ἂν εἶναι. Ὁ Θεός ἐνδιαφέρεται γιά ὅλα, γιά ὅλα τά ἐπαγγέλματα. Προσέξτε, ποιᾶ ὄλεση ἔχουν στήν Ἁγ. Γραφή οἱ ἐργαζόμενοι, οἱ ψαράδες, οἱ ἔμποροι, οἱ γεωργοί, οἱ χρυσοχόοι. Ὁ Ἰησοῦς ἐργάσθηκε μαζί μέ τόν πατέρα του μέ τά ἴδια του τά χέρια. Κατά τόν συγγραφέα Δρον, ἔδειχναν ἀκόμα, ὡς τό τέλος τοῦ 1ου μ. Χ. αἰῶνος, ἄροτρα πού εἶχε κατασκευάσει ὁ ἴδιος. Τό σχέδιο τοῦ Θεοῦ δέν πραγματοποιεῖται μόνο μέ τοῦς θασιλεῖς, τοῦς προφήτες, καί τοῦς ἀποστόλους. Ἡ ὑπρέτρια τοῦ Νεεμαί (Βασ. Β' ε' 2), ἕνας τελῶνης (Λουκ. ιθ' 2) ἐπίσης, καθῶς καί μιὰ νεαρή μικροπωλήτρια, ἡ Λυδία, πού ὑπῆρξεν ἡ πρώτη Εὐρωπαϊά πού ἐκερδή-

Η ΦΥΣΙΚΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΩΝ ΣΩΜΑΤΙΔΙΩΝ ΚΑΙ Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

Α'.

“Όταν εις τὰς ἀρχὰς τοῦ αἰῶνος μας ὁ ἄνθρωπος ἐσπούδαζε τὴν δομὴν τοῦ ἠλεκτρονικοῦ φλοιοῦ, ὅστις περιβάλλει τὸν πυρήνα τοῦ ἀτόμου, ἐχρειάσθη μόνον ὀλίγα ἠλεκτρονικά Volt διὰ νὰ διεγείρῃ τὰ ἠλεκτρόνια. Διὰ τῶν ἐρευνῶν αὐτῶν καὶ τῶν ἐπιτυχιῶν τῆς κβαντομηχανικῆς ἐπετεύχθη ἡ ἐρμηνεῖα πλείστων φαινομένων φυσικῶν, χημικῶν καὶ βιολογικῶν διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων μιᾶς καὶ μόνης δυνάμεως, τῆς ἠλεκτρομαγνητικῆς.

Διὰ νὰ σπουδάσῃ ἐν τούτοις ὁ ἄνθρωπος τὴν δομὴν τοῦ πυρήνος καὶ νὰ ἀρχίσῃ ἐρευνᾶν τὰ προβλήματα τῆς πυρηνικῆς φυσικῆς ἐχρειάσθη ἐνεργείας 100.000-1.000.000 ἠλεκτρονικῶν βόλτ. Καὶ μολονότι πλείστα θέματα σχετιζόμενα μὲ τὴν πυρηνικὴν φυσικὴν δὲν ἔχουν διαλευκανθῆ ἀκόμη, τὸ κέντρον θάρους τῆς προσπάθειας τῶν ἐπιστημόνων ἐκείνων, οἱ ὅποιοι ζητοῦν νὰ ἀνεύρουν τοὺς θεμελιώδεις νόμους τῆς φύσεως μετετοπίσθη εἰς τὴν ἐρευνᾶν τῶν στοιχειωδῶν σωματιδίων, τινὰ τῶν ὁποίων ἀποτελοῦν συστατικὰ τοῦ πυρήνος καὶ τὰ ὁποῖα παράγονται διὰ βομβαρδισμοῦ τῆς ὕλης τῆ χρήσει τῶν μεγάλων ἐπιταχυντῶν.

Διὰ νὰ ἐρευνησῇ ὅμως κανεὶς τὴν δομὴν τῶν στοιχειωδῶν αὐτῶν σωματιδίων χρειάζεται ἐνεργείας ἑκατὸν ἑκατομμυρίων ἕως ἑνὸς δισεκατομμυρίου τοῦλάχιστον ἠλεκτρονικῶν βόλτ.

Ἀποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ ἀνάγκη κατασκευῆς πολυδαπάνων ὀργάνων (ἐπιταχυντῶν σωματιδίων) τῶν ὁποίων τὸ κόστος εἶναι τὸσον μέγα ὥστε ἀπαιτεῖται μεγάλη κρατικὴ δαπάνη ἕκ μέρους πλουσιῶν κρατῶν (Ἡν. Πολιτεία, Σοβιετικὴ Ἐνωσις) ἢ διεθνῆς σύμπραξις καὶ συνεργα-

σία (Κέντρον Πυρηνικῶν Ἐρευνῶν CERN τῆς Γενεύης), ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ κατασκευή, συντήρησις καὶ ἐπὶ ἀνδρῶσις διὰ τοῦ καταλλήλου εἰδικευμένου προσωπικοῦ τῶν ἐν λόγω ἐργαστηρίων. Οὕτως ἡ ἔρευνα μετατίθεται ἐν πολλοῖς ἐκ τῶν Πανεπιστημίων (τὰ ὁποῖα ἀδυνατοῦν νὰ ἐξεύρουν πόρους διὰ τόσον δαπανηρὰ ὄργανα) εἰς κέντρα ὡς τὸ Brookhaven, τὸ CERN ἢ τὸ Saclay μὲ μόνιμον προσωπικὸν ἔκτος τῶν συνεργαζομένων ἐρευνητῶν ἐκ τῶν Πανεπιστημίων. Οἱ τελευταῖοι οὗτοι συχνάκις προσφέρουν σημαντικὴν ἐνίσχυσιν καὶ βοήθειαν εἰς τοὺς ἐρευνητὰς τῶν ἐν λόγω κέντρων, ἄλλοτε πάλιν κατηγοροῦνται ὅτι ἀναστατώνουν τὴν τρέχουσαν ἐργασίαν τῶν κέντρων μὲ τὸ νὰ χρησιμοποιοῦν τὰς εὐκολίας των χωρὶς νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε ἡ ἀμοιβαία κατανόησις, κατάλληλος προσεννόησις καὶ συντονισμὸς τῶν προσπαθειῶν. Ἡ ἀπομάκρυνσις ἐξ ἄλλου τῆς ἐρεύνης τῆς φυσικῆς εἰς τὸν τομέα τῶν ὑψηλῶν ἐνεργειῶν ἐκ τῶν Πανεπιστημίων, δημιουργεῖ πολλὰ προβλήματα σχέσιν ἔχοντα μὲ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νέων ἐπιστημόνων καὶ πολλὰ προτάσεις ἔχουν γίνεαι διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν αὐτῶν τῶν δυσκολιῶν. Ὁρισμένα δὲ Πανεπιστήμια, τὰ ὁποῖα κατὰ καλὴν τύχην εὐρίσκονται πλησίον μεγάλων κέντρων ὡς τὸ Brookhaven δικαίως θεωροῦνται ἀπὸ αὐτῆς τῆς ἀπόψεως προνομιοῦχα.

Οἱ ἐν λειτουργίᾳ σήμερον ἐπιταχυνταὶ ἄνω τοῦ 1 δισεκατομμυρίου ἠλεκτρονικῶν βόλτ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι: (Οἱ ἀριθμοὶ ἐκφράζουν τὴν ἐνέργειαν τῶν ἐπιταχυνόμενων σωματιδίων εἰς δισεκατομμύρια ἠλεκτρονικὰ βόλτ).

Ἐπιταχυνταὶ πρωτονίων.

Ντέλφτ (Ὁλλανδία)

1

Μπέρμιγχαμ (Ήν. Βασίλειον)	1
Σακλαί (Γαλλία)	3
BNL (Κόσμοτρον τῶν ἐργαστηρίων Brookhaven ΗΠΑ)	3
Πρίνσετον (ΗΠΑ)	3
LRL (Μπήθατρον τοῦ Berkeley ΗΠΑ)	6.2
Μόσχα (Σοβ. Ἐνωσις)	7
NIRNS (Ήνωμ. Βασίλειον)	7
Δούβνα (Σοβ. Ἐνωσις)	10
ANL (ZGS) (Ἐργαστήρια Argonne ΗΠΑ)	12.5
CERN (Εὐρωπαϊκὸν Κέντρον Πυρηνι- κῶν Ἐρευνῶν, Ἑλβετία)	28
BNL (AGS) (Ὁ μέγιστος ἐπιταχυντῆς τοῦ Brookhaven ΗΠΑ)	33

Ἐπιταχυνταὶ ἠλεκτρονίων.

Φρασκάτι (Ἰταλία)	1.1
Λούντ (Σουηδία)	1.2
Στάνφορντ (LINAC, γραμμικὸς ἐπιτα- χυντῆς ΗΠΑ)	1.3
Ὅρσαί (LINAC, Γαλλία)	1.3
Τόκυο (Ἰαπωνία)	1.3
CALTECH (Τεχνολογικοῦ Ἰνστιτού- του Καλιφορνίας ΗΠΑ)	1.5
Κορνέλ (ΗΠΑ)	1.5
Χάρκοβον (LINAC, Σοβ. Ἐνωσις)	2
Καϊμπριτζ (ΗΠΑ)	6
Ἀμβουῦργον (Γερμανία)	7

Οἱ ὑπὸ κατασκευὴν ἐπιταχυνταὶ εἶναι οἱ ἀκόλουθοι:

Σερπουκόφ (Σοβ. Ἐνωσ.)	70 δισ. ἠ- λεκτρονικῶν βόλτ διὰ πρωτόνια.
Λίβερπουλ (Ήν. Βασίλειον)	4 δισ.
Γιερεβάν (Σοβ. Ἐνωσις)	6 δισ.
Στάνφορντ (LINAC, ΗΠΑ)	20 δισ.

Ὁ Ε. Fermi εἶχε προβλέψει, χαριτολογῶν κατὰ τὴν ὁμιλίαν του ἐνώπιον τῆς Ἀμερικανικῆς Φυσικῆς Ἐταιρείας τὸ 1954 ἐπὶ τῇ ἀποχωρήσει του ἐκ τῆς προεδρίας τῆς ἐν λόγῳ ἑταιρείας, ὅτι ἂν συνεχισθῇ μετὸν ἴδιον ρυθμὸν ἡ κατασκευὴ μεγάλων ἐπιταχυντῶν, θὰ χρειασθοῦν περὶ τὸ τέλος τοῦ αἰῶνος μας μαγνήται διαμέτρου δι-

πλασίας τῆς διαμέτρου τῆς γῆς (ἢ διάμετρος τοῦ μεγάλου ἐπιταχυντοῦ τοῦ Brookhaven εἶναι 842 πόδες) καὶ κατ' ἀνάγκην τότε θὰ ἀπαιτηθῇ διεθνὴς συνεργασία διὰ τὴν κατασκευὴν των, μετὰ τὰ καλὰ ἐπακόλουθα τῆς διεθνούς κατανοήσεως. Γεγονὸς εἶναι πάντως ὅτι τὸ κόστος ἐκάστου πειράματος εἶναι πολλάκις μικρότερον διὰ τοὺς μεγάλους ἐπιταχυντάς, ὡς ὁ AGS τοῦ Brookhaven, παρὰ διὰ τοὺς μικροὺς, διότι ὑπάρχουν δυνατότητες διὰ τὴν ἐκτέλεσιν ταυτοχρόνως περισσοτέρων πειραμάτων διὰ τῶν μεγάλων ἐπιταχυντῶν.

Διαπιστώνει λοιπὸν κανεὶς, ὅτι ὅσον ὁ ἄνθρωπος θέλει νὰ δημιουργήσῃ συνθήκας αἱ ὁποῖαι διαφέρουν τόσον πολὺ ἀπὸ τὰς συνήθεις συνθήκας τοῦ περιβάλλοντός του διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς τὰ μυστήρια τῆς δομῆς τῆς ὕλης, τόσον δαπανηρότερα καὶ ἰσχυρότερα ὄργανα χρειάζεται. Ὅσον δὲ θέλει νὰ ἐρευνησῇ τί γίνεται εἰς πολὺ μικρὰς ἀποστάσεις καὶ νὰ ἐξετάσῃ τὴν δομὴν τῶν ἀπείρως μικρῶν συστατικῶν τῆς ὕλης, ἐπὶ τοσοῦτον αἱ ἀπαιτούμεναι ἐνέργειαι εἶναι μεγαλύτεραι.

Τὰ ποσὰ τὰ ὁποῖα δαπανῶνται ἢ προβλέπεται εἰς τὸ ἄμεσον μέλλον νὰ δαπανηθοῦν ἀπὸ τοὺς 1.000 περίπου φυσικοὺς τῶν Ἁν. Πολιτειῶν οἱ ὁποῖοι ἀσχολοῦνται μετὰ ἐρεῦνας εἰς τὰ θέματα αὐτὰ εἶναι περίπου 100-600 ἑκατομμύρια δολλάρια ἐτησίως. Καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: Ἀξίζει τὸν κόπον τόσον πολλοί, δηλαδὴ τὰ 200 ἑκατομμύρια τῶν Ἀμερικανῶν φορολογουμένων, νὰ διαθέτουν τόσα πολλὰ εἰς τόσον ὀλίγους ἀνθρώπους; Τὸ ἐρώτημα δὲν ἐτέθη παλαιότερον προκειμένου περὶ τῶν ἐρευνῶν εἰς τὴν πυρηνικὴν φυσικὴν, διότι, πλὴν τῶν ἐλπίδων ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις τῆς πυρηνικῆς ἐνεργείας θὰ ἔλκε τὸ ἐνεργειακὸν πρόβλημα τῆς ἀνθρωπότητος, αἱ ἐν λόγῳ ἐρευνῆσαι εἶχον καὶ ἔχουν σχέσιν μετὰ τὸν ἀνταγωνισμὸν μεταξὺ τῶν μεγάλων δυνάμεων εἰς τὸν τομέα τῆς πολεμικῆς βιομηχανίας. Τὰ ἐξοφθάλμως πολυδάπανα καὶ φιλόδοξα σχέδια διὰ τὰ διαπλανητικὰ ταξίδια διὰ τὰ ὁποῖα οἱ ἐπιστήμονες (ἀστρονόμοι, τε-

χνικοί και άλλοι) ικαταναλίσκουν την μερίδα του λέοντος από τα διατιθέμενα κονδύλια δι' επιστημονικές έρευνας εις την 'Αμερικην, σχετίζονται και αυτά με τον ανταγωνισμό των μεγάλων δυνάμεων εις τομέα ό όποιος πλην του επιστημονικού ένδιαφέροντος, έχει ένδιαφέρον σχετιζόμενον με τους πολεμικούς έξοπλισμούς, αλλά και τον ψυχολογικόν έντυπωσιασμόν της παγκοσμίου κοινής γνώμης με έντυπωσιακά κατορθώματα εις αυτόν τον τομέα.

Τουτουτρόπως τώρα που ή φυσική χρειάζεται όσον ποτέ άλλοτε την ένισχυσιν των βασικών έρευνών διά να εύρεθούν μέσα από αυτό τό χάος του συγκεντρωθέντος πειραματικού ύλικού οί βασικοί νόμοι, οί όποιοι διέπουν την δομήν της ύλης, αί έρευναι αυτάι κατέστησαν πολυδάπανοι και μετετοπίσθησαν έκ της πυρηνικής φυσικής (ή όποία θεβαίως έχει άκόμη πεδίο ένρεύνης) εις την φυσικήν των στοιχειωδών σωματιδίων, ή όποία απέτέλεσε κχωρισμένον κλάδον, όστις δέν φαίνεται έκ πρώτης όψεως να έχει άμέσους πρακτικές και τεχνολογικές εφαρμογάς. Και έτέθη τό έρώτημα: 'Αξίζει τον κόπον να δαπανηθούν τόσα ποσά εις αυτόν τον τομέα;

Τό έρώτημα δέν έτέθη μόνον από τεχνικούς, γερουσιαστές ή οικονομολόγους. 'Ετέθη από έπιστήμονας διαφόρων κλάδων και μάλιστα από φυσικούς συναδέλφους έν όπλοις των ένδιαφερομένων διά την φυσικήν των ύψηλων ένεργειών ως λ.χ. ό διευθυντής των έργαστηρίων Oak Ridge A. Weinberg.

Πολλά συζητήσεις έγιναν και έδόθη άφορμή εις τους βαλλομένους και δη έξ οικείων να προσπαθήσουν να έξηγήσουν τί επιδιώκουν να επιτύχουν τη χρήση των μεγάλων επιταχυντών, τί προσδοκούν και τί έλπίζουν, ποία τα προβλήματα και έρωτήματα εις τα όποια περιμένουν άπαντήσεις και τί επιπτώσεις θα έχουν αί τυχόν επιτυχίαι των έπι του άνθρωπίνου πολιτισμού καθ' ό μέτρον αυται είναι δυνατόν να προβλεφθούν.

Μερικά από τάς ιδέας και σκέψεις αυτάς έπιστημόνων ως ό R. Oppenheimer του 'Ινστιτούτου 'Ανωτέρων Σπουδών του

Princeton, H. Bethe του Πανεπιστημίου Cornell, G. Feinberg του Columbia, H. Primakoff του Πανεπιστημίου της Πενσυλθανίας, A. Pais του 'Ινστιτούτου Rockefeller, J. Schwinger του Harvard, R. Sachs των έργαστηρίων Argonne, V. Weisskopf του CERN, G. Wick του Brookhaven και άλλων εύρισκομένων εις την πρωτοπορίαν της συγχρόνου έρεύνης θα προσπαθήσωμεν να εκθέσωμεν κατά τό δυνατόν άπλουστερα εις έπόμενον άρθρον. 'Επι του θέματος τούτου έχει σαφώς εκφράσει γνώμης και εικόσας τουλάχιστον άλλων μεγάλων έρευνητών εις τον αυτόν τομέα (ως οί T. D. Lee και C. N. Yang (Βραβείον Nobel) και άλλοι) με σειράν άρθρων περισσότερον όμως ειδικών και τεχνικών και συνεπώς δυσνοήτων διά τό πολύ κοινόν. Τό θέμα άπησχόλησε και ειδικήν σύνοδον του συνεδρίου της 'Αμερικανικής Φυσικής 'Εταιρείας (συνελθούσης εις Ουάσιγκτον τον 'Απρίλιον 1964) υπό την προεδρίαν του καθηγητού F. Seitz του Πανεπιστημίου του Illinois.

Καθ' όν χρόνον εις την 'Αμερικην τά έκατομμύρια των γαλών και κυνών άπαιτούν εις διατροφήν, καλλωπισμόν, ψυχαγωγίαν, ίματισμόν και καθαριότητα διπλάσιον ποσόν δολλαρίων των διατιθεμένων διά τα νεογέννητα παιδιά, καθ' όν χρόνον, ένω δεκάδες και έκατοντάδες έκατομμυρίων άνθρώπων πεινούν, τό 'Αμερικανικόν κοινόν διαθέτει περι τό 300 έκατομμύρια δολλάρια έτησίως διά τσίγκλες και άνω των 100 έκατομμυρίων δολλαρίων διά ψιμίθια (θαφήν χειλέων, πούδραν, κ.λ.π.) και άνω των 100 έκατομμυρίων δι' ειδικά σκευάσματα λούσεως μαλλίων, (οί τελευταίοι άριθμοί ίσχυαν πρό δεκαετίας σήμερα ίσως είναι μεγαλύτεροι) καθ' όν χρόνον την μερίδα του λέοντος εις τα διατιθέμενα ποσά υπό του Κογκρέσσου δι' επιστημονικές έρευνας παίρνουν οί άσχολούμενοι με την δυνατότητα διαπλανητικών ταξειδίων, να είπωμεν ότι εύρίσκονται έν άδίκω, οί πρωτοπόροι αυτοί έρευνηται διαμαρτυρόμενοι διά την μελετωμένην περικοπήν των κονδυλίων εις αυτόν τον θεμελιώδη τομέα της βασικής έρεύνης, την φυσικήν των στοιχειωδών σωματιδίων; Δέον να σημειωθί ότι ένω οί

Ἄμερικανοὶ διαθέτουν ἑτησίως δι' ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας καὶ ἐφαρμογὰς τῶν 15 δισεκατομμύρια δολλάρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἡ Ἀμερικανικὴ Κυβέρνησις τὸ 3% τοῦ προϋπολογισμοῦ της (ποσὸν ἴσον περίπου πρὸς τὰς ἀμυντικὰς δαπάνας τῆς χώρας αὐτῆς πρὸ τοῦ πολέμου τῆς Κορέας) ὀλιγώτερον τοῦ ἑνὸς δεκάτου τοῦ ποσοῦ τούτου διατίθεται διὰ βασικὰς ἐρεῦνας.

Ὅταν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 15ου καὶ ἀρχὰς τοῦ 16ου αἰῶνος ὁ Μαγγελλάνος ἀφ' ἑνὸς ἐξετέλει τὸ πρῶτον ταξίδι περὶ τὴν γῆν καὶ τὰ μικρὰ ἐκεῖνα πλοῖα τῶν πορτογάλων ἀφ' ἑτέρου περιέπλεον τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος, ὁ Κοπέρνικος συνέ-

γραφε καὶ ἐδημοσίευε τὴν ἐργασίαν του ἐπι τῆς κινήσεως τῶν πλανητῶν ἐπιθεβαιῶν τὰς ἰδέας τοῦ Ἀριστάρχου τοῦ Σαμίου. Νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ συμβολὴ τοῦ Κοπερνίκου, συμβολὴ εἰς τομέα βασικῆς ἐρεῦνης, εἶναι μικροτέρα τῆς τοῦ Μαγγελλάνου εἰς τὸν πολιτισμὸν μας καὶ νὰ εὐρίσκειται ἄραγε μόνον εἰς τὰς πτήσεις πρὸς τὸ διάστημα καὶ ὄχι καὶ εἰς τὰς ἀθλήσεις εἰς τὸν τομέα τοῦ πνεύματος καὶ ἀσφαλῶς μέσα εἰς τὸν καθένα ἀπὸ ἡμᾶς, τοὺς ποντοπόρους εἰς τὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς, τὸ ἀκρωτήριον τῆς Καλῆς Ἑλπίδος;

Α. ΔΩΡΙΚΟΣ

ΕΚ ΒΑΘΕΩΝ

Ἄνάμεσα στὸ σήμερον καὶ τὸ χτές,
πιὸ κεῖ ἀπ' τὰ «τώρα» πιὸ δῶ ἀπ' τὰ «τότε...»
Μιὰν ὥρα ποῦ δὲν ξεμάκρυνε πολὺ,
ὥρα ζεστὴ θάλαγα ἀκόμα,
πῶς ἔτσι ἀναπάντεχα ἦρθ' ἡ μεγάλη ἀλλαγὴ;

Σὰν μ' ἀοράτου σκηνοθέτη προσταγὴ
σὲ μιὰ στιγμή ἀλλάξαν ὅλα ὀλόγυρά μου,
οἰάπως ντεκόρ τῆς πιὸ παράξενης σκηνῆς.

—Δυὸ λόγια μόνο εἶχα πεῖ,
δυὸ λόγια μόνο εἶχα προφέρει...
"Ὡ ἡ μεγάλη, ἡ ἀπειρὴ στιγμή,
πιὸ δυνατὴ κι' ἀπὸ 'να θάνατο
καὶ πιὸ μεγάλη ἀπὸ μιὰ ζωὴ.
"Ἀπειρὴ, ναί, ἀπειρὴ Στιγμὴ.

Κανεὶς δὲν ὑποψιάστηκε
κανεὶς δὲν εἶδε τὸν ἀόρατον ἐκεῖνο σκηνοθέτη,
τὸ νεῦμα του, τὴν προσταγὴ...
Κανεὶς, κανεὶς, κανεὶς.

—Δυὸ λόγια μόνο εἶχα πεῖ: «Θεὲ μου».
Τὰ λόγια τούτα εἶχα προφέρει: «Θεὲ μου».
Λόγια σὰν δυὸ λυγμούς.
Κανεὶς δὲν τᾶκουσε, κανεὶς δὲν ξέρει.

(Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ
«Ἀσύνορο Φῶς»)

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΠΟΛΕΤΣΗΣ

Ένα βασικό επίμαχο θέμα πίσω από τα έκκρεμη θέματα είναι ή σχέσις μεταξύ του πολιτικού νόμου, τής ελευθερίας και τής ήθικης. Σε κανένα θέμα δέν είναι περισσότερο διχασμένη ή κοινή γνώμη. Η χίμαιρα κα ή πλάνη όσον άφορᾷ αυτό έμποδίζουν δημιουργικές λύσεις στον άγωνα των πολιτικών δικαιωμάτων. Παραδείγματος χάριν, οι κάτοικοι τής Καλλιφόρνίας διεξάγουν μιá θλιβερή συζήτηση για μιá πρωτοβουλία στην ψηφοφορία του Νοεμβρίου, ή όποία έν όνόματι τής «ελευθερίας» έννουσε να καταρρίπτη τους νόμους κατά τής φυλετικής διακρίσεως στις κατοικίες. Όπουδήποτε άλλου στις Βόρειες Πολιτείες έμφανίζεται μιá κατάσταση υπεκφυγής δικαιολογίας και αναβολής, σχετικά με τον άγωνα περι πολιτικών δικαιωμάτων στον νότο. Είμαι καιρός πια να αναλύσουμε και να φρεσκάρωμε τα άγοραία στερεότυπα περι ελευθερίας και νόμου.

Ό πολλαπλασιασμός των νόμων ίσως πράγματι βάλει σε κίνδυνο την ελευθερία, αλλά μόνον σε έξαιρετικές περιπτώσεις και όχι για αιτίες που παρέρχονται συνήθως. Οι νόμοι περιορίζουν την ελευθερία αν επιβάλλονται από αυταρχική κυβέρνηση και υποστηρίζονται από μιá μειονότητα. Η μπορεί να περιορίζουν την ελευθερία αν ασχολούνται με μηδαμινές λεπτομέρειες ή αν καταπιάνονται με πράξεις οι όποιες δέν καταπατούν φανερά τα δικαιώματα άλλων, αλλά έκφραζόν μερικές ή λίγες πεποιθήσεις μιáς μικρᾶς ποσίδας. Μιά άσύνετη νομοθεσία μπορεί να δημιουργήση καταστάσεις, που με την πάροδο του χρόνου εκθέτουν σε κίνδυνο τις ελευθερίες, π.χ. ένας κακός νόμος ίσως να συντελέση στο να δημιουργηθή σάλος από μιá οικονομική καταπίεση. Καταπιεστικοί νόμοι περι των φυλετικών διακρίσεων ίσως προκαλέσουν τέτοια αντίδρασι και αναστάτωση ώστε να εκθέσουν σε κίνδυνο την δημοκρατική διακυβέρνηση. Πάντως όταν επί σο-

βαρών θεμάτων θεσπίζονται συνετοί νόμοι κατά τρόπον δημοκρατικών, τέτοιες καταστρεπτικές συνέπειες δέν υπάρχουν. Τέτοιου είδους νόμοι δέν άπειλούν την ελευθερία αντίθετως ή έλλειψί τους εκθέτει σε κίνδυνο την ελευθερία. Άναρχία και απόλυταρχία είναι πραγματικές άπειλές.

Οι άφελείς και άπερίσκεπτοι δέν καταλαβαίνουν αυτό το σημείο άμέσως. Αυτοί επιθυμούν να μην έχουν έξωτερικούς περιορισμούς, διότι έτσι νομίζουν ότι κάθε άνθρωπος μπορεί να κάνη αυτό που είναι σωστό. Στην πραγματικότητα μιá τέτοια άναρχία θα επέτρεπε την μεγαλύτερη δυνατή ελευθερία—έφ' όσον όμως κανείς άνθρωπος δέν θα διάλεγε να κάνη κάτι που θα περιώριζε την ελευθερία των άλλων ανθρώπων. Και έδω είναι το κύριο σημείο στο όποιο ή θεωρία περι «έλλείψεως περιορισμών» χωλαίνει. Μας πληροφορούν ότι οι άνθρωποι δέν ξέρουν με συνέπεια τί είναι σωστό ούτε είναι πρόθυμοι να προσπαθήσουν να κάνουν ακόμη και αυτό, που ξέρουν πώς να το κάνουν. Μπορεί να μην υπάρχουν νόμοι στον Παράδεισο—αλλά οι κάτοικοι του Παράδεισου εκλέγονται προσεκτικά. Ό άνθρωπος, όπως είναι στον κόσμο τής γής, επανειλημμένως διαλέγει να ενεργή με τρόπους που περιορίζουν τις εκλογές των άλλων ανθρώπων. Άνοίγει υπερβολική ταχύτητα στην κυκλοφορία, έξαπατά τους άλλους στην επιχείρηση, άρπάξει την πολιτική έξουσία. Η ιδιωτική πρωτοβουλία μερικόν οδηγεί στην εκμετάλλευσί των πολλών. Η ελεύθερη πράξι ενός ανθρώπου οδηγεί στον περιορισμό των άλλων. Κανένας συνετός άνθρωπος δέν επιδοκιμάζει απόλυτα δικαιώματα στους κτηματίας να κάνουν έντελως ό,τι τους άρέσει στην περιουσία τους. Δέν θα είχαμε σταθερές, υγιείς και άσφαλείς κοινότητες, αν δέν είχαμε νομοθετικό κώδικα για την υγεία, την οικοδομική και τον καταμερισμό του κλήρου.

Είναι ούτοπία και ψευδαίσθησι τὸ νὰ νομίζουμε ὅτι ἡ ἀπουσία νόμων προστατεύει τὴν ἐλευθερία. Πρὶν νὰ ἐμφανιστῇ ὁ νόμος καὶ ὁ κανονισμὸς, οἱ πρῶτοι ἄποικοι τῆς Ἀμερικῆς μποροῦσαν νὰ κάνουν ὅ,τι ᾔθελαν ἄλλὰ ὅταν ἐφθασαν γείτονες, ἡ εὐχαρίστησί τους ἔγινε ἐνόχλησι γιὰ τοὺς ἄλλους. Κατὰ τὴν σύγκρουσι τῆς βίας ποὺ ἠκολούθησε οἱ πιὸ ἀσυνειδήτοι, οἱ πιὸ πονηροὶ ἢ ὅσοι κινήθηκαν ταχύτερα κατάφεραν νὰ κυριαρχήσουν καὶ οἱ ἀδύνατοι καταπιέστηκαν. Ἡ ἐπιδιώξις τῆς ἀναρχίας ἔφερε τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα: ἀπολυταρχία, ἔλεγχος ἀπολυταρχικό. Γιὰ νὰ ξανακερδίσουν τὴν ἐλευθερία γιὰ ὅλους εἶχαν ἀνάγκη ἀπὸ νόμους, νὰ διαλέξουν ἓνα σερίφη ἀστυνομικὸ—δηλαδὴ νὰ ἀντικαταστήσουν τὴν ἀναρχία καὶ ἀπολυταρχία μὲ τὴν δημοκρατία.

Ἡ κοινωνικὴ ἐλευθερία ποτὲ δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι ἀπόλυτη, πάντα περιορίζεται ἀπὸ τὶς ἴσες ἀπαιτήσεις τῶν ἄλλων. Ὁ μόνος στόχος πρέπει νὰ εἶναι μεγέθυνσις τῆς ἐλευθερίας—τὴν ὁποία μίᾳ δημοκρατικῇ κυβέρνησις νόμον καθιστᾷ δυνατὴν. Μιλώντας γιὰ ἀναλλοίωτα δικαιώματα ἡ Δῆλωσις τῆς Ἀνεξαρτησίας συνέχισε νὰ λέη: «Οἱ κυβερνήσεις ἔχουν ἐγκαθιδρυθῆ ἀνάμεσα στοὺς ἀνθρώπους γιὰ νὰ ἐξασφαλίσουν αὐτὰ τὰ δικαιώματα».

Ἡ σὸστὰ ὑπολογισμένη νομοθεσία εὐρύνει μᾶλλον παρὰ περιορίζει τὴν ἐλευθερία. Ἡ ἄρνησις στὸ νὰ νομοθετήσουν ἐπὶ σοβαρῶν κοινωνικῶν ἐλαττωμάτων εὐρύνει τὴν ἐκμετάλλευσι καὶ τὴν τυραννία. Μέσα σὲ μίᾳ αὐξανόμενῃ περιπλοκῇ καὶ ἀλληλοεξαρτώμενῃ κοινωνίᾳ ἔθνῶν εἶναι ἀπαραίτητο νὰ αὐξηθῇ ὁ ἀριθμὸς ἔθνῶν μὲ κοινὴ πολιτικὴ. Ἄν δὲν εἴμαστε πλέον πρόθυμοι νὰ ὑποφέρομε οἰκονομικὰς καταπιέσεις, πρέπει νὰ εἰσαγάγωμε τοὺς τύπους οἰκονομικῆς ἰσοβαθείας. Ἄν θέλωμε νὰ ταξιδέψωμε μὲ ἀσφάλεια καὶ συνέτεια σ' ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου, ἀπαιτεῖται μίᾳ σειρά κανονισμῶν ἄγνωστη στοὺς προγόνους μας. Ὅταν στενοὶ γείτονες ἔχουν νὰ προστατεύσουν ἓνα αὐξανόμενον ἀριθμὸν ἐν-

διαφερόντων, χρειάζεται νὰ ἐκπληρωθῇ ἕνας μακρὸς ἱερὸς κατάλογος προσδοκιῶν. Τὸ ἀντίθετο εἶναι κοινωνικὸ χάος καὶ χειρισμὸς τῆς πλειονότητος ἀπὸ τοὺς λίγους ἰσχυροὺς. Ἐπὶ τοιαύτας συνθήκας ἡ μεγαλύτερα κυβέρνησις δὲν εἶναι ἀναγκαστικὰ ἡ χειρότερη κυβέρνησις. Ἀπλῶς μίᾳ πολὺ μεγάλῃ κυβέρνησι, καθὼς ἐπίσης καὶ μίᾳ πολὺ μικρῇ, εἶναι κακὴ κυβέρνησι.

Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, ἂν δοῦμε τὴν κοινωνία σὰν ἓνα σύνολο, δὲν θὰ ὑπάρχῃ θέμα ἐκλογῆς ἐλευθερίας ἢ τάξεως. Μὲ τοὺς σοφοὺς νόμους καὶ τὰ δύο μποροῦν νὰ αὐξηθοῦν. Γιὰ νὰ εἴμαστε ἀσφαλεῖς οἱ μειονότητες ποὺ ἀντιτίθενται πρὸς μερικὸς νόμους πρέπει νὰ διαλέξουν ἀνάμεσα στὸ ἂν θὰ διεκδικήσουν τὴν ἐλευθερία τους ἢ θὰ προσχωρήσουν στὶς ἀπαιτήσεις τῆς τάξεως. Σὲ μερικὰ θέματα, π.χ. ἐπὶ τῶν κανονισμῶν ταχύτητος ἢ ἐπὶ τῶν φορολογικῶν νόμων, οἱ πιὸ πολλοὶ ἀπὸ ἐμᾶς παραδίδουν τὶς ἐλευθερίας μας ποὺ θὰ προτιμούσαμε νὰ διατηρήσουμε, ὅμως εἴμαστε πρόθυμοι νὰ κάνουμε αὐτὸ γιὰ νὰ ἐπιτύχωμε σκοποὺς ποὺ τοὺς θεωροῦμε σπουδαίους. Στους πιὸ πολλοὺς νόμους πάντως, ἡ πλειονότης δὲν παραχωρεῖ ἀξίολογο μέτρο ἐλευθερίας. Ἐλάχιστοι ἀπὸ μᾶς ἐπιθυμοῦν νὰ κλέψουν ἢ νὰ δολοφονήσουν. Ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησι ἐπαναπαύεται περισσότερο στὴν συνεννόησι παρὰ στὸν ἐξαναγκασμὸ. Βεβαίως οὔτε ὁ τέλειος ἄνθρωπος δὲν πρέπει νὰ ἀφίνεται ἐλεύθερος νὰ κἀνῃ καθ' ὀλοκληρίαν ὅπως τοῦ ἀρέσει, οὔτε σὲ κάθε ἄνθρωπον πρέπει νὰ ἀπαγορεύεται κάθε εἶδος ἐκλογῆς. Σὲ τί θέματα τότε θὰ ἐφαρμοζόταν ὁ νόμος;

ΠΡΕΠΕΙ ΝΑ ΝΟΜΟΘΕΤΟΥΜΕ ΚΑΝΟΝΤΑΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ;

Χρειάζεται σοφὴ νομοθεσία γιὰ νὰ ἀσχοληθῇ μὲ φανερὰς πράξεις, ὅπουδήποτε ὑπάρχουν σημαντικὰ ἀπειλεῖς γιὰ τὴν ἐλευθερία καὶ τὴν δημόσια εὐημερία. Π.χ. ἂν ἡ φυλετικὴ διάκρισι στὶς κατοικίας εἶναι ἀβάσιμη, δὲν χρειάζεται νὰ θεσπίσωμε νόμους γιὰ αὐτήν. Ἄλλὰ ἂν ἔχη σοβαρὰς συνέπειες, πρέπει νὰ ἐπιβάλωμε νόμους

για να προστατεύσωμε την ελευθερία. Πραγματικά, με την διάκρισι στην κατοικία μαραινεται ή ανάπτυξι της προσωπικότητος μέσα στην πύο στοιχειώδη μας ένότητα, την οικογένεια, κα ακρωτηριάζεται ή εξωτερική πολιτική της 'Αμερικής. "Όλη ή 'Αφρική, κρίνοντας τις πράξεις μας, με λύπη θα ακολουθήση τόν κομμουνισμό. Παραβιάζονται οί ελευθερίες όχι μόνο τών μειονοτήτων αλλά και όλων τών πολιτών που επιθυμούν λιγώτερη νεανική παρανομία και περισσότερη προστασία κατά του ανέλευθέρου κομμουνισμού. Έπομένως, έχουμε πολύ περισσότερες αιτίες να νομοθετούμε κατά τών φυλετικών διακρίσεων από ό,τι κατά της βιαίας κατανομής της γής για να μη αφήσωμε τὰ ζιζάνια στην περιουσία μας.

'Αληθινά δέν μπορούμε να επιβάλωμε διά νόμου την ήθική, με την έννοια ότι ή νομοθετική πράξι θα αλλάξει άμέσως και άπ' ευθείας τó ήθικό επίπεδο ενός λαού. 'Η ύψιστη ήθική έσωτερικότης του ανθρώπου ανάπτυσσεται πέρα από τó περιεχόμενο του νόμου. 'Η χριστιανική αγάπη πηγαίνει πιο πέρα από την δικαιοσύνη του νόμου. "Όλοι παραδέχονται ότι μόνο ó νόμος μπορεί να ανατρέψη την έκφρασι αντικοινωνικών στάσεων, αλλά ακόμη και αυτό είναι ουσιάδης συνεισφορά όταν οί άνθρωποι ζούν τόσο κοντά ό ένας στον άλλον. 'Αλλά οί νόμοι μπορούν να κάνουν περισσότερα από αυτό. Μπορούν να επηρεάσουν τις έσωτερικές απόψεις τών πολιτών.

Οί δημοκρατικοί νόμοι έκφράζουν την δημοσία πολιτική, όρίζουν τί μπορεί να γίνη κοινώς παραδεκτό, αλλά ή έσωτερική συγκατάθεσι συχνά έρχεται μετά την κοινωνική πρακτική εξάσκηση. Κανείς δέν μπορεί να κρίνη απόλύτως εάν οί νόμοι δίδουν καλά άποτελέσματα. 'Ακόμη και όσοι κλίνουν να κριτικάρουν μάλλον παρά να συμμορφωθούν στις συνήθειες, όδηγούνται στο να αναθεωρούν τις πρώτες απόψεις τους. Π.χ. δίκαιοι εργατικοί νόμοι τείνουν να φέρουν τέτοια σοβαρά άποτελέσματα ώστε ή αντίδρασις έχει πολύ περιοριστή. Σε τέτοιες περιπτώσεις ό πολιτικός

νόμος έχει έξυπνηρήσει τή δημιουργία ήθικής τελειώσεως.

"Όσοι άρνούνται ότι τέτοιες ήθικές συνέπειες νομοθεσίας έπακολουθούν, συχνά συλλαμβάνονται να φάσκουν και να αντίφάσκουν. Μπορεί να άμφισβητούν ότι οί άνθρωποι δέν πρόκειται να βελτιωθούν με την έπιβολή νόμων που σκοπούν στην έξασφάλισι της φυλετικής και οικονομικής δικαιοσύνης και συγχρόνως να παραδέχονται ότι πολλοί άνθρωποι θα έκφυλισθούν αν υίοθετήσωμε νόμους που επιτρέπουν λαχεία ή άλλου είδους παιχνίδια τυχερά. Έχουν δίκαιο ως προς τόν δεύτερον ισχυρισμόν τους. Θα πρέπει, λοιπόν, να είμαστε σαφείς στην αναγνώρισι θετικών δυνατοτήτων στο νόμο και να προειδοποιήσωμε κατά τών άρνητικών συνεπειών μιάς άπεχθούς νομοθεσίας.

ΤΟΝΩΤΙΚΟΝ ΣΤΟΝ ΦΑΣΙΣΜΟ

"Όσοι, με την αντίθεσί τους προς την κοινωνική νομοθεσία, βάφουν την ελευθερία με μιά ψευδή όνη, κινδυνεύουν να ένισχύσουν τις ολοκληρωτικές δυνάμεις, ιδιαίτερος τις φασιστικές. Γι' αυτό πρέπει να άποφύγωμε τις άπρόσκετες προτάσεις. Οί αντίτιθέμενοι στοις προοδευτικούς νόμους που σχετίζονται με τις κοινωνικές άδικίες, δέν κατηγορούνται ως φασίστες-περισσότερο από όσο οί φιλελεύθεροι κατηγορούνται ως κομμουνιστάι, εάν τυχαίως συμφωνούν με την κομμουνιστική ήγεσία σε θέματα όπως, ως πούμε, ή επέκτασις της δημοσίας παιδείας. "Άλλωστε επειδή και οί κομμουνιστάι και οί φασίσται ύποστηρίζουν την ιατρική έπιστήμη άντι της τέχνης τών ιατρών, αυτό δέν σημαίνει ότι πρέπει να θεωρήσωμε ότι τὰ δύο συστήματα είναι άπαράλλακτα όμοια. "Ο συνετός συντηρητισμός δέν είναι φασισμός και ούτε ό υπεύθυνος φιλελευθερισμός είναι κομμουνισμός.

Και οί φανατικοί συντηρητικοί και οί φανατικοί φιλελεύθεροι μπορεί να άποφύγουν να ύποστηρίζουν ολοκληρωτικά κινήματα, όμως και οί δύο μπορούν να παγιδευθούν να βοηθήσουν και να εννόησουν τις πολύ δικτατορικές ιδεολογίες που ά-

πεχθάνονται. Συχνά έχουμε προειδοποιηθή να μη γίνουμε κομμουνιστικά κορόιδα, αλλά ο ίδιος κίνδυνος όσον αφορά τα φασιστικά κορόιδα λιγότερο έχει γίνει γνωστός και λιγότερο έχει προπαγανδισθή.

Παρ' όλα τα αντιφατικά παραθυράκια, και τις επιπόλαιες παραχωρήσεις έξ ανάγκης ο φασισμός ενισχύει την κλίση του για πολιτικό ολοκληρωτισμό με την τάση να γίνη ούσιαστικά συντηρητικός ή αντίδραστικός στις κοινωνικές και οικονομικές υποθέσεις και τοπικά αποκαλύπτει έθνισμό, φυλετισμό και милитарιστικό παροξυσμό. Με αυτό τον όρισμό έχουμε λίγους όπαδούς του φασισμού σ' αυτή τη χώρα. Βεβαίως πρέπει να δοθῆ δημοσιότητα στις «κλειστές ομάδες» όπουδήποτε υπάρχουν στην κοινωνία μας σε απομονωτικές περιοχές, ή σε αντίδραστικές οργανώσεις. Άλλά ο μεγαλύτερος κίνδυνος για την δημοκρατία μας δέν είναι να ταχθούμε μ' αυτούς.

Πιο επικίνδυνοι είναι οι ισχυροί φασίστες, οι όποιοι τώρα υίοθετούν την δημοκρατική πορεία, αλλά οι όποιοι έν καιρῶ κινδύνου θά δεχθούν πρόθυμα ολοκληρωτικές λύσεις. Η ιστορία έχει δείξει ότι σε τέτοιες στιγμές ο λαός δέχεται ολοκληρωτική άρχηγία. Το κίνητρο μπορεί να είναι μία μακροχρόνια καταπίεσι, ή άπειλή της ήττας στον πόλεμο, ή ένα σκηνοθετημένο τυχαίο γεγονός, όπως ή φωτιά στο Ράιχσταχ της Γερμανίας κατά την διάρκεια της άνοδου του Χίτλερ στην έξουσία. Ίδιαιτέρως στα έτη έκλογῶν πρέπει να προσέχουμε μήπως υπάρχουν σκηνοθετημένες κρίσεις.

Ο ΚΙΝΔΥΝΟΣ ΤΟΥ ΝΑ ΑΠΟΤΡΑΒΗΧΘΗΣ

Άκόμη ένας άλλος τρόπος του να παίξουμε άπερίσκεπτα μέσα στα χέρια των ολοκληρωτικών είναι, με τὸ να άγνοήσουμε προ-

βλήματα και με την άδράνειά μας να διαωνίζονται καταστάσεις που γαλουχούν τον ολοκληρωτισμό. Μπορούμε να επιταχύνουμε την ανάπτυξη της κρίσεως με τὸ να άρνηθούμε να κάνουμε τις αναγκαίες άλλαγές διά να διατηρηθῆ μία υγιής κοινωνία στον κόσμο. Πολλοί στέκονται παράμερα άπαθείς, απολαμβάνοντας την άφθονία που κερδήθηκε από τους προγόνους, ένῶ ή μοίρα της άνθρωπότητας αποφασίζεται από άλλους. Σ' αυτήν την κατηγορία υπάγονται οι κουρασμένοι φιλελεύθεροι, οι σιωπηλοί λευκομετριοπαθείς, οι ικανοποιημένοι συντηρητικοί, οι πολλοί που άποφεύγουν να συμμετάσχουν στα κοινά προκειμένου να ληφθούν σοβαρές αποφάσεις και οι όποιοι διατυπώνουν άπόψεις που βασίζονται σε ρηχές βάσεις. Δέν πρέπει να ξεχνάμε ότι πολλοί εκκλησιαστικοί ύπεστήριξαν τον Χίτλερ γιατί δέν έπινε και δέν κάπνιζε ή διότι άναμασούσε τα παραδεδομένα έμβλήματα. Με την άδράνειά τους οι άνθρωποι μπορεί να βοηθήσουν στην δική τους ύποδούλωσι.

Δέν είναι εύκολο να αντίληφθῆς άπειθεί-
ας την φυσιογνωμία της έλευθερίας. Η πλήρης αντιμετώπισις είναι πάντα μία πρόσκλησις για ενεργό εϋθύνη και έφευρίσκουμε μία ποικιλία από ψεύτικες άπόψεις για να καλύψουμε αυτή την πλήρη άνάγκη. Τέτοιες άπατηλές καλύψεις μπορεί να αφήσουν τὸ πρόσωπο της έλευθερίας για πάντα παραμορφωμένο ή ίσως να ύποβάλλουν έτσι σ' έμάς ότι γινόμαστε άνίκανοι για να άναγνωρίσουμε τὸ γνήσιο παρόν. Άν πρόκειται να επιτύχουμε κοινωνική ώριμότητα πρέπει να έλαττώσουμε τις διαστρεβλώσεις. Η πολιτική ένθλικίωσις περιλαμβάνει δυναμική ξανά αναζάλυψι της άληθινής και σωστής έννοιας της δημοκρατικής μας παραδόσεως.—

Harvey Scifert

ΔΥΣΚΟΛΙΑΙ

ΕΙΣ ΤΟ ΣΧΟΛΕΙΟΝ

Τὸ σχολεῖον ἀποτελεῖ τὴν πρώτην καὶ κυρίαν ἀπασχόλησιν τοῦ παιδιοῦ καὶ ἐπιδρᾶ κατὰ τρόπον σημαντικὸν ἐπὶ τῆς διανοητικῆς καὶ ψυχικῆς του ἀναπτύξεως. Ὁ ρόλος του ἐπομένως εἶναι βασικός. Δὲν εἶναι ἐκπληκτικόν, ὅτι δυσκολαὶ εἰς τὸ σχολεῖον ἐπιδρῶν ἐπὶ τῆς γενικῆς συμπεριφορᾶς τοῦ παιδιοῦ καὶ ὅτι τὰ «δράματα» τοῦ σχολείου ἔχουν μεγάλην ἐπίδρασιν εἰς τὴν καθημερινὴν του ζωὴν καὶ τὴν ψυχολογικὴν του ἐξέλιξιν.

Ἐδῶ ὅμως ἐξ ἄλλου πρέπει νὰ σημειωθῆ, ὅπως παρατηρεῖ ὁ Erich Stern (1), ὅτι, ἂν καὶ χρονικῶς τὸ σχολεῖον καταλαμβάνη σημαντικὸν ἔκθετον εἰς τὴν ζωὴν τοῦ παιδιοῦ, ἐν τούτοις δὲν ἀνταποκρίνεται εἰς αὐτὸν ἢ ἐπίδρασίς του εἰς τὴν συναισθηματικὴν του ἐξέλιξιν πάντοτε καὶ μάλιστα προκειμένου περὶ τοῦ πλουτισμοῦ της. Αὐτὸ ἔχει ἀποδειχθῆ ἀπὸ τὰς ἱστορίας τὰς ὁποίας διηγῶνται τὰ παρὰ εἰς τὰ tests ὅπου τὸ σχολεῖον καταλαμβάνει ἕνα πολὺ μικρὸν ρόλον. Ἐπίσης ἡ ἐξέτασις ἀναμνήσεων ἐνηλίκων ἀπὸ τὰ παιδικὰ των χρόνια δείχνει κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὅτι ἐνῶ πολλὰ ἀναμνήσεις ἀναφέρονται εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν ζωὴν μέσα εἰς τὸ σπῆτι, πολὺ ὀλίγα ἀναφέρονται εἰς τὸ σχολεῖον. Ἐν τούτοις, πρέπει ὁπωσδήποτε νὰ δεχθῶμεν, συνεχίζει ὁ Stern, ὅτι εἰς μίαν σειρὰν περιπτώσεων, διὰ τὴν ἐμφάνισιν ἀνωμαλιῶν τῆς συμπεριφορᾶς, συντελεῖ τὸ σχολεῖον.

Καθένας βλέπει τὸ ἔργον τῆς ἀγωγῆς μὲ τὸν τρόπον του καὶ συμφῶνως πρὸς τὰς προσωπικὰς του ἀντιλήψεις καθορίζει τὸν δρόμον πού θὰ ἀκολουθήσῃ καὶ τὰ μέσα πού θὰ χρησιμοποιήσῃ.

(1) Erich Stern: «Über Verhaltens- und Charakterstörungen bei Kindern und Jugendlichen», Zürich.

Οἱ γονεῖς συνηθέστερον δὲν εἶναι προητοιμασμένοι διὰ τὸ ἔργον των. Πολλὰ νέα γυναῖκες πιστεύουν ὅτι ἔχουν κάνει πολλά διὰ νὰ προετοιμασθοῦν διὰ τὸν ρόλον τῆς μητέρας, ἐὰν ἔχουν παρακολουθήσει πρὸ τοῦ γάμου των μερικὰ μαθήματα παιδοκομίας. Ὅσον διὰ τὸν πατέρα, αὐτὸς συνήθως ἀφίνει τὰ θέματα «τῶν παιδιῶν» εἰς τὴν μητέρα ἢ ἐπεμβαίνει συχνάκις ἀστόχως καὶ ἀκαίρως. Ἐρχονται τὰ παιδιά καὶ οἱ γονεῖς εὐρίσκονται ἀποτόμως μὲ ἕνα νέον καθήκον, τὸ ὅποιον προσπαθοῦν νὰ ἐκπληρώσουν. Εἰς τὸ βάθος ἐνεργοῦν ὀδηγοῦμενοι ἀπὸ ἕνα εἶδος ἐνστικτοῦ τὸ ὅποιον διαθέτει ἕκαστος παιδαγωγός. Τούλάχιστον ἔτσι πιστεύουν, ἀλλ' εἰς τὴν πραγματικότητα ἐνεργοῦν ἀναλόγως πρὸς τὴν διάθεσιν τῆς στιγμῆς.

Ἄλλὰ καὶ οἱ διδάσκαλοι δὲν εἶναι ἀκόμη πάντοτε ἐπαρκῶς προητοιμασμένοι διὰ τὸν ρόλον τοῦ παιδαγωγοῦ. Ἄλλοτε ἐδιδάσκοντο οἱ ὑποψήφιοι διδάσκαλοι, ἀπὸ τὴν ψυχολογίαν, ἀκριβῶς ὅτι ἐφάνετο ἀπαραίτητον διὰ νὰ συγκρατοῦν τὴν πειθαρχίαν καὶ τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν, καὶ, ἀπὸ τὴν παιδαγωγικὴν, κυρίως ὅτι ἔχει σκοπὸν νὰ τοὺς ἐξοικειώσῃ μὲ τὰς καλύτερας μεθόδους διδασκαλίας. Μέχρι πρὸ ὀλίγων ἀκόμη ἐτῶν, τὸ σχολεῖον εἶχεν ὡς ἀποκλειστικὸν προορισμὸν «νὰ διδάξῃ». Ἡ δὲ ἀγωγή ἔθεωρεῖτο ὅτι εἶναι ἔργον τῶν γονέων.

Ἀσφαλῶς εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον τὸ σχολεῖον ἔκανε μεγάλας προόδους καὶ ἔχει ἐπιτύχει ἰσχυρὰ ἀποτελέσματα. Ἄλλ' ἀκόμη καὶ σήμερον ὁ νέος διδάσκαλος δὲν ἔχει παρὰ ἀόριστους ἰδέας διὰ τὰς δυσκολίας αἱ ὁποῖαι προέρχονται ἀπὸ τὸ βάθος τῆς ψυχικῆς ζωῆς, διὰ τὰς ἐσωτερικὰς συγκρούσεις, τὰς διαταραχὰς, τὰς δυσκολίας τὰς ὁποίας ἡμπορεῖ νὰ παρουσιάσῃ ἕνα παιδί εἰς τὰς σχέσεις του μὲ τὸ περι-

θάλλον, διὰ τὸ ἀγχος καὶ τὰς ἀνησυχίας τῆς παιδικῆς ψυχῆς. Ἔτσι δὲν εἶναι καθόλου περιέργων ἂν συχνὰ τοῦ λείπουν ἢ ἱκανότης διὰ ἐννοήσῃ τί συμβαίνει εἰς ἓνα παιδί. Πόσον συχνὰ ὁ διδάσκαλος βλέπει ἀναίδειαν καὶ ὀκνηρίαν ἐκεῖ ὅπου δὲν πρόκειται παρὰ δι' ἓνα παιδί τὸ ὁποῖον ἀντιμετωπίζει δυσκολίας εἰς τὴν ζωὴν του, δι' ἓνα θλιμμένο παιδί π. χ.

Καὶ εἰς τὸ σπίτι, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ σχολεῖον, ἡ ἀγωγή εἶναι ἀκόμη πολὺ συχνὰ ἐγκαταλελειμμένη εἰς τὴν τύχην (2).

Αἷτια τῆς ἀποτυχίας εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἡ ἀποτυχία ἑνὸς παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον ἢμπορεῖ νὰ ἔξη πάρα πολλὰ αἷτια καὶ πρέπει εἰς κάθε ὠρισμένην περίπτωσιν νὰ φροντίζωμεν νὰ ἀνακαλύπτωμεν τὸ ἀληθές αἷτιον. Ἄλλως κινδυνεύομεν νὰ διαπράξωμεν τὰ μεγαλύτερα σφάλματα καὶ νὰ καταστρέψωμεν κάθε πιθανότητα μελλοντικῆς ἐπιτυχίας τοῦ παιδιοῦ.

Ἀσφαλῶς ὑπάρχουν παιδιὰ τῶν ὁποίων αἱ διανοητικαὶ ἱκανότητες εἶναι ἀνεπαρκεῖς καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ σχολεῖον. Ἄλλὰ συνήθως δὲν πρόκειται παρὰ διὰ φαινομενικὴν ἔλλειψιν ἱκανοτήτων.

Ὁ μικρὸς Παῦλος εἶναι τὸ μοναδικὸ παιδί τῶν γονέων του· πολὺ χαϊδεμένος εἰς τὰ ὀκτώ του ἔτη μένει ἀκόμη μωρό. Δὲν ἢμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι εἰς τὸ σχολεῖον ὀφείλει νὰ κοπιήσῃ διὰ νὰ μάθῃ κάτι. Εἰς τὴν πρώτην τάξιν ὁ Παῦλος συμμετεῖχεν εἰς τὸ μάθημα τὸ ὁποῖον προσεφέρετο κατὰ τρόπον ἑλκυστικόν. Ἄλλ' ἄφ' ὅτου ἤρχισε νὰ ἀπαιτῆται μεγαλύτερα προσπάθεια, ὁ Παῦλος ἀπογοητεῖται τὴν διδασκάλισσαν καὶ τοὺς γονεῖς του. Παιδιὰ ὅπως αὐτὸς φθάνουν ἀργότερον, ὅταν περάσουν τὸ στάδιον τοῦ παιγνιδιοῦ, εἰς ἀξιοσημειώτους ἐπιτυχίας.

Ἡ ἐξέτασις τῆς σωματικῆς καταστάσεως τοῦ παιδιοῦ εἶναι ἀπαραίτητος. Ὁρισμένα παιδιὰ εἶναι πράγματι τόσο εὐ-

θραυστα, ὥστε τοὺς εἶναι ἀδύνατον νὰ καταβάλουν διανοητικὴν προσπάθειαν. Αἱ ἱκανότητες ἀφομοιώσεως καὶ συγκεντρώσεως εἶναι πολὺ ἀδύνατοι. Δὲν ἔχουν δύναμιν διὰ τὴν παρατεταμένην προσπάθειαν, ἢ ὅποια ἀπαιτεῖται εἰς τὸ σχολεῖον. Ποικίλοι εἶναι οἱ φυσικοὶ λόγοι οἱ ὁποῖοι ἢμπορεῖ νὰ ἐμποδίζουσιν τὸ παιδί νὰ ἀποδώσῃ εἰς τὸ σχολεῖον. Εἶναι δυνατόν π. χ. τὸ παιδί νὰ εὐρίσκεται εἰς τὸ προστάδιον ἀσθενείας. Ἡ ὑπάρχει κάποια ἀνωμαλία εἰς τὰ αἰσθητήρια ὄργανα τὴν ὁποῖαν δὲν ἔχουν ἀνακαλύψει οἱ γονεῖς.

Ἡ, ἀκόμη, ἢ κόπωσης ἢμπορεῖ νὰ εἶναι τὸ αἷτιον τῆς ἀποτυχίας τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον. Τὸ παιδί εἶναι κουρασμένον· καὶ ἔχουν χίλιους λόγους νὰ εἶναι κουρασμένα σήμερον τὰ παιδιὰ. Ὅταν ἓνα παιδί 14 ἐτῶν κοιμᾶται εἰς τὰς 1 μετὰ μεσονύκτιον διότι πρέπει νὰ τελειώσῃ τὴν μελέτην του, καὶ τὸ πρωὶ πρέπει νὰ ξυπνήσῃ εἰς τὰς 6, καὶ αὐτὸ καθημερινῶς, δὲν ἢμπορεῖ νὰ μὴ εἶναι κουρασμένον.

Ἀκόμη καὶ ὅταν τὸ παιδί ἔξη καλὴν σωματικὴν ὑγείαν, διὰ νὰ γίνεταί ὁμαλῶς ἢ διανοητικὴ του ἐξέλιξις, ἀπαιτεῖ τὸν σεβασμὸν ὠρισμένων κανόνων ὑγιεινῆς:

α) Πρέπει νὰ κοιμᾶται ἀρκετὰ.

β) Πρέπει νὰ ζῆ ἀρκετὰ εἰς τὸ ὑπαιθρον· ἐπωφεληθῆτε ἀπὸ τὰς ἡμέρας τῆς ἀργίας διὰ νὰ παίξῃ τὸ παιδί εἰς ἓνα κήπον.

γ) Πρέπει νὰ τρώγῃ εἰς ὠρισμένας ὥρας (χωρὶς θεβαίως αὐτὸς ὁ κανὼν νὰ εἶναι πολὺ αὐστηρὸς) καὶ δὲν χρειάζεται ὁπωσδήποτε νὰ τρώγῃ πολὺ.

Ἄλλὰ σωματικὰ καὶ διανοητικὰ ἀνωμαλία δὲν εἶναι τὰ μόνα αἷτια τῆς ἀποτυχίας τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον. Συχνὰ αὐτὴ ἢ ἀποτυχία ἔχει ὡς αἷτιον ψυχικοὺς παράγοντας οἱ ὁποῖοι παραλύουσιν τὴν ἀνάπτυξιν τῶν διανοητικῶν δυνάμεων τοῦ παιδιοῦ. Ἡ πείρα ἀποδεικνύει ὅτι ψυχικοὶ παράγοντες ἐπεμβαίνουν πάντοτε, εἰς θαθμὸν μεγαλύτερον ἢ μικρότερον, εἰς τὰς περιπτώσεις παιδιῶν τὰ ὁποῖα δὲν ἐπιτυγχάνουν εἰς τὸ σχολεῖον. Διὰ νὰ ἢμπορῇ πράγματι ἓνα παιδί νὰ ἐπιτυγχάνῃ εἰς τὰ μαθήματά του, εἶναι ἀπαραίτητον νὰ αἰσθάνεται ἀσφάλειαν, νὰ εἶναι θέθειον διὰ

(2) C. Seelmann: «Comment préparer les écoliers a la vie», Avignon 1955.

την αγάπην τῶν γονέων του. Κάθε παιδί ἔχει πραγματικὴν δίψαν νὰ μάθῃ. Ἄλλ' εἶναι δυνατόν ἐσφαλμένη παιδαγωγικὴ πρᾶξις, ἢ, κυρίως, νοσηρὸν συναισθηματικὸν κλίμα νὰ δημιουργῇ ἐμπόδιον εἰς αὐτὴν τὴν ζωτικὴν ἀνάγκην τῆς μαθήσεως.

Τείνομεν, ὅταν πρόκειται διὰ τὴν ἀπόδοσιν εἰς τὸ σχολεῖον, νὰ ἀποδίδωμεν μεγάλην σημασίαν εἰς τὴν εὐφυΐαν, ἀλλὰ πρέπει νὰ σκεπτόμεθα ὅτι αὐτὴ ἢ εὐφυΐα εἶναι δυνατόν νὰ ἐπηρεασθῇ κατὰ πολὺ ἀπὸ τὴν συνασθηματικὴν ἐξέλιξιν. Πολλὰ παιδιὰ παρουσιάζουν διαταραχάς, συναισθηματικῆς προελεύσεως, κάποτε ἀπὸ σφάλματα ἀγωγῆς, καὶ αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον διότι ἠμποροῦμεν νὰ τὰ διορθώσωμεν.

Ἐνα παιδί ἀπὸ πολὺ μικρᾶς ἡλικίας δὲν εἶχε ποτὲ τὴν εὐκαιρίαν νὰ ἀναπτύξῃ τὴν προσωπικότητά του. Ὁ πατέρας του, πολὺ αὐστηρὸς, τὸ ἠνάγκαζε νὰ ἐργάζεται πολὺ διότι εἶχε μεγάλας φιλοδοξίας ἢ μητέρα του ἐφρόντιζε περισσότερο νὰ τοῦ ὑπεθυμίσῃ τὰς ἀπαγορεύσεις παρὰ νὰ τοῦ προσφέρῃ ὀρισμένα πράγματα. Δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ παίξῃ μὲ ἄλλα παιδιὰ, δὲν εἶχε μάθει ἐπομένως νὰ ἀναμετρᾶται μαζί των καὶ νὰ ἐπιβεβαιώῃ τὴν προσωπικότητά του. Αὐτὰ ὅμως εἶναι ἀναγκαῖα συνθήκαι τῆς ἐπιτυχίας εἰς τὸ σχολεῖον, ἢ ὅποια ὑποθέτει πάντοτε κάποιον συναγωνισμόν μὲ τοὺς ἄλλους.

Ἄλλοτε οἱ γονεῖς ἀδιαφοροῦν διὰ τὰ μαθήματα τοῦ παιδιοῦ. Ἡ μητέρα δὲν εὐρίσκεται εἰς τὸ σπῖτι, ὅταν ἐπιστρέφῃ τὸ παιδί ἀπὸ τὸ σχολεῖο. Καμμία ἐπίθλησις, καμμία φροντίς ἐὰν ἔγραψεν, ἐὰν ἐμελέτησεν, ἀκόμη, ἐὰν εἶναι καθαρὸν. Καὶ ὅταν ἔρχεται μὲ τὸν ἔλεγχον ἀπὸ τὸ σχολεῖον, μὲν καὶ μετὰ θίαις ρίχνουν ἕνα ἀδιάφορον βλέμμα. Κάποτε εἶναι ὁ πατέρας μόνον ποὺ ἀδιαφορεῖ τελείως διὰ τὰ παιδιὰ καὶ δὲν ζητεῖ ἄλλο παρὰ νὰ τὸν ἀφήνουν ἦσυχον, ὅταν ἐπιστρέφῃ ἀπὸ τὴν ἐργασίαν του. Τὰ ἔχει ἀφήσει ὅλα εἰς μίαν μητέρα ἀδύνατον ἢ καὶ ἐπιπολαίαν. Τὸ παιδί, ἀφημένον εἰς τὸν ἑαυτὸν του, οὔτε ἐπιπλήττεται διὰ τὰ λάθη του, οὔτε ἐνθαρρύνεται διὰ τὰς ἐπιτυχίας του. Καὶ αὐτὸ εἰς τὸ τέλος φθάνει νὰ ἀδιαφορῇ διὰ τὰ μαθήματά του.

Πάρα πολλὰ εἶναι τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα, χάρις εἰς τὴν συμπεριφορὰν τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων των, ἀμφιβάλλουν διὰ τὸν ἑαυτὸν των καὶ δὲν πιστεύουν ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὸ σχολεῖον. Κάθε σφάλμα, καὶ τὸ μικρότερον, τὰ ἀποθαρρύνει περισσότερο. Γίνονται νευρικά, εὐερέθιστα καὶ χάνουν τὴν γαλήνην καὶ τὴν ἡρεμίαν χωρὶς τὰς ὁποίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δέχωνται καὶ νὰ ἀφομοιώνουν τὰς διανοητικὰς ἀξίας.

Κάθε παιδί ἔχει τὸν ἰδικόν του ρυθμὸν διανοητικῆς δραστηριότητος, τὸν ἰδικόν του τρόπον ψυχικῆς ἀναπτύξεως (ἐπὶ τοῦ διανοητικοῦ καὶ τοῦ ψυχικοῦ πεδίου), τὰ ὅρια καὶ τὰς δυνατότητάς του. Ἰδικόν μας ἔργον εἶναι νὰ τὰ προσέχωμεν καὶ νὰ ὀδηγῶμεν ἰκάθε παιδί εἰς τὴν θέσιν, ἢ ὅποια ἀναποκρίνεται εἰς τὰς δυνατότητάς του.

Ἡ ψυχικὴ τροφοδοσία ἀπὸ τὴν οἰκογενεῖαν εἶναι σπουδαῖον πλεονέκτημα. Τὸ παιδί ποὺ τὴν στερεῖται ὁμοιάζει μὲ πεινασμένον. Τὸ σχολεῖον εἶναι μία περιπέτεια διὰ τὸ παιδί, εἰς τὴν ὁποίαν, διὰ νὰ εἰσέλθῃ, εἶναι ἀνάγκη νὰ ἱκανοποιητῆ ἀπὸ συναισθηματικῆς πλευρᾶς εἰς τὸ σπῖτι.

Τὸ παιδί ἔφυγε διὰ τὸ σχολεῖον καὶ ἡ μητέρα ἔχιδεψε περισσότερο τὸ ἀδελφάκι του. Ὁ πατέρας δὲν παρευρέθη εἰς τὴν σχολικὴν ἐορτήν... Ὁ πατέρας εἶναι ἀνθρωπος ἀμίλητος, συγκρατημένος. Ὁ μικρὸς ἔχει παύσει ἀπὸ καιρὸν νὰ τὸν ἐρωτᾷ ὅσα θὰ ἤθελεν... Ὁ πατέρας μαλώνει: «Ξεύρεις τί μαθητῆς ἦμουν ἐγὼ διὰ νὰ γίνω αὐτὸ ποὺ ἔγινες;»... Ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἡ μητέρα, ὁ πατέρας, τὰ μεγαλύτερα ἢ μικρότερα ἀδελφία ποὺ δυσκολεύουν τὴν κατάστασιν. Διαπιστώνω συχνάκις, ὅτι τὰ περισσότερο εὐτυχισμένα παιδιὰ, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα εἶχαν ἡρεμίαν εἰς τὸ σπῖτι, ἦσαν σχεδὸν ὅλοι καλοὶ μαθηταί. Αὕτη ἢ διαπίστωσις θὰ ἔπρεπε νὰ κἀνῃ πολλοὺς γονεῖς νὰ σκεφθοῦν. Ἐχει ἐπίσης διαπιστωθῆ ἀπὸ τὴν πείραν ὅτι καὶ ἡ πλέον μικρὰ δυσαρμονία εἰς τὰς σχέσεις μεταξὺ γονέων καὶ παιδιῶν ἐμφανίζεται πολὺ γρήγορα εἰς τὴν ἐπίδοσιν τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον.

Ἄτυχές διὰ τὴν πρόδον τοῦ παιδιοῦ εἶναι καὶ τὸ τελευταῖον σύστημα, τὸ «πακε-

τάρισμα» τῶν γνώσεων, τὸ νὰ ἔρχεται δηλαδὴ τὸ παιδί ἔτοιμον, «μελετημένον» ἀπὸ τὸ σχολεῖον. Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ παρουσία τῆς μητέρας, καὶ ὡς διδασκαλίσσης συμπληρωματικῶς, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπλή παρουσία ἔστω καὶ τῆς ὀλιγογραμμιάτου μητέρας.

Τὸ παιδί πρέπει νὰ αἰσθάνεται ἀσφάλειαν εἰς τὸ σπῆτι του, τὴν θερμὴν στοργὴν τῆς μητέρας, τὴν ἀνδρικήν καλωσύνην τοῦ πατέρα. Ἡ διανοητικὴ του ἀνάπτυξις ἐξαρτᾶται ἀπὸ αὐτὸ.

Ἄλλὰ καὶ ἡ συναισθηματικὴ τροφοδοσία ἀπὸ τὸν διδάσκαλον ἔχει ἐπίσης οὐσιώδη σημασίαν. Διότι ὁ διδάσκαλος εἶναι πρόσωπον τὸ ὁποῖον ἡμπορεῖ νὰ παίξῃ ἀντιστοιχικὸν ρόλον εἰς τὴν προσπάθειαν τοῦ παιδιοῦ, ἢ, ἀντιθέτως, βοηθεῖ ἀφάνταστα, καὶ αὐτὸ ὄχι μόνον μετὰ τὴν διδασκαλίαν του, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπλήν παρουσίαν του.

Ἐπισημασμένα δυσκολία αἰετὶ ὁποῖα παρουσιάζονται εἰς τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν, ἰδίως εἰς τὰ λεπτά καὶ εὐαίσθητα παιδιὰ, ἔχουν σχέσιν μετὰ τὴν ψυχικὴν των ἰσορροπίαν.

Ὁ μικρὸς Χ. ἔχει διαρκῶς τὸν φόβον ὅτι δὲν θὰ προφθάσῃ νὰ εὕρεται ἐγκαίρως εἰς τὸ σχολεῖον!

Ὁ μικρὸς Β. ἔχει ἀρχίσει νὰ φοβῆται τὸ σχολεῖον. Κάθε πρωτὶ ἀναγκάζεται νὰ καθυστερῇ λόγῳ τῶν ἐμέτων οἱ ὁποῖοι τὸν βασανίζουν. Προσεκτικὴ ἔρευνα ἀπεκάλυψεν ὅτι δύο μεγαλύτερα παιδιὰ εἰς τὴν τάξιν ἐφιλονίκουν διαρκῶς μαζί του. Μετὰ τὴν βοήθειαν τοῦ διδασκάλου, ἀναφέρει τὸ Ἰατροπαιδαγωγικὸν Κέντρον, ἐδοκιμάσαμεν ἕνα «πείραμα». Ἐκαλέσαμεν τὰ δύο παιδιὰ εἰς τὰ γενέθλια τοῦ Β. Ἡρχισαν νὰ παίζουσαν συχνότερον μαζί του καὶ σήμερον εἶναι οἱ καλύτεροι φίλοι του καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ του. Ὁ Β. ἤλλαξεν. Πηγαίνει μετὰ χαρὰν εἰς τὸ σχολεῖον.

Ψυχικὸς λόγος ἀποτυχίας τοῦ παιδιοῦ εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι τὸ συνεχὲς ἄγχος ἢ συνεχὴς ἔντασις, ἢ ἀγωνιώδης ἀναζήτησις «νὰ ἐπιτύχῃ». Ἄγχος τὸ ὁποῖον προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀμφιβολίαν διὰ τὰς ἱκανότητάς του. Διὰ τοῦτο ἡ ἐνθάδε ἔντασις εἶναι τὸ καλύτερον πού ἡμποροῦν νὰ προσφέρουν γονεῖς καὶ διδάσκαλοι.

Μὴ φοβηθῆτε ὅτι μία τέτοια στάσις θὰ κἀνῃ τὰ παιδιὰ ματαιόδοξα καὶ πολὺ θέρβια διὰ τὸν ἑαυτὸν των. Ποῖον τὸ ὄφελος ἔάν τὸ παιδί δὲν ἔχῃ ἐμπιστοσύνην εἰς τὸν ἑαυτὸν του; Τοῦ ἀφαιρεῖτε τὸν μοχλὸν τῆς προόδου καὶ τὸ καταδικάζετε εἰς λίμνασμα. Δὲν πρέπει νὰ φοβᾶσθε τόσο πολὺ τὴν παιδικὴν ὑπερηφάνειαν. Τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀνάγκην ἐπαίνων, τῆς ἀναγνωρίσεως δηλαδὴ ἐκ μέρους τῶν ἐνηλίκων τῶν προόδων τὰς ὁποίας πραγματοποιοῦν εἶναι κέρδος νὰ προπορευώμεθα πάντοτε ἐλάφρως τῆς πραγματικῆς προόδου. Αὐτὸ φέρνει εἰς τὸ παιδί τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μπανάνας, τὴν ὁποῖαν κρατοῦν, λέγεται, εἰς κάποιαν ἀπόστασιν ἀπὸ τὴν μύτην τῆς καμήλας, διὰ νὰ τὴν κάνουν νὰ διασχίζῃ μεγάλες ἐκτάσεις εἰς τὴν ἔρημον!

Εἶναι ἀράγε προτιμότερον νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς εἰς ἕνα μαθητὴν ὅτι εἶναι ἀνίκανος, ἀνόητος, ἀμελής, ἀπειθαρχος, καλὸς διὰ τίποτε, ἢ νὰ τοῦ λέγωμεν ὅτι ἔχει ἀσφαλῶς πολὺν δρόμον νὰ διανύσῃ ἰσάκωμη, ἀλλ' ὅτι ἤδη ἐπέτυχεν τοῦτο καὶ ἐκεῖνο, καὶ ὅτι, ἐπομένως, δὲν ὑπάρχει λόγος νὰ μὴ συνεχίζῃ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον;

Πόσα παιδιὰ τὰ ὁποῖα ἠρώτησα, λέγει ὁ Arthus⁽³⁾, διατὶ αὐτὸν τὸν χρόνον ἦσαν τόσοσιν καιοὶ μαθηταί, ἐνῶ προηγουμένως ἐπροχώρουσαν καλά, μοῦ ἀπήντησαν ὅτι, ἐξ ἀρχῆς, ὁ κυριώτερος καθηγητὴς των τοὺς ἐφέρετο ὡς πρὸς ἀνοήτους, χωρὶς ἄλλην ἐξήγησιν, καὶ τοὺς εἶχε προειδοποιήσει ὅτι, ἔτσι ὅπως ἦσαν, δὲν θὰ κατάρθωναν τίποτε! Ἄνωφελὲς ἐπομένως θὰ ἦτο νὰ καταβάλλουσαν οἰανδήποτε προσπάθειαν δὲν δοκιμάζει κανεὶς νὰ ἀνεβῆ τὸ ρεῦμα πρὸς τὴν ἀντίθετον φορὰν.

Ἀσφαλῶς πρέπει οἱ γονεῖς νὰ ὠθοῦν τὰ παιδιὰ των νὰ εἶναι περισσότερο μελετητὰ. Ὅχι ὅμως μετὰ ἐκείνην τὴν φοβερὰν ἀρνητικὴν στάσιν, μετὰ τὸ νὰ τὰ μαλῶνουσαν εἰς κάθε τὴν ἀποτυχίαν. Καί, κυρίως, ὄχι μετὰ τὰ λόγια: «Γιὰ τίποτε δὲν εἶσαι ἱκανός! Ποτὲ δὲν θὰ τὰ καταφέρῃς!»

Τὸ παιδί, ὅταν ἀποτυγχάνῃ εἰς τὸ σχο-

(3) Arthus A.: «Un monde inconnu—Nos enfants», Paris 1960.

λείον, έχει ανάγκη από περισσότερα στοργήν, επιείκειαν, υπομονήν από ποτέ άλλοτε. Τέλος, περιμένει να το επαινέσουν και να ικανοποιήσουν και την πλέον μικράν του προσπάθειαν.

Όκηριά;

Υπάρχουν παιδιά τα οποία φαίνονται συνεχώς κουρασμένα, χωρίς καθόλου ζήλον διά τα μαθήματά των. Δεν ήμπορούν να συγκεντρωθούν εις την εργασίαν των και πολύ γρήγορα τα χαρακτηρίζομεν ως όκηριά. Έν τούτοις αίτιον αὐτῆς τῆς κοπώσεως ήμπορεί να είναι μία οργανική ασθένεια, τῆς οποίας ή κόπωση είναι τὸ μοναδικὸν ἔμφανές σύμπτωμα.

Όρισμένα παιδιά φαίνονται όκηριά, διότι δεν κοιμῶνται ἔπαρκως, δεν τρέφονται ἱκανοποιητικῶς, εὐρίσκονται εις συνεχή ἔντασιν μέσα εις τὸ σπίτι.

Υπάρχουν ἕξ ἄλλου περίοδοι τῆς φυσικῆς ἐξελιξεως, κατὰ τὰς οποίας ή ανάπτυξις είναι πολύ ταχέως. Αὐτή ή ἀπότομος αὐξησις ἀπορροφᾷ κάποτε ὅλας τὰς δυνάμεις τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἐφήθου, ὁ οποῖος είναι τότε συνεχῶς κουρασμένος και δεν έχει ἔνδιαφέρον διά τίποτε.

Δεν σκεπτόμεθα ὅλας αὐτάς τὰς ἐκδηλώσεις ὅταν χαρακτηρίζομεν ἕνα παιδί ὡς όκηρόν.

"Άλλοτε ἔπισης ἕνα παιδί δεν φαίνεται ἕξ ἴσου όκηρόν πάντοτε· υπάρχουν ὠρισμένα ἐργασίαι ὅπου γνωρίζει πολύ καλά να ἔμφανίζεται ἐπιμελές και προσεκτικόν. "Ένα παιδί, «όκηρόν» εις τὸ σχολεῖον, φαίνεται να ἔνδιαφέρεται με πάθος διά την ἐργασίαν τῶν μηχανικῶν εις τὸ γειτονικὸν γκαράζ. "Εφθανε μάλιστα, ἀφοῦ ἐξήταζε προσεκτικὰ με ἕνα ἀπὸ τοὺς ἐργάτας κάποιο μοτέρ να ἀνακαλύπτῃ τὸ αἴτιον τῆς θλάθης του.

"Ένα ἄλλο παιδί εἶχε ἀρκετοὺς λόγους να μὴ δείχνῃ ζήλον εις τὸ σχολεῖον. Εἶχε μίαν ἀδελφήν, ή οποία ἦτο περισσότερον φρόνιμος, τακτικὴ και προσεκτικὴ. Δεν ήμποροῦσε να την ὑποφέρῃ, διότι οἱ γονεῖς των την ἀνέφεραν διαρκῶς ὡς παράδειγμα: «Κύτταξε λοιπὸν την ἀδελφήν σου πόσον

εἶναι ἐπιμελῆς και μὰς εὐχαριστεῖ. Δεν εἶναι ὅπως ἐσύ».

Νὰ θάλωμεν την ἐτικέττα «τεμπέλης» εις ἕνα παιδί, είναι ὁ καλύτερος τρόπος διά να τὸ κάνωμεν τεμπέλην. Δεν είναι φυσικὸν να ἀρέσκεται τὸ παιδί εις την όκηρίαν, ἀντιθέτως, φυσικὸν είναι εις ὠρισμένην ἡλικίαν να είναι δημιουργικόν, να παράγῃ κάτι χρήσιμον, να ἀποδίδῃ. Αὐτὸ ἀνταποκρίνεται εις ἀνάγκην διά τὸ παιδί.

Γενικῶς δεν πρέπει να ἀποδίδωμεν εις τὰ παιδιά χαρακτηρισμοὺς οἱ οποῖοι ἀνήκουν εις τοὺς ἐνηλίκους. Τεμπέλης ήμπορεί να είναι ὁ ἐνήλικος, ὁ οποῖος ἔν ἐπιγνώσει δεν ἐργάζεται. Και είναι ἄδικον να τοποθετοῦμεν «ταμπέλλες» εις ἕνα παιδί, τῶν ὁποίων τὸ φορτίον θὰ σηκῶνῃ διά θίου.

"Η όκηρία είναι δυνατὸν να ἀποτελῇ μέρος ἀμύνης τοῦ παιδιοῦ κατὰ τῶν μεγάλων. Πολὺ συχνὰ δεν έχει ἄλλα μέσα να προστατεύσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ τὰ παιδαγωγικὰ σφάλματα τῶν μεγάλων και τὸ ἀκατάλληλον κλίμα τὸ ὁποῖον παραλύει την ψυχικὴν του ἀνάπτυξιν. "Η ψυχικὴ μόνωσις, ή ἔλλειψις ζεστασιᾶς και τρυφερότητος εις τὸ περιβάλλον του είναι ἔμπόδια εις την ἀνάπτυξιν τοῦ παιδιοῦ. Τοῦ λείπει τότε ὁ ζήλος, ή χαρὰ τῆς ζωῆς, ή φιλοδοξία. Δεν έχει ἐμπιστοσύνην εις την ἐπιτυχίαν ή οποία γεννᾶται ἀπὸ την χαρὰν τῆς ἐπιτυχίας. Τοῦ λείπει ή προσοχή, δεν συγκεντρώνεται, είναι ἀργὸν και κουράζεται γρήγορα. Αὐτὴ ή μορφή όκηρίας ἀναγνωρίζεται ἀπὸ την κατάστασιν ἄγχους, φόβου τοῦ παιδιοῦ, καθὼς και ἀπὸ σημεῖα καταθλίψεως, κενοῦ. Αἰσθάνεται κανεὶς ὅτι αὐτὰ τὰ παιδιὰ ἔχουν ἀνάγκην τρυφερότητος, καλωσύνης, κατανόησεως.

Δεν πρέπει να πιστεύωμεν ὅτι τὸ παιδί δεν θέλει να ἀλλάξῃ, ὅτι τοῦ λείπει ή θέλησις. Αὐτὸ ὅμως δεν γίνεται με την μεγάλην αὐστηρότητα ἐκ μέρους τῶν γονέων. "Εκείνο πὸν χρειάζεται είναι τὰ συναισθήματα τὰ ὁποῖα πρέπει να ἀφυπνίσουν εις τὸ παιδί: Τὴν χαρὰν τῆς μελέτης και τῆς ἐργασίας. Πρέπει διά τοῦτο να παύσουν κάποτε να ἐπιπλήττουν και να ἐλέγχουν συνεχῶς τὸ παιδί. "Η ἐπιτυχία τοῦ παιδιοῦ εις τὸ σχολεῖον ἐξαρτᾶται κατὰ πολὺ ἀπὸ την

θέσιν την όποιαν λαμβάνουν οί γονείς δια την διανοητικήν του εξέλιξιν.

Πρέπει επίσης να λαμβάνωμεν υπ' όψιν τας διαφοράς χαρακτηρος μεταξύ των παιδιών. Όρισμένα είναι άργά και όλιγώτερον ζωηρά από τα άλλα εις όλόκληρον την συμπεριφοράν των. Ήμπορούν έν τούτοις να επιτύχουν εις την εργασία των—έν τούς άφήνωμεν τον χρόνον τον όποιον χρειάζονται.

Είναι έξ άλλου δυνατόν τό παιδί να μη ενδιαφέρεται δια τό σχολείον, έν οί γονείς δέν ήξευραν να του άφυπνίσουν την φιλοδοξίαν δια την εργασία του και την όρεξιν δια την πνευματικήν καλλιέργειαν.

Γονείς οί όποιοι κάνουν τό παιδί να σιωπήση μόλις άρχίση να όμιλή δια την δραστηριότητα εις τό σχολείον του, και όσοι άποφεύγουν να όμιλούν έμπρός του δια τα «σοβαρά πράγματα» της ζωής του, δια τας έλπίδας και τας δυσκολίας του επαγγέλματος των, ή εκείνοι οί όποιοι όμιλούν με καταθλιπτικήν έπιμονήν δια τας δυσκολίας των και άφυπνίζουν εις τό παιδί φόβον δια την ένήλικον ζωήν, ευθύνονται δια την όκηνηρίαν του παιδιού, την όποιαν είναι έτοιμοι να τιμωρήσουν (*).

Τό παιδί δέν συγκεντρώνεται.

Είναι συχνόν παράπονον τών γονέων και τών διδασκάλων: «Τό παιδί δέν συγκεντρώνεται, αφαιρείται μέσα εις την τάξιν ή όταν μελετᾷ». Τό πέταγμα της μύϊγας, ό έλάχιστος θόρυθος από τον δρόμον, του διασπᾷ την προσοχήν εις σημεϊον να σᾷς κοιτάζη άφηρημένα και να μη ήμπορη να άπαντήση εις την άπλουστέραν έρώτησιν.

Ήσφαλώς πολλά παιδιά δέν συγκεντρώνονται. Είναι και αυτό μία από τας συνεπειάς της συγχρόνου ζωής με τούς πολλούς έρεθισμούς, οί όποιοι εισδύουν μέχρι τών χωριών και τών πέλων άπομεμακρυσμένων σημείων, χάρις εις τας ευκολίας της συγκοινωνίας, τον κινηματογράφον, τον τύπον, τό ραδιόφωνον. Τα παιδιά, αλλά και οί μεγάλοι, έχουν πολλά να ιδούν, να ακούσουν

δέν τελειώνουν ποτέ. Γίνονται άναγκαστικώς επιπόλαια, καθώς κάθε έντύπωσις την όποιαν προσπαθούν να συλλάθουν είναι ίσχυροτέρα από την προηγουμένη. Χάνουν την ίκανότητα να σταματούν εις μίαν έμπειρίαν και να έμβασθούν.

Καθηγητής έλεγεν ότι κάθε πρωί, όταν εισέρχεται εις την τάξιν, έβλεπε τούς μαθητάς να κινούν τούς ώμους με τον ρυθμόν της τζάζ με τον όποιον έκοιμήθησαν την προηγουμένη νύκτα. Πώς να συγκεντρωθή εις τό μάθημα ένα παιδί τό όποιον δύο ή τρεις ή και περισσοτέρας φορές την έβδομάδα παρακολουθεϊ κινηματογράφον άργά τό θράδου με τας γνωστάς έρεθιστικάς σκηνάς;

Ή άδυναμία συγκεντρώσεως είναι δυνατόν να όφείλεται εις πολλούς άλλους λόγους: κακή άκοή π.χ. ή έντερικαί παρασιτώσεις.

Την άδυναμίαν συγκεντρώσεως συναντώμεν πολύ συχνά εις παιδιά τα όποια ύποφέρουν από σφάλματα του περιβάλλοντος, της άγωγής των, από έσωτερικάς συγκρούσεις. Ήπρόσεκτα εις τό σχολείον είναι επίσης τα παιδιά τα όποια καταφεύγουν εις την φαντασίαν των. Και είναι πολύ λεπτόν έργον να οδηγηση κανεις ένα τέτοιο παιδί εις την εκτίμησιν της σημασίας της καθημερινής εργασίας, χωρίς να του κλείση την πόρτα ενός άλλου κόσμου, όπου τό οδηγεί ή φαντασία του.

Εις όλας τας περιπτώσεις άδυναμίας συγκεντρώσεως είναι σφάλμα να τιμωρούμεν τό παιδί ή να έπαναλαμβάνωμεν συνεχώς «Πρόσεχε, συγκεντρώσου επί τέλους!» Ή άδυναμία συγκεντρώσεως σπανίως έχει να κάνει με την καλήν θέλησιν.

Έάν θέλωμεν να βοηθήσωμεν τό παιδί, πρέπει πρώτον να άπομακρύνωμεν ό,τι είναι δυσάρεστον, άποθαρρυντικόν. Πρέπει να τό κάνωμεν να αισθανθή την χαράν της δράσεως. Να του άφυπνίσωμεν τό ενδιαφέρον. Οί γονείς έπιζητούν από τα παιδιά των να μελετούν και τίποτε άλλο. Δέν σκέπτονται ότι ή μελέτη πρέπει πάντοτε να συνδέεται με την ζωήν και να άποκτᾷ ένδιαφέρον.

Είναι άνάγκη να έννοήσωμεν ότι οί μα-

(4) Walter Hemsing: «L' enfant qui ne réussit pas a l' école», Avignon 1956

λείον, έχει ανάγκη από περισσότερα στοιχεία, επιείκειαν, υπομονή από ποτέ άλλωτε. Τέλος, περιμένει να το έπαινεσουν και να αναγνωρίσουν και την πλέον μικράν του προσπάθειαν.

Όκηρία ;

Υπάρχουν παιδιά τα οποία φαίνονται συνεχώς κουρασμένα, χωρίς καθόλου ζήλον δια τα μαθήματά των. Δεν ήμπορούν να συγκεντρωθούν εις την εργασίαν των και πολύ γρήγορα τα χαρακτηρίζομεν ως όκηρά. Έν τούτοις αίτιον αυτής της κοπώσεως ήμπορεί να είναι μία οργανική ασθένεια, της οποίας ή κόπως είναι το μοναδικόν έμφανές σύμπτωμα.

Όρισμένα παιδιά φαίνονται όκηρά, διότι δεν κοιμώνται έπαρκώς, δεν τρέφονται ίκανοποιητικώς, εύρίσκονται εις συνεχή έντασιν μέσα εις το σπίτι.

Υπάρχουν έξ άλλου περίοδοι της φυσικής εξέλιξεως, κατά τας οποίας ή ανάπτυξις είναι πολύ ταχεία. Αυτή ή απότομος αύξησις άπορροφά κάποτε όλας τας δυνάμεις του παιδιού, του έφήθου, ό οποίος είναι τότε συνεχώς κουρασμένος και δεν έχει ένδιαφέρον δια τίποτε.

Δεν σκεπτόμεθα όλας αυτάς τας έκδηλώσεις όταν χαρακτηρίζομεν ένα παιδί ως όκηρόν.

"Άλλοτε επίσης ένα παιδί δεν φαίνεται έξ ίσου όκηρόν πάντοτε: υπάρχουν ώρισμένα έργασία όπου γνωρίζει πολύ καλά να έμφανίζεται έπιμελές και προσεκτικόν. "Ένα παιδί, «όκηρόν» εις το σχολείον, φαίνεται να ένδιαφέρεται με πάθος δια την εργασίαν των μηχανικών εις το γειτονικόν γκαράζ. "Έφθανε μάλιστα, άφου έξήταζε προσεκτικά με ένα από τους εργάτας κάποιον μοτέρ να ανακαλύπτη το αίτιον της θλάθης του.

"Ένα άλλο παιδί είχε άρκετους λόγους να μη δείχνη ζήλον εις το σχολείον. Είχε μίαν αδελφήν, ή οποία ήτο περισσότερο φρόνιμος, τακτική και προσεκτική. Δεν ήμπορούσε να την υποφέρη, διότι οί γονείς των την ανέφεραν διαρκώς ως παράδειγμα: «Κύτταξε λοιπόν την αδελφήν σου πόσον

είναι έπιμελής και μάς εύχαριστεί. Δεν είναι όπως έσύ».

Να θάλωμεν την έτικέττα «τεμπέλης» εις ένα παιδί, είναι ό καλύτερος τρόπος δια να το κάνωμεν τεμπέλην. Δεν είναι φυσικόν να άρέσκεται το παιδί εις την όκηρίαν, αντίθétως, φυσικόν είναι εις ώρισμένην ηλικίαν να είναι δημιουργικόν, να παράγη κάτι χρήσιμον, να άποδίδη. Αυτό άνταποκρίνεται εις ανάγκην δια το παιδί.

Γενικώς δεν πρέπει να άποδίδωμεν εις τα παιδιά χαρακτηρισμούς οί όποιοι άνήκουν εις τους ένηλικούς. Τεμπέλης ήμπορεί να είναι ό ένήλικος, ό όποιος έν έπιγνώσει δεν εργάζεται. Και είναι άδικον να τοποθετούμεν «ταμπέλλες» εις ένα παιδί, των όποιών το φορτίον θα σηκώνη δια θίου.

"Η όκηρία είναι δυνατόν να άποτελη μέσον άμύνης του παιδιού κατά των μεγάλων. Πολύ συχνά δεν έχει άλλα μέσα να προστατεύση τον έαυτόν του από τα παιδαγωγικά σφάλματα των μεγάλων και το άκατάλληλον κλίμα το όποιον παραλύει την ψυχικήν του ανάπτυξιν. "Η ψυχική μόνωσις, ή έλλειψις ζεστασιών και τρυφερότητος εις το περιβάλλον του είναι έμπόδια εις την ανάπτυξιν του παιδιού. Του λείπει τότε ό ζήλος, ή χαρά της ζωής, ή φιλοδοξία. Δεν έχει έμπιστοσύνην εις την έπιτυχίαν ή όποία γεννάται από την χαράν της έπιτυχίας. Του λείπει ή προσοχή, δεν συγκεντρώνεται, είναι άργον και κουράζεται γρήγορα. Αυτή ή μορφή όκηρίας αναγνωρίζεται από την κατάστασιν άγχους, φόβου του παιδιού, καθώς και από σημεία καταθλίψεως, κενού. Αισθάνεται κανείς ότι αυτά τα παιδιά έχουν ανάγκην τρυφερότητος, καλωσύνης, κατανοήσεως.

Δεν πρέπει να πιστεύωμεν ότι το παιδί δεν θέλει να άλλάξη, ότι του λείπει ή θέλησις. Αυτό όμως δεν γίνεται με την μεγάλην αυστηρότητα έκ μέρους των γονέων. "Εκείνο που χρειάζεται είναι τα συναισθήματα τα όποία πρέπει να άφυπνίσουν εις το παιδί: Την χαράν της μελέτης και της εργασίας. Πρέπει δια τουτο να παύσουν κάποτε να έπιπλήττουν και να έλέγχουν συνεχώς το παιδί. "Η έπιτυχία του παιδιού εις το σχολείον εξαρτάται κατά πολύ από την

θέσιν τὴν ὁποῖαν λαμβάνουν οἱ γονεῖς διὰ τὴν διανοητικὴν του ἐξέλιξιν.

Πρέπει ἐπίσης νὰ λαμβάνωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς διαφορὰς χαρακτῆρος μεταξὺ τῶν παιδιῶν. Ὁρισμένα εἶναι ἀργὰ καὶ ὀλιγώτερον ζωηρὰ ἀπὸ τὰ ἄλλα εἰς ὀλόκληρον τὴν συμπεριφορὰν των. Ἡμποροῦν ἐν τούτοις νὰ ἐπιτύχουν εἰς τὴν ἐργασίαν των—ἐὰν τοὺς ἀφήνωμεν τὸν χρόνον τὸν ὁποῖον χρειάζονται.

Εἶναι ἐξ ἄλλου δυνατὸν τὸ παιδί νὰ μὴ ἐνδιαφέρεται διὰ τὸ σχολεῖον, ἐὰν οἱ γονεῖς δὲν ἤξευραν νὰ τοῦ ἀφυπνίσουν τὴν φιλοδοξίαν διὰ τὴν ἐργασίαν του καὶ τὴν ὄρεξιν διὰ τὴν πνευματικὴν καλλιέργειαν.

Γονεῖς οἱ ὁποῖοι ἰκάνουν τὸ παιδί νὰ σιωπήσῃ μόλις ἀρχίσῃ νὰ ὀμιλῇ διὰ τὴν δραστηριότητα εἰς τὸ σχολεῖον του, καὶ ὅσοι ἀποφεύγουν νὰ ὀμιλοῦν ἔμπρὸς του διὰ τὰ «σοβαρὰ πράγματα» τῆς ζωῆς των, διὰ τὰς ἐλπίδας καὶ τὰς δυσκολίας τοῦ ἐπαγγέλματος των, ἢ ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ὀμιλοῦν μὲ καταθλιπτικὴν ἐπιμονὴν διὰ τὰς δυσκολίας των καὶ ἀφυπνίζουσιν εἰς τὸ παιδί φόβον διὰ τὴν ἐνήλικον ζωὴν, εὐθύνονται διὰ τὴν ὀκνηρίαν τοῦ παιδιοῦ, τὴν ὁποῖαν εἶναι ἔτοιμοι νὰ τιμωρήσουν⁽⁴⁾.

Τὸ παιδί δὲν συγκεντρώνεται.

Εἶναι συχνὸν παράπονον τῶν γονέων καὶ τῶν διδασκάλων: «Τὸ παιδί δὲν συγκεντρώνεται, ἀφαιρεῖται μέσα εἰς τὴν τάξιν ἢ ὅταν μελετᾷ». Τὸ πέταγμα τῆς μυίας, ὁ ἐλάχιστος θόρυβος ἀπὸ τὸν δρόμον, τοῦ διασπᾷ τὴν προσοχὴν εἰς σημεῖον νὰ σᾶς κοιτάξῃ ἀφηρημένα καὶ νὰ μὴ ἠμπορῇ νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἀπλουστερὰν ἐρώτησιν.

Ἀσφαλῶς πολλὰ παιδιὰ δὲν συγκεντρώνονται. Εἶναι καὶ αὐτὸ μία ἀπὸ τὰς συνεπείας τῆς συγχρόνου ζωῆς μὲ τοὺς πολλοὺς ἐρεθισμοὺς, οἱ ὁποῖοι εἰσδύουν μέχρι τῶν χωριῶν καὶ τῶν πλέον ἀπομακρυσμένων σημείων, χάρις εἰς τὰς εὐκολίας τῆς συγκοινωνίας, τὸν κινηματογράφον, τὸν τύπον, τὸ ραδιόφωνον. Τὰ παιδιὰ, ἄλλα καὶ οἱ μεγάλοι, ἔχουν πολλὰ νὰ ἰδοῦν, νὰ ἀκούσουν

δὲν τελειώνουν ποτέ. Γίνονται ἀναγκαστικῶς ἐπιπόλαια, καθὼς κάθε ἐντύπωσις τὴν ὁποῖαν προσπαθοῦν νὰ συλλάβουν εἶναι ἰσχυροτέρα ἀπὸ τὴν προηγουμένην. Χάνουν τὴν ἱκανότητα νὰ σταματοῦν εἰς μίαν ἐμπειρίαν καὶ νὰ ἐμβυθίζονται.

Καθηγητὴς ἔλεγεν ὅτι κάθε πρῶι, ὅταν εἰσέρχεται εἰς τὴν τάξιν, ἔβλεπε τοὺς μαθητὰς νὰ κινοῦν τοὺς ὤμους μὲ τὸν ρυθμὸν τῆς τζάζ μὲ τὸν ὁποῖον ἐκοιμήθησαν τὴν προηγουμένην νύκτα. Πῶς νὰ συγκεντρωθῇ εἰς τὸ μάθημα ἓνα παιδί τὸ ὁποῖον δύο ἢ τρεῖς ἢ καὶ περισσοτέρας φορὰς τὴν ἑβδομάδα παρακολοθεῖ κινηματογράφον ἀργὰ τὸ βράδυ μὲ τὰς γνωστὰς ἐρεθιστικὰς σκηνάς;

Ἡ ἀδυναμία συγκεντρώσεως εἶναι δυνατὸν νὰ ὀφείλεται εἰς πολλοὺς ἄλλους λόγους· κακὴ ἀκοή π.χ. ἢ ἐντερικαὶ παρασιτώσεις.

Τὴν ἀδυναμίαν συγκεντρώσεως συναντῶμεν πολὺ συχνὰ εἰς παιδιὰ τὰ ὁποῖα ὑποφέρουν ἀπὸ σφάλματα τοῦ περιβάλλοντος, τῆς ἀγωγῆς των, ἀπὸ ἐσωτερικὰς συγκρούσεις. Ἀπρόσεκτα εἰς τὸ σχολεῖον εἶναι ἐπίσης τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα καταφεύγουν εἰς τὴν φαντασίαν των. Καὶ εἶναι πολὺ λεπτὸν ἔργον νὰ ὀδηγήσῃ κανεὶς ἓνα τέτοιο παιδί εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῆς σημασίας τῆς καθημερινῆς ἐργασίας, χωρὶς νὰ τοῦ κλείσῃ τὴν πόρτα ἐνὸς ἄλλου κόσμου, ὅπου τὸ ὀδηγεῖ ἢ φαντασία του.

Εἰς ὅλας τὰς περιπτώσεις ἀδυναμίας συγκεντρώσεως εἶναι σφάλμα νὰ τιμωροῦμεν τὸ παιδί ἢ νὰ ἐπαναλαμβάνωμεν συνεχῶς «Πρόσεχε, συγκεντρώσου ἐπὶ τέλους!» Ἡ ἀδυναμία συγκεντρώσεως σπανίως ἔχει νὰ κἀνῃ μὲ τὴν καλὴν θέλησιν.

Ἐὰν θέλωμεν νὰ βοηθήσωμεν τὸ παιδί, πρέπει πρῶτον νὰ ἀπομακρύνωμεν ὅ,τι εἶναι δυσάρεστον, ἀποθαρρυντικόν. Πρέπει νὰ τὸ κάνωμεν νὰ αἰσθανθῇ τὴν χαρὰν τῆς δράσεως. Νὰ τοῦ ἀφυπνίσωμεν τὸ ἐνδιαφέρον. Οἱ γονεῖς ἐπιζητοῦν ἀπὸ τὰ παιδιὰ των νὰ μελετοῦν καὶ τίποτε ἄλλο. Δὲν σκέπτονται ὅτι ἡ μελέτη πρέπει πάντοτε νὰ συνδέεται μὲ τὴν ζωὴν καὶ νὰ ἀποκτᾷ ἐνδιαφέρον.

Εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι οἱ μα-

(4) Walter Hemsing: «L' enfant qui ne réussit pas a l' école», Avignon 1956

θητάι μας πρέπει νά κοιμῶνται πολὺ περισσότερον, ἔχουν ἀνάγκη ἡσυχίας, ὀλιγωτέρου θορύβου καὶ κενοῦ. Τοὺς χρειάζεται τροφή πλουσία εἰς λευκώματα, ἰκαλῶς προσηρμοσμένη. Τὰ παιδιὰ μας ἔχουν ἀνάγκη ζωῆς ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον ἀπλῆς. Μόνον ἡ ἀπλῆ ζωὴ ὀδηγεῖ εἰς τὴν οὐσίαν τῶν πραγμάτων καὶ κάνει νά υπερνικᾶται ἡ διάσπασις καὶ ἡ ἔλλειψις βάρους. Παρὰ τὸ λίμνασμα τῆς μοντέρνας ζωῆς ἡμποροῦμεν ἀκόμη νά μάθωμεν τὰ παιδιὰ μας νά σκέπτονται καὶ νά ἀποκοτῶν ἐσωτερικὴν ἐνότητα, ἀλλὰ διὰ νά τὸ ἐπιτύχωμεν, πρέπει νά διαγράψωμεν τὴν νευρικότητα, καὶ νά ἐμφανίζωμεθα ἡρεμοὶ καὶ μὲ καλὴν διάθεσιν.

“Ὅταν ἓνα παιδί συναντᾷ δυσκολίας εἰς τὸ σχολεῖον, πρέπει νά προσέξωμεν μήπως ὁ τρόπος τῆς μελέτης του εἶναι κακός. Ἡ σύγχρονος παιδαγωγικὴ καὶ ἡ μελέτῃ τῆς ψυχολογίας τοῦ παιδιοῦ ἔχουν κάνει σημαντικὰς ἐρεῦνας διὰ νά ἀνακαλύψωμεν τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους τὸ μάθημα γίνεται περισσότερον ἐλκυστικὸν καὶ ἀφομοιῶσιμον.

Πολλὰ σφάλματα γίνονται εἰς αὐτὸ τὸ σημεῖον, ὅταν π.χ. ἐπιμένωμεν νά μάθῃ τὸ παιδί ἓνα ποίημα ἢ κείμενον διὰ τὸ ὁποῖον αἰσθάνεται δυσκολίαν. “Ὅταν δὲν φροντίζωμεν νά ἔχουν τὰ παιδιὰ, μόλις αἰσθανθοῦν κόπωσιν, ἓνα σταθμὸν εἰς τὴν μελέτην, ὁ ὁποῖος θὰ τὰ ἐπαναφέρῃ μὲ καινούρ-

γιο κέφι εἰς τὴν ἐργασίαν των.

“Ὅταν κάποτε εἰς ἓνα φροντιστήριον μετεκπαιδευομένων διδασκάλων ὑπεδεικνύετο ὅτι πρέπει νά προετοιμάζωμεν τὰ παιδιὰ διὰ τὸ μάθημα μὲ τὸ νά τοὺς λέγωμεν τί ἔχουν νά κἀνοῦν καὶ πρὸς ποῖον σκοπὸν, νά τοὺς δίδωμεν δηλαδὴ ἓνα εἶδος προγράμματος, παρεδέχθησαν ὅτι αὐτὸ ἦτο ἡ ἰδικὴ των δυσκολία, ὅταν ἦσαν μαθητάι, ὅτι δὲν ἀντελαμβάνοντο τί ἐζήτει ἀπὸ αὐτοῦς ὁ διδάσκαλος.

Εἶναι ἐξ ἄλλου βέβαιον ὅτι ὅλα τὰ παιδιὰ δὲν μελετοῦν ἰκατὰ τὸν ἴδιον τρόπον. “Ὅπως διακρίνομεν διαφορετικοὺς τύπους χαρακτῆρος, διακρίνομεν ἐπίσης διαφορετικοὺς τύπους μαθητῶν. “Ἄλλοι, ὀπτικοὶ τύποι, συγκρατοῦν καλύτερον ὅ,τι ἡμποροῦν νά βλέπωμεν. “Ἄλλοι, ἀκουστικοὶ τύποι, μαθηθάνουν εὐκολώτερον ὅ,τι ἀκούουν. “Ἄλλοι μαθηθάνουν ταχέως, ἀλλὰ ξεχνοῦν ἐπίσης ταχέως. “Ἄλλοι μαθηθάνουν ἀργά, ἀλλὰ συγκρατοῦν ἐπὶ πολὺ ὅσα γνωρίζουν. Ἡ ἀτομικὴ ὑποβοήθησις τοῦ παιδιοῦ διὰ τὴν μάθησιν καὶ γενικῶς διὰ τὴν πρόοδόν του ἀποτελεῖ τὸ σπουδαιότερον βῆμα διὰ τὴν υπερνίκησιν πολλῶν δυσκολιῶν εἰς τὸ σχολεῖον. Καὶ πρέπει ἐπὶ τέλους τὸ ὄνειρον αὐτὸ τῆς παιδαγωγικῆς θεωρίας καὶ πράξεως νά γίνῃ πραγματικότης εἰς τοὺς καιροὺς μας.

ΑΡ. Α. ΑΣΠΙΩΤΗΣ

Τὸ συνέδριον τοῦ BOSSEY

διὰ τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν

eis τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην

Τὴν 29.5—4.6.1965 ἔλαθε χώραν εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Ἰνστιτούτον τοῦ Bossey συνέδριον πρὸς μελέτην τῶν προβλημάτων τῶν ξένων ἐργατῶν εἰς τὴν Δ. Εὐρώπην, εἰς τὸ ὁποῖον παρέστησαν ἀντιπρόσωποι ὄλων σχεδὸν τῶν Εὐρωπαϊκῶν Χωρῶν.

Τὸ συνέδριον ἠσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἐξέτασιν τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἐκκλησίας, ἐργασίας καὶ μεταναστεύσεως. Καθὼς ἀνέφερον ὁ Διευθυντὴς τοῦ Ἰνστιτούτου πάστορ Weber, ἡ Ἐκκλησία συνδέεται στενῶς μετὰ τῆς μεταναστεύσεως. Ἡ ἱεραποστολὴ τῆς Ἐκκλησίας συνετελέσθη κατ' ἀρχὰς κυρίως διὰ τῆς μεταναστεύσεως, ἥτις ἀπετέλει τὸ «κύτταρον μιᾶς νέας Ἐκκλησίας». Ἡ ἰδία στενὴ σχέσις ὑπάρχει καὶ μεταξὺ Ἐκκλησίας καὶ ἐργασίας (ἐργατῶν). Τόσον ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅσον καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἀνήκον εἰς τὴν τάξιν τῶν ἐργατῶν. Ἐν τούτοις διαπιστοῦται σήμερον τὸ ἀντίθετον: Ἡ Ἐκκλησία δὲν δεικνύει τὴν ἀρμόζουσαν κατανόησιν διὰ τοὺς μετανάστas καὶ διὰ τοὺς ἐργάτας. Διὰ τὸν λόγον αὐτὸν καλεῖται αὕτη σήμερον νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ χάσμα, τὸ ὁποῖον ἐδημιουργήθη μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἐργατῶν, νὰ μελετήσῃ δηλαδὴ σοβαρῶς τὰ προβλήματα τῶν μεταναστευομένων ἐργατῶν καὶ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν λύσιν των.

Ἀπὸ τὰς ἐπαρχίας εἰς τὰς πόλεις.

Ὁ Γενικὸς Γραμματεὺς τῆς Ἐπιτροπῆς κ. Siollema, ἀναφερόμενος εἰς τὰ αἴτια τῆς κατὰ καιροὺς μεταναστεύσεως, εἶπεν ὅτι ταῦτα ὑπῆρξαν θρησκευτικῆς, πολιτικῆς, ἰδεολογικῆς καὶ οἰκονομικῆς φύσεως. Ἐκτὸς τούτων φυσικαὶ καταστροφαὶ συνετέλεσαν πολλάκις εἰς τὴν δημιουργίαν μεταναστευτικοῦ ρεύματος.

Ἀπὸ τὰς βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας ἀποστέλλεται εἰς ὑποαναπτύκτους χώρας ἀριθμὸς εἰδικῶν ἐπιστημόνων καὶ τεχνιτῶν δι' ὀρισμένον χρόνον καὶ μὲ εἰδικὴν ἀποστολήν. Ἐξ ἄλλου παρατηρεῖται εἰς μεγάλον βαθμὸν ἡ ἀντίθετος κίνησις ἀνειδικεῦτων ἐργατῶν, δηλαδὴ, ἀπὸ τὰς ὑποαναπτύκτους εἰς τὰς ἀνεπτυγμένας βιομηχανικῶς χώρας.

Εἰς ὄλας σχεδὸν τὰς ὡς ἄνω περιπτώσεις ἡ μετακίνησις λαμβάνει χώραν ἀπὸ τὰς ἀγροτικὰς περιφερείας εἰς τὰ βιομηχανικὰ κέντρα καὶ τοῦτο ἐπὶ ἐνὸς διεθνοῦς ἐπιπέδου. Συνεπῶς τὰ προβλήματα, τὰ ὁποῖα ἀντιμετωπίζουν οἱ μεταναστεύοντες ἐργάται θὰ πρέπει νὰ συσχετισθοῦν μετὰ τῶν προβλημάτων, ποὺ δημιουργοῦνται διὰ τῆς μετακινήσεως τῶν ἀγροτῶν ἀπὸ τὰ χωρία εἰς τὰς πόλεις.

Εἰς τὰς ἐπαρχίας ἡ κοινωνία παρουσιάζει μίαν ἐνότητα, ἡ ὁποία ὁμοῦς χάνεται μὲ τὴν μετακόμισιν εἰς τὴν πόλιν. Ὡς ἀνέφερον ὁ Πρόεδρος τοῦ Συνεδρίου πάστορ Jalla, εἰς τὴν πόλιν δὲν ὑφίσταται μία ἐνιαία θρησκευτικὴ ἢ πολιτικὴ κοινότης, ὁ κάθε ἕνας μένει μόνος. Οὕτω τὸ ὄλον θέμα τῆς ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων τῶν μεταναστῶν σχετίζεται μὲ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τῆς δημιουργίας μιᾶς νέας «κοινότητος» εἰς τὴν πόλιν, ἡ ὁποία θὰ πληρώσῃ τὸ χάσμα ποὺ δημιουργεῖται διὰ τῆς ἀπωλείας τῆς ἐνιαίας κοινωνίας τοῦ χωριοῦ. Τὸ θέμα τοῦτο καθίσταται ἀκόμη δυσκολώτερον, ὅταν ἡ μετακίνησις αὕτη (ἀπὸ τὰ χωρία εἰς τὰς πόλεις) ταυτίζεται μὲ τὴν μετακίνησιν ἀπὸ μίαν χώραν εἰς τὴν ἄλλην (π.χ. ἀπὸ ἕνα ἑλληνικὸ χωριὸν εἰς μίαν γερμανικὴν πόλιν).

Ἐντόπιοι καὶ ξένοι ἐργάται.

Ἐνδιαφέρον παρουσίασαν κατὰ τὸ συν-
ἔδριον αἱ κατατοπιστικαὶ ἐκθέσεις πε-
ρὶ τῶν προβλημάτων τῆς μεταναστεύ-
σεως εἰς τὰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς Χώ-
ρας (Γαλλία, Ἀγγλία, Σουηδία, Βέλγι-
ον, Ὀλλανδία, Αὐστρία) καὶ ἰδιαίτερος
εἰς τὴν Γερμανίαν. Ἐκ Σουηδίας ἀνέφε-
ρεν ἡ δις Olofson, ὅτι μεταξὺ τῶν 400.
000 ξένων ἐργατῶν (οἱ περισσότεροι τῶν
ὁποίων εἶναι Φιλανδοὶ καὶ Ἴταλοί), εὐ-
ρίσκονται καὶ πολλὰ κορίτσια ἐξ Ἑλ-
λάδος ἡλικίας 14-17 ἐτῶν, τὰ ὁποῖα ἤλ-
θον εἰς τὴν Σουηδίαν κατόπιν προσκλή-
σεως ἀδελφῶν των (18-19 ἐτῶν) ἐργα-
ζομένων εἰς ἐστιατόρια καὶ ξενοδοχεῖα.
Οὐδεὶς ἐνδιαφέρεται δι' αὐτούς. Διὰ τὴν
συμπεριφορὰν τῶν ἰδίων τῶν Σουηδῶν
ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς ἡ δις Olof-
son:

«Ἐμεῖς ἐνδιαφερόμεθα μόνον διὰ τὰς
ἰδικὰς μας ὑποθέσεις καὶ ἀπαιτοῦμε καὶ
ἀπὸ τοὺς ἄλλους τὸ ἴδιον». Εἰς τὴν ἐρώ-
τησιν τί κάμνει ἡ Σουηδικὴ Ἐκκλησία
διὰ τὴν συμπαράστασιν τῶν ξένων ἐργα-
τῶν ἀπήντησεν ἡ ὁμιλήτρια: «ἀπολύτως
τίποτε». «Τὰ μάτια μας δὲν εἶχαν ἀνοιχ-
θῆ. Ἐμεῖς δὲν διαιροῦμε τοὺς ἀνθρώπους
σὲ Σουηδοὺς καὶ ξένους». Μεγάλον μέρ-
ος τοῦ Συνεδρίου κατέλαβεν ἡ ἐν Γερ-
μανίᾳ κυριαρχοῦσα κατάστασις καὶ τὰ
προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν εἰς τὴν
χώραν αὐτήν. Μὲ μελανὰ χρώματα περιέ-
γραψε τὴν κατάστασιν αὐτὴν ὁ κ.
Gebhardt, ἀντιπρόσωπος τῶν γερμα-
νικῶν συνδικάτων (Φρανκφούρτη).

Ὁ κ. Gebhardt ἀνέφερεν, ὅτι οἱ ξένοι
ἐργάται εἰς τὴν Γερμανίαν ἀναγνωρίζουν
τὴν μειονεκτικὴν των θέσιν ἔναντι τῶν
γερμανῶν ἐργατῶν (ἄγνοια γλώσσης,
ἔλλειψις ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως,
οἰκογενειακὰ προβλήματα καὶ προβλή-
ματα κατοικίας). Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος
διαπιστώνουν καὶ τὰ ἐλαττώματα τῶν
Γερμανῶν. Οἱ Γερμανοὶ ἐργάται βλέ-
πουν τοὺς ξένους ἐργάτας, κατὰ τὸν κ.
Gebhardt, ὡς ἕνα «κατώτερον προλε-

ταριάτων», παραβλέπουν τὰ κοινωνικά
των προβλήματα καὶ δὲν διευκολύνουν
τὴν προσαρμογὴν των. Τοὺς βλέπουν ὡς
«εἰσβολεῖς», οἱ ὁποῖοι ἀφαιροῦν δυνατό-
τητας ἀπὸ τοὺς Γερμανοὺς ἐργάτας (π.χ.
ὑπερωρίας κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκλογῆς
τῶν ἐργατῶν κ. ἄ.).

Μεταξὺ τῶν Γερμανῶν κυριαρχεῖ, κα-
τὰ τὸν ἴδιον ὁμιλητὴν, ἐν «μῖσος κατὰ
τῶν ξένων». Οἱ Γερμανοὶ ἀναγνωρίζουν
μόνον ἐκείνους τοὺς ξένους οἱ ὁποῖοι εὐ-
ρίσκονται ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ των ἢ καὶ ἐπὶ
ἀνωτέρου κοινωνικοῦ ἐπιπέδου, ἐνῶ αὐ-
ξάνει τὸ μῖσος των διὰ τοὺς ἄλλους. Τὸ
ὅλον πρόβλημα ἐχαρακτήρισεν ὁ παρευ-
ρεθεὶς Ἴνδος καθηγητὴς κ. Parihar ὡς
σχηματισμὸν ἐνὸς «ὑποπρολεταριάτου». Μία
νέα ἀντίληψις, εἶπε, δημιουργεῖται
περὶ συνδικάτων, ἡ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς
νέους ἀγῶνας, εἰς τὴν ἔντασιν τῶν σχέ-
σεων μεταξὺ τῶν Γερμανῶν καὶ τῶν ξέ-
νων ἐργατῶν. Ἡ κατάστασις αὐτὴ θὰ
πρέπει τὸ συντομώτερον νὰ συνειδητο-
ποιηθῆ. Τί κάμνει ἡ Ἐκκλησία δι' αὐ-
τό; Κατὰ τὸν πρόεδρον τοῦ Συνεδρίου
κ. Jalla «θὰ πρέπει νὰ ἀρχίσωμεν ἀπὸ
τὸ μηδέν».

Ἀντιμετώπισις τῶν προβλημάτων τῶν μεταναστευομένων ἐργατῶν.

Τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν
δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ ξεετάζωνται ἀπλῶς
μὲ θάσιν τὰς χώρας ἐργασίας. Ἡ πα-
ραμονὴ καὶ ἡ ἐργασία εἰς τὰς χώρας
αὐτάς ἀποτελεῖ μίαν προσωρινὴν κατά-
στασιν, ἡ ὁποία δημιουργεῖ πολλάκις
εἰς τοὺς ξένους ἐργάτας ἕν συναίσθημα
ἀβεβαιότητος. Οὕτω καθίσταται ἀπαραί-
τητον, ὅπως ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ἡ κατάστα-
σις καὶ αἱ ἀνάγκαι τῶν χωρῶν προε-
λεύσεως τῶν ἐργατῶν, εἰς τὰς ὁποίας
οἷτοι θὰ ἐπιστρέψουν μίαν ἡμέραν. Ἐ-
κτὸς τούτου παρατηρεῖται μεγάλη μετα-
κίνησις τῶν ἐργατῶν, μεταξὺ τῶν χωρῶν
τῆς Δ. Εὐρώπης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον
θὰ πρέπει νὰ λάβῃ χώραν εἰς συστημα-
τικὸς προγραμματισμὸς θάσει διμερῶν
καὶ πολυμερῶν συνθηκῶν, ἐπὶ ἐνὸς διε-

θνοῦς ἐπιπέδου. Προσέτι εἶναι ἀπαραίτητος ὁ συντονισμὸς τῆς ἐργασίας, ἰδιαιτέρως μεταξὺ τῶν χωρῶν προελεύσεως καὶ τῶν χωρῶν ἀπασχολήσεως τῶν ἐργατῶν. Κατὰ τὸν κ. Samson, κοινωνικὸν λειτουργὸν εἰς μίαν μεγάλην ἐπιχείρησιν τῆς Φρανκφούρτης, παρουσιάζει ἡ σημερινὴ κοινωνία μίαν ἔλλειψιν «κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ». Ἐνῶ εἰς ὅλα τὰ πεδία τῆς βιομηχανίας καταναλίσκονται τεράστια χρηματικὰ ποσὰ διὰ τὴν ἔρευναν, δὲν ὑπάρχει οὔτε εἰς ἐπιστήμων εἰς διαφόρους ἐπιχειρήσεις, ὁ ὁποῖος θὰ ἐρευνήσῃ, ἀπὸ κοινωνιολογικῆς ἀπόψεως, κατὰ ποῖον τρόπον δύναται κανεὶς νὰ συντονίσῃ ἀνθρώπους. Τοῦτο ἀποδεικνύει ὅτι ὀλίγον ἐνδιαφερόμεθα διὰ τὰ ἐπακόλουθα, τὰ ὁποῖα ἔχει ἡ βιομηχανία διὰ τοὺς ἀνθρώπους. Τὰ ποικίλα προβλήματα, τὰ ὁποῖα δημιουργοῦνται διὰ τοὺς ξένους ἐργάτας ἐπὶ τοῦ κοινωνικοῦ τομέως καταδεικνύουν ἔτι περισσότερον τὴν ἀνάγκην τῆς μελέτης τῆς σχέσεως τοῦ ἐργαζομένου ἀνθρώπου καὶ τῆς βιομηχανίας καὶ τὴν ἀνάγκην ἑνὸς «κοινωνικοῦ προγραμματισμοῦ» ἀπὸ μέρους ἐκάστου βιομηχανικοῦ κλάδου.

Πρὸς καλλιτέραν ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων αὐτῶν θὰ πρέπει οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται νὰ γνωρίζουν περισσότερα περὶ τῶν χωρῶν προελεύσεως τῶν ξένων ἐργατῶν. Κατὰ τὴν τοποθέτησιν αὐτῶν εἰς κλάδους τῆς βιομηχανίας θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν ὅλαι αἱ ἱκανότητες ἐκάστου προσώπου, ἡ μόρφωσις αὐτοῦ καὶ τὰ σχέδιά του διὰ τὸ μέλλον.

Γενικῶς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ κοινωνικοὶ ἐργάται θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζουν τὰ προβλήματα τῶν ἐργατῶν μὲ συναίσθησιν τῆς μεγάλης εὐθύνης των ἔναντι τῆς ὅλης θρησκευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ζωῆς τῶν χωρῶν τῆς προελεύσεως τῶν ἐργατῶν.

Οἱ ξένοι ἐργάται θὰ πρέπει νὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα ἐκλογῆς, νὰ παραμείνουν εἰς τὰς χώρας ἐργασίας των ἢ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς πατρίδας των. Ἐὰν οὗτοι ἐγνώριζον κατὰ πόσον ἐπιθυμοῦν νὰ παραμείνουν ἢ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὰς

χώρας των, θὰ ἦτο δυνατόν νὰ ἐπιλυθοῦν καλλίτερον πολλὰ ἀπὸ τὰ προβλήματα τῶν καὶ ἰδιαιτέρως τὰ προβλήματα, τὰ ἀναφερόμενα εἰς τὴν οἰκογένειαν, τὴν κατοικίαν καὶ τὴν μόρφωσιν τῶν τέκνων των. Ἄλλὰ καὶ δι' ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι δὲν ἔχουν ἀκόμη ἀποφασίσει διὰ τὸ τί θὰ πράξουν εἰς τὸ μέλλον, θὰ πρέπει, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Συνεδρίου, νὰ ἀναζητηθοῦν αἱ καλλίτεροι λύσεις.

Διὰ τὴν κατοικίαν τῶν ἐργατῶν δὲν θὰ πρέπει νὰ φροντίζουν ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον οἱ ἐργοδότες, ἀλλὰ ἐν συνεργασίᾳ καὶ μετ' ἄλλων παραγόντων, οὕτως ὥστε οἱ ἐργαζόμενοι νὰ ἀποκτήσουν μεγαλύτεραν ἀνεξαρτησίαν ἔναντι τῶν ἐργοδοτῶν. Τοῦτο, θὰ ἠδύνατο νὰ πραγματοποιηθῇ τῇ συνεργασίᾳ τοῦ κράτους ἢ καλλίτερα μιᾶς εἰδικῆς ἐπιτροπῆς, οἱ δὲ ἐργοδότες δέον ὅπως καταβάλουν μίαν καθωρισμένην οικονομικὴν συμβολήν.

Ἐὰν οἱ ξένοι ἐργάται παραμείνουν εἰς τὰς χώρας ἐργασίας των, θὰ πρέπει νὰ ἐπισκέπτονται τὰ τέκνα των τὰ ὑπάρχοντα δημόσια σχολεῖα. Ἐκ παραλλήλου θὰ πρέπει νὰ ληφθῇ πρόνοια δημιουργίας ἰδιαιτέρων τμημάτων πρὸς ἐκμάθησιν τῆς μητρικῆς γλώσσης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος τῶν τέκνων τῶν ξένων ἐργατῶν. Ἐὰν ὁμως οὗτοι σκέπτονται νὰ ἐπιστρέψουν ἀργότερον εἰς τὰς πατρίδας των, τότε θὰ πρέπει νὰ δημιουργηθοῦν διὰ τὰ τέκνα των ἰδιαίτερα σχολεῖα, τὰ ὁποῖα ἀναλογοῦν πρὸς τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδος των. Θὰ πρέπει νὰ ἀναζητηθοῦν ἰδιαίτεροι διδασκτικαὶ μέθοδοι διὰ σχολεῖα, εἰς τὰ ὁποῖα θὰ φοιτήσουν μαθηταὶ, προερχόμενοι ἐκ περισσοτέρων χωρῶν καὶ ὁμιλοῦντες διαφόρους γλώσσας.

Ἐν ἄλλο πρόβλημα, τὸ ὁποῖον θὰ πρέπει νὰ ἀντιμετωπισθῇ, εἶναι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις τῶν ξένων ἐργατῶν. Τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν ξένων ἐργατῶν δὲν καθιστᾷ πολλάκις δυνατὴν τὴν ἐπαγγελματικὴν καὶ κοινωνικὴν των ἄνοδον.

Εἰς τὰς διαφόρους χώρας εἰς τὰς ὁποίας πραγματοποιεῖται ἤδη μία σύντομος ἐπαγγελματικὴ εἰδίκευσις, τὰ κρι-

τήρια τῆς ειδικεύσεως διαφέρουν, οὕτως ὥστε τὰ ἀνάλογα πτυχία νὰ μὴ ἀναγνωρίζονται. Εἶναι λοιπὸν ἀπαραίτητος ἡ ἀλληλοπροσαρμογὴ τοῦ προγράμματος τῆς ἐπαγγελματικῆς αὐτῆς ἐκπαιδύσεως εἰς τὰς διαφόρους χώρας τῆς Εὐρώπης. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον δέον ὅπως ἐπιδιώκηται ὁ εὐρωπαϊκὸς προσανατολισμὸς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδύσεως.

Εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδύσεως τῶν ξένων ἐργατῶν θὰ πρέπει νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν ὁ προσανατολισμὸς τῶν ἰδίων καὶ νὰ δημιουργηθοῦν καὶ εἰς τὰς πατρίδας των αἱ προϋποθέσεις ἀναλόγου ἀπασχολήσεως των.

Ἡ συμβολὴ τῶν Ἐκκλησιῶν.

Κατὰ μίαν ἄποψιν ὀρισμένων μελῶν τοῦ Συνεδρίου, ἡ Ἐκκλησία θὰ πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ διὰ τῶν μελῶν τῆς τὴν ἐργασίαν τῶν συνήθως θεσπισμένων ἐν τῇ κοινῶνι ὀργανισμῶν καὶ νὰ ἀναλαμβάνῃ πρωτοβουλίαν μόνον εἰς τομεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους δὲν καταβάλλεται καμμία προσπάθεια ἀπὸ μέρους ἄλλων παραγόντων. Θὰ πρέπει δὲ κατὰ τὴν ἰδίαν γνώμην, ἡ Ἐκκλησία νὰ εἶναι ἐτοιμὴ νὰ παραδώσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτὴν εἰς κοινωνικοὺς παράγοντας, εὐθὺς ὡς οὗτοι παρουσιασθοῦν. Ἡ Ἐκκλησία θὰ πρέπει δηλαδὴ νὰ περιορίζεται εἰς τὴν προσεσχὴν καὶ εἰς τὴν συμβουλὴν τῶν μελῶν τῆς, τὰ ὁποῖα ἐργάζονται ἐνεργῶς ἐπὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν «κοσμικῶν» πεδίων.

Ἡ ἄποψις αὕτη ἔγινεν αἰτία ζωηρῶν συζητήσεων κατὰ τὴν τελευταίαν κυρίως συνεδρίαν τῆς ὀλομελείας τοῦ Συνεδρίου. Θέτει δὲ ὑπὸ ἀμφιβολίαν τὸ ὅλον ἔργον τῶν λεγομένων χριστιανικῶν ὀργανισμῶν κοινωνικῆς προνοίας, ἐκτὸς θεσφαίως ἂν οἱ ὀργανισμοὶ αὐτοὶ δὲν ἐκλαμβάνονται πλέον ὡς ἐκκλησιαστικοὶ ὀργανισμοί. Τοῦτο ὅμως θὰ ἐσήμαιεν, ὅτι τὸ ὑπ' αὐτῶν ἐπιτελούμενον ἔργον δὲν θεμελιούται θεολογικῶς καὶ δὲν ἀποθλάπει κυρίως εἰς τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ (Ματθ. 5,16). Οὕτω διερωτᾶται κανεὶς εἰς τί θὰ ἐξυπηρετῆ πλέον τὸ γεγονός

ὅτι τοὺς ὀργανισμοὺς αὐτοὺς διευθύνουν κατὰ κανόνα ἱερεῖς τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ Εὐαγγελικοὶ πάστορες. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τίθεται ὑπὸ ἀμφιβολίαν ἡ ἀναγκαιότης ἰδρύσεως ἐπιτροπῆς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν διὰ τὰ προβλήματα τῶν ξένων ἐργατῶν καὶ ἡ σύγκλησις Συνεδρίων ὑπὸ τοιαύτης ἐπιτροπῆς τῶν Ἐκκλησιῶν, τὴν στιγμὴν κατὰ τὴν ὁποῖαν ὑπάρχουν ἄλλοι ἐκ τοῦ κόσμου ὀργανισμοί, οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ ἀναλάβουν τοιαύτας πρωτοβουλίας (π.χ. τὸ Διεθνὲς Γραφεῖον Ἐργασίας, ἡ Εὐρωπαϊκὴ Οἰκονομικὴ Κοινότης κ. ἄ.).

Εἶναι ἀληθές, ὅτι αἱ διάφοροι Ἐκκλησίαι καὶ Ἐκκλησιαστικαὶ Κοινότητες ἀντιμετωπίζουν πολλάκις τὰ προβλήματα τῶν μεταναστευομένων ἐργατῶν ὄχι μὲν τὴν δέουσαν προσοχὴν καὶ σοβαρότητα, ἀλλὰ μὲ κάποιαν προχειρότητα καὶ δίδουν οὕτω τὴν ἐντύπωσιν τοῦ ἐρασιτέχνου. Οἱ κοσμικοὶ παράγοντες διαθέτουν ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος μεγαλύτεραν πείραν καὶ ἔχουν νὰ ἐπιδείξουν ἐν σοβαρῶτερον ἔργον.

Ἡ σοβαρώτερα ἀντιμετώπισις λοιπὸν τοῦ ὅλου θέματος ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ἀπαιτεῖ, ὅπως ἡ Ἐκκλησία ἀναθέσῃ τὸ ἔργον τοῦτο εἰς εἰδικὸν ἐπιτελεῖον, ἀποτελούμενον ἀπὸ πιστὰ μὲν μέλη αὐτῆς, ἀλλὰ διαθέτοντα ταυτοχρόνως καὶ ὅλα τὰ ἀπαραίτητα πρὸς τοῦτο ἐφόδια διὰ μίαν ὑπεύθυνον καὶ συστηματικὴν ἐργασίαν, συμφώνως πρὸς τὸ Α' Κορ. 12, 5: «διαιρέσεις διακονιῶν εἰσι, καὶ ὁ αὐτὸς Κύριος».

Συνάντησις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ.

Ἀπὸ μέρους τοῦ γράφοντος ἐτονίσθη κατὰ τὸ Συνέδριον ἐπανειλημμένως, ὅτι ἀπὸ χριστιανικῆς ἀπόψεως δὲν δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν τὴν θρησκευτικὴν ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐξυπηρετήσιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ μέρους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἀναζητήσωμεν τὴν θεολογικὴν θεμελίωσιν τῆς διακονίας μιᾶς Ἐκκλησίας

ἐπὶ τῶν ἐργατῶν, μελῶν μιᾶς ἄλλης Ἐκκλησίας. Ὅλοι γνωρίζομεν ὅτι ἡ θεμελίωσις αὕτη δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναζητηθῆ εἰς τὴν «οἰκουμενικὴν κίνησιν», διότι τὸ ΠΣΕ δὲν ἀποτελεῖ μίαν «ὑπέρ-Ἐκκλησίαν». Ἐὰν δὲ ἀποκλείσωμεν τὴν περίπτωσιν τοῦ προσηλυτισμοῦ (εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὑπάρχει θεθαίως μία θεολογικὴ θεμελίωσις, διότι δὲν γίνεται διαχωρισμὸς μεταξύ θρησκευτικῆς καὶ ἄλλης ἐξυπηρετήσεως ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν), τότε μένει ἡ μόνη ὀρθὴ θεολογικὴ βᾶσις τῆς συναντήσεως τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἐξασκήσει τῆς ἀγάπης. Ἡ ἐργασία ἐπὶ τῶν ξένων ἐργατῶν δίδει σήμερον εἰς τὰς Ἐκκλησίας τὴν μοναδικὴν εὐκαιρίαν τῆς ἐπανασυναντήσεως εἰς τὸν τομέα τῆς ἐξασκήσεως τῆς ἀγάπης. Τοῦτο εἶναι τότε μόνον δυνατὸν, ἐὰν αἱ Ἐκκλησίαι βοηθήσουν ἀλλήλας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῆς ἀποστολῆς των ἐπὶ τοῦ ἐμπιστευθέντος αὐταῖς ποιμνίου, ἐὰν προσφέρουν ἀμοιβαίως τὰς δυνατότητας αὐτῶν, χωρὶς νὰ προσπαθήσουν νὰ ἀντικαταστήσουν ἀλλήλας, εἴτε ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς θρησκευτικῆς ἐξυπηρετήσεως, εἴτε ἐπὶ τοῦ τῆς κοινωνικῆς ἢ ἄλλης ἐξυπηρετήσεως ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ γράφων ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τοῦ Συνεδρίου ἐπὶ τοῦ κινδύνου τῆς χρησιμοποιοῦσεως δύο μέτρων καὶ δύο σταθμῶν εἰς τὸ θέμα τῆς κοινωνικῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ξένων ἐργατῶν ἀπὸ μέρους τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐνῶ ἡ Προτεσταντικὴ καὶ Καθολικὴ Ἐκκλησία δροῦν ἐπὶ τοῦ πεδίου αὐτοῦ διὰ τῶν ὀργανισμῶν αὐτῶν κοινωνικῆς προνοίας καὶ συνεργάζονται ἀναλόγως μετὰ τῶν κρατικῶν καὶ ἄλλων παραγόντων, μένει ἔξω τοῦ διαλόγου ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, ἥτις ἐνδιαφέρεται ἀμέσως διὰ τὴν ἐξυπρέτησιν τῶν πιστῶν της. Οὕτω εἶναι ἀπαραίτητον νὰ ἐξευρεθῆ τρόπος στενωτέρας συνεργασίας καὶ συντονισμοῦ τοῦ ὅλου ἔργου τῆς ἐξυπηρετήσεως τῶν ἐργατῶν καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν αὐτὴν τῶν ὀρθοδόξων, ἐντὸς μιᾶς ἐκκοσμηκευμένης κοινωνίας. Τρόπος, ὁ ὁποῖος νὰ ἐπιτρέπη ὄχι μόνον

τὴν ἀμοιβαίαν βοήθειαν μετὰ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ νὰ διευκολύνῃ καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῆς εἰδικῆς πείρας ἐκάστης Ἐκκλησίας καὶ νὰ εὐνοῖ τὴν καλλιέργειαν τοῦ διαλόγου ἐν τῇ ἀσκήσει τῆς ἀγάπης.

Τὸ θέμα τοῦτο ἐχαρακτηρίσθη ὡς ἐν «γερμανικὸν πρόβλημα». Ὡς εἶναι γνωστόν, εἰς τὴν χώραν αὐτὴν ἡ Εὐαγγελικὴ κυρίως Ἐκκλησία ἀσκεῖ κοινωνικὸν ἔργον ἐπὶ τῶν Ἑλλήνων ἐργατῶν, ἀνεξαρτήτως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὁ παρευρεθεὶς ἀντιπρόσωπος τῆς Εὐαγγελικῆς Ἐκκλησίας τῆς Γερμανίας κ. Eggeit (Dusseldorf) ἀνέφερε σχετικῶς ὅτι ἡ Εὐαγγελικὴ Ἐκκλησία, αἰθανομένη τὸν «οἰκουμενικὸν σύνδεσμον» αὐτῆς μετὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, προσέφερε εἰς αὐτὴν χεῖρα βοηθείας.

«Ἐνομίσαμεν», ἀνέφερε χαρακτηριστικῶς ὁ κ. Eggert, ὅτι «ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι ἔτσι, ὅπως καὶ ἐμεῖς. Ἀλλὰ ἐνοήσαμεν ὅτι αὕτη ἔχει μίαν ἄλλην ἀντίληψιν περὶ τοῦ ἑαυτοῦ της. Αἰσθάνεται ἑαυτὴν ὡς τρίτην δύναμιν».

Οἱ λόγοι τοῦ κ. Eggert ὑποδηλοῦν, ὅτι αἱ ἄλλαι Ἐκκλησαὶ ἀρχίζουν πλέον νὰ αἰσθάνονται τὴν παρουσίαν τῆς Ὀρθοδοξίας εἰς τὴν Κεντρικὴν καὶ Δυτικὴν Εὐρώπην ὡς τρίτον παράγοντα καὶ νὰ λαμβάνουν αὐτὴν σοβαρῶς ὑπ' ὄψιν ὡς τι τὸ δεδομένον. Τοῦτο δημιουργεῖ θεθαίως διὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν νέας ὑποχρεώσεις καὶ εὐθύνas. Ἡ συνάντησις τῶν Ἐκκλησιῶν ἐν τῇ ἀγάπῃ θὰ εἶναι καρποφόρος, ὅταν ἡ προσφορὰ δὲν εἶναι μονομερῆς, ἀλλὰ ἀμοιβαία. Ὅλαι αἱ δυνατότητες ἀναπτύξεως ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, αἱ ὁποῖαι προσφέρονται διὰ τὰς ἄλλas Ἐκκλησίας εἰς τὰς χώρας τῆς Κεντρικῆς καὶ Δυτικῆς Εὐρώπης θὰ πρέπει νὰ εἶναι προσιτὰ καὶ εἰς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

Καθῆκον ὅμως τῆς Ὀρθοδοξίας εἶναι, νὰ δημιουργήσῃ διὰ τὸν ἑαυτὸν της ὅλας τὰς ἀπαραιτήτους πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ὡς ἄνω σκοποῦ προϋποθέσεις.

Αἰδ. Δρ. ΑΝΤ. ΑΛΕΒΙΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΑΚΤΙΝΕΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1965

Ἐπιστολαί

Η ΕΚΛΟΓΗ ΤΟΥ ΔΡΟΜΟΥ

Ἀγαπητές μου «Ἀκτίνες»,

Εἰς τὸ προηγούμενο τεύχος σας ἀρ. 263 ὁ ἐκλεκτός σας συνεργάτης Π. Τουρνιέ, ὁμιλεῖ γιὰ ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ σοβαρὰ θέματα, γιὰ τὴν «ἐκλογή τοῦ δρόμου» στὴν περιπέτεια τῆς ζωῆς.

Τὸ θέμα ἔχει περισσότερο ἐνδιαφέρον γιὰ ἐκείνους πού ἔχουν κάποια ἐυθύνη καὶ ἀναλαμβάνουν τὴν καθοδήγησιν ἄλλων στὸ μεγάλο αὐτὸ θέμα «τῆς ἐκλογῆς τοῦ δρόμου» π. χ. ἐκλογῆς ἐπαγγέλματος, ἀποστολῆς, ἐγγάμου ἢ ἀγάμου βίου κ.τ.λ.

Μὲ κατάπληξιν ἤκουον ἀπὸ ἓνα φίλον μου, σὲ προχωρημένην πλέον ἡλικίαν, 60 περίπου ἐτῶν, νὰ μοῦ λέγῃ: «Ἦμουν 17 ἐτῶν ὅταν μὲ ὑποχρέωσαν νὰ ἀκολουθῶ αὐτὸν τὸν δρόμο. Δὲν ἐγνώριζα τὴν πορείαν αὐτῆν. Μὲ κατεδίδακσαν εἰς μίαν ἰσόβιον πάλην. Ἐάν σήμερα δὲν ἀνταποκρίνωμαι ἰστίς ἀπαιτήσεις τοῦ δρόμου αὐτοῦ ποῖος πταίει;» Καὶ εἰς ἄλλην συζήτησιν μεταξύ ἀνθρώπων πού ἔχουν σάν «διακονία», σάν ἔργο τους, τὸ «καθοδηγεῖν» ἤκουσα νὰ λέγουν: «Ἐκάναμε λάθη. Αὐτὰ τὰ πρόσωπα ἦσαν γιὰ ἄλλο δρόμο. Ἡ ἐκλογή δὲν ἔγινε καλῆ. Ἀποτέλεσμα αὐτοῦ εἶναι οἱ τόσες ἀντιθέσεις πού παρουσιάζουν στὴν πορείαν τους». Καὶ ἐπὶ πλέον κατὰ καιροῦς θέλει κανεὶς σοβαροῦς ἀνθρώπους νὰ ἀλλάζουν δρόμο σὲ μιά προχωρημένη ἡλικία. Ἐπειτα ἀπὸ μιά περιπέτεια δέκα καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα χρόνων νὰ κάμνουν μίαν στροφὴν πρὸς τὴν ἐντελῶς ἀντίθετον ὁρᾶν.

Κάποιος σοφὸς ἔλεγε πὼς οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ παθαίνουν «πνευματικὴν συγκοπήν». Εἶναι ὅμως αὐτὸ ἢ πρόκειται περὶ κακῆς ἐκλογῆς; Περὶ ἐσωτερικῆς πάλης; Νομίζω τὸ δεύτερο.

Ὁ Π. Τουρνιέ βλέπει τὸ θέμα μὲ πολὺν φόβον καὶ μὲ μεγάλην περίσκεπιν. Ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην κάποιας καθοδηγήσεως ἀπὸ σοβαρὰ καὶ εἰδικὰ πρόσωπα, ἀλλὰ βλέπει πολὺ περισσότερο τὸν θεῖο παράγοντα. Βλέπει ἓνα σχέδιον πού κατευθύνεται ἀπὸ τὸν Θεὸ καὶ πού σὲ μᾶς μένει ἄγνωστο καὶ ἀπρόσιτο. Ἴσως «βλέπομεν ἐν εὐόπτρῳ καὶ ἐν ἀνίχνισμῳ».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τῆς καθοδηγήσεως νομίζω θὰ πρέπει νὰ δοθῇ πολὺ περισσότερα προσοχή. Γονεῖς, διδάσκαλοι, πνευματικοὶ, μήπως καθοδηγοῦμε ὑποκειμενικά; Μήπως ὀδηγοῦμε κατὰ τὰς ἀνάγκας μας; Μήπως δεσμεύουμε συνειδήσεις καὶ δημιουργοῦμε συμπλέγματα, ψυχικὰ ναυά-

για καὶ ἀποτυχημένους ἀνθρώπους; Μήπως ἀρκετὰ περιστατικὰ ἀπὸ ὅσα συγκλονίζουν ἠθικὰ καὶ ἐγκληματικὰ τὴν Κοινωνία μας εἶναι ἀποτελέσματα καλῆς ἐκλογῆς;

Νομίζω πὼς καὶ τὸ θέμα αὐτὸ τοῦ Π. Τουρνιέ μαζῇ μὲ ὅσα ἔχουν γραφῆ κατὰ καιροῦς εἰς τὰς «Ἀκτίνες» γύρω ἀπὸ τὸ βασικὸ αὐτὸ θέμα, καθὼς καὶ τὰ βιβλία τοῦ «Ἰνστιτούτου Ψυχολογίας» τοῦ κ. Α. Ἀσπιώτη θὰ πρέπει νὰ πολυδιαβασθοῦν καὶ νὰ πολυμελετηθοῦν ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπιφορτισμένους μὲ τὴν τιμητικὴν ἀποστολὴν τοῦ καθοδηγητοῦ. Τότε ἀσφαλῶς θὰ βοηθήσῃ καὶ ὁ Θεός, ὥστε ἡ «ἐκλογή τοῦ δρόμου» νὰ εἶναι ἡ πιὸ σωστὴ καὶ τὰ λάθη πολὺ πιὸ λίγα.

Θεσσαλονικὴ

Μετὰ τιμῆς

Λ. ΦΩΤΕΙΝΟΣ

★

ΜΙΑ ΜΑΡΤΥΡΙΑ

Ἀγαπητές «Ἀκτίνες»,

Μὲ μεγάλο ἐνδιαφέρον διάβασα τὸ ἄρθρο τοῦ γνωστοῦ μας Τουρνιέρ στὸ τεύχος τοῦ Ἰουλίου. Εἶναι πραγματικὰ σημαντικὸ, τὸ ὅτι ἓνας ἐπιστήμων τῆς ὀλκῆς του χρησιμοποιεῖ παρατηρήσεις ἀπὸ τὴν σημερινὴ ζωὴ καὶ ἐπιστήμη, γιὰ νὰ ἀνοίξῃ τὴν πόρτα μιάς σύγχρονης ἀγγελολογίας: Τῆς ὑπάρξεως στὸ ὀδοιπορικὸ τοῦ ἀνθρώπου μιάς ἐπαφῆς μ' ἓνα προσωπικὸ πνευματικὸ ὄργανισμὸν, ἔξω ἀπὸ τὴν σφαῖρα τοῦ δικοῦ του εἶναι... Τὸ γεγονός ἔχει ἀκόμη περισσότερη σπουδαιότητα, γιὰτὶ προέρχεται ἀπὸ ἓναν διαμαρτυρούμενον. Ἀποτελεῖ δέ, γιὰ μᾶς τοὺς Ὀρθόδοξους ἐπιστήμονες, ἓνα θουβὸ ἐλεγχῶ, γιὰ τὴν περιδεῆ συνείδησιν πού δεῖχνομε στὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ πνευματικοῦ κόσμου, ὅπως τὸν παρουσίασε ὁ ἴδιος ὁ Χριστὸς καὶ ὅπως τὸν ἔζησε ἡ πρώτη ἐκκλησία, ἀπὸ τὴν ὁποία ἔλκομε τὴν πνευματικὴν καταγωγὴν.

Ἡ περιήγησις τοῦ Τουρνιέρ δὲν εἶναι ἡ μόνη ἐπιστημονικὴ διαπίστωσις, ὅτι ἀνάμεσα στὸν ἄνθρωπον καὶ στὸν Θεὸ ὑπάρχει ἓνα προσωπικὸ πνευματικὸ σύστημα πού μετέχει στὴν διεκτυσιν τῆς πνευματικῆς πορείας του. Καὶ θὰ ἦταν πραγματικὸν ἐνδιαφέρον, ἂν κάποτε ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ ψυχίατροι καὶ νευρολόγοι μπορούσαν νὰ ἐξετάσουν μὲ ἐπιστημονικὰ μέσα τὰ αἷτια τῶν σημερινῶν ψυχικῶν νοσημάτων, τῆς σχιζοφρενίας, τῆς παρανοίας κ. ἄ. ὑπὸ τὸ πρίσμα τῆς χριστιανικῆς ἀγγελολογίας καὶ δαιμονολογίας. Ἴσως ἀπὸ μιά τέτοια μελέτη θὰ μπορούσαν νὰ βγοῦν πολλὰ καὶ πρακτικὰ διδάγματα γιὰ τὴν ὀντολογικὴ ἀντιμετώπισιν τῶν

ψυχικῶν νόσων, τῶν συμπλεγμάτων καὶ κάθε λογῆς ἀνωμαλιῶν τῆς πνευματικῆς καὶ διανοητικῆς ἰσορροπίας τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ τὶς ὁποῖες ἡ σημερινὴ ἐπιστῆμη δὲν προσφέρει τίποτε ἄλλο ἀπὸ εἰκασίες καὶ στίς περισσότερες φορές τὴν νοσταλγία μιᾶς θεραπείας.

Τέλος, δὲν ξέρω ἂν ὠφέλησε τὸν ἄνθρωπο, καὶ ἰδιαίτερα μερικοὺς ἀπὸ ἐμᾶς τοὺς χριστιανούς, ἡ ἀπόρριψις, ὡς δῆθεν «παιδαριωδῶν», τῶν ἀπόψεων περὶ ἀγγέλων καὶ δαιμόνων καὶ ἡ ρομαντικὴ μας ἀοριστία σχετικὰ μὲ τὴν οὐσία τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸν βασικὸ σκοπὸ τῆς σταυρικῆς θυσίας Του, γιὰ τὸν ὁποῖο ὁ ἴδιος μᾶς εἶπε, πὼς ἦταν νὰ καταλύσῃ «τὸν τὸ κράτος ἔχοντα τοῦ θανάτου, τουτέστι: τὸν διάβολον...» Γιὰ ὅλα αὐτὰ μὲ πολὺ ἀπλὸ τρόπο θὰ μπορούσαν νὰ μᾶς πούν ἴσως πολλὰ μέσ' ἀπ' τὸ ζωντανό, ὑπεραιωνόβιο, προσωπικὸ ἐργαστήριό τους οἱ Νηπτικὸί Πατέρες, ποὺ εἶναι τόσο ἀγνωστοὶ σήμερα, ἀλλὰ ποὺ γίνονται συνεχῶς καὶ περισσότερον γνωστοὶ μὲ τὶς ἐπανεπισημμένες δημοσιεύσεις ἀποσπασμάτων καὶ ὁλοκληρῶν τῆς «Φιλοκαλίας» σὲ διάφορες ξένες γλώσσες.

Εὐχαριστῶ γιὰ τὴν φιλοξενία

Μὲ πολλὴ ἀγάπη,

Λ. Κ. ΣΤΥΛΙΑΝΟΠΟΥΛΟΣ
Πολ. Μηχανικός

★

ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Ἀγαπηταὶ «Ἀκτίνες»

Ἔνα χρόνο τώρα ἐσωτερικὸς γιὰ τρὸς ἐνός ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα νοσοκομεῖα τοῦ Σικάγου, ζῶ μίαν ἐμπειρία ζωῆς μοναδικῆς.

Πλαί στὴν λευκὴ φυλὴ ὑπάρχουν οἱ Νέγροι καὶ οἱ κίτρινοι «οἱ ὁποῖοι εἶναι καὶ αὐτοὶ ἄνθρωποι». Μερικὲς μικρὲς σελίδες μὲ συνθήματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφὴ ἀνοιγμένες στὸ προσκεφάλο ἐνός Νέγρου θαρρεῖα ἀρρώστου δίνουν τὸ συναίσθημα πόσο ἡ πίστι τοῦ Χριστοῦ ἐνώνει!

Πολλοὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες, λευκοὶ καὶ νέγροι—μὲ τὶς χαρακτηριστικὲς ροζ στολές τους προσέφεραν τὶς ὑπηρεσίες των σπρώχνοντας ἕνα φορεῖο ἢ κρατῶντας συντροφιά σὲ ἕναν ἀρρώστο.

Ὁ Τύπος, τόσο πλούσιος καὶ ποικίλος δὲν περιορίζεται νὰ παραθέτῃ τὰ ἐπιτεύγματα στὴν ἔρευνα τοῦ Διαστήματος ἢ τὶς πρὸ κοσμικὰ Discothèques.

Σὲ μίαν ἀπὸ τὶς τελευταῖες ἐκδόσεις τοῦ περιοδικοῦ «Look» ὁ ἐκδότης του ἀφιερώνει δύο φύλλα στὴν μάχη τῆς Βίβλου, ὅπως τὴν ἀποκαλεῖ.

Αἰσθάνεσθε θρησκευτικὴ ἀνησυχία ὁποῦδήποτε πηγαίνετε... ἀρχίζει.

Ἐκφράζει τὴν ἀπαίτησι τῶν καιρῶν καὶ τὴν ὀλονεν αὐξάνουσα πεποίθησι μεταξὺ τῶν ἡγετῶν τῶν διαφόρων δογματῶν ὅτι ἡ ἐκκλησία πρέπει νὰ πάρῃ θέση στὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου, ἄλλως δὲν θὰ ἐπιζήσῃ. Τονίζει τὸ ἱστορικὸ γεγονός τῆς πορείας λευκῶν ἱερέων μετὰ τῶν Νέγρων, ὡς καὶ τὶς ἱεραποστολικὲς κινήσεις σὺν ἐνθαρρυντικῇ μαρτυρίᾳ τῆς ζωῆς Ἐκκλησίας.

Παραθέτει ἀποσπάσματα ἀπὸ ἕνα best-seller Τ.Α.Τ. Robinson «Honest to God» ἐκφράζει τὴν κρίσι ἀυτοκαταστροφῆς τοῦ Tillich, τὸν φόβον τῆς ἀνευ σκοποῦ ζωῆς τοῦ Albert Camus καὶ τελειώνει μὲ μίαν συνέντευξίν του μὲ τὸν σοφόν, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ, προφήτη τοῦ Προτεσταντισμοῦ Karl Barth στὴν Ἑλβετία. Ὁ Karl Barth συνηρπάσθη κυριολεκτικὰ, ὅταν ὠμιλοῦσαν γιὰ τὴν συμπαραστάσιν λευκῶν ἱερέων στὸν ἀγῶνα τῶν Νέγρων καὶ εἶπε: «Ἐπὶ ὀλόκληρα ἔτη ἐλαμβάνετο ὡς προϋπόθεσις ἡ θρησκεία ὡς θάσις τῆς ἠθικῆς καὶ τὸ μόνο ποὺ εἶχαμε νὰ κάμωμε ἦτο νὰ ἐφαρμόσωμε γενικῶς τὰ διδάγματα τῆς Ἰωάννη ἢ πίστις ἔγινε περισσότερο σχετικῆ. Ἡ βίβλικὴ μαρτυρία εἶναι ἰσχυροτέρα».

Μὲ ἐκτίμησιν

ΙΩΑΝΝΗΣ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ἰατρός

★

ΠΡΟΣ ΩΡΙΜΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΝ

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΑ

Ἀξιότιμε Κύριε,

Μὲ κάποιο δισταγμὸ παίρνω τὴν πέννα νὰ σᾶς γράψω. Κι' αὐτὸ γιὰτὶ δὲν εἶμαι σὺν κι' ἐσᾶς, δηλαδὴ ὄριμος. Σκέφτομαι ὡστόσο ὅτι ἡ ἀλήθεια δὲν ἔχει ἡλικία κι' ἔτσι ἀρχίζω.

Καὶ πρῶτα-πρῶτα ἐσεῖς δὲν εἶστε ἕνας «νεαρὸς χριστιανὸς διανοοῦμενος». Ἄλλὰ ἕνας «φτασμένος» πνευματικὰ καὶ «πιασμένος» οἰκονομικὰ χριστιανός. Μέσα στὴν κοινωνία δέ, ἀποτελεῖτε ἕναν παράγοντα, ἕνα στέλεχος πνευματικῆς ὑγείας—τὸ πιστεύετε κι' ἐσεῖς καὶ οἱ ἄλλοι.

Ὅχι ἄδικα. Ἀφοῦ ἀγωνιστήκατε χρόνια ὀλόκληρα, ἀφοῦ λυώσατε κάμποσα παντελόνια στὴν καρέκλα, τώρα εἶστε «τακτοποιημένος». Μ' ἕνα πτυχιὸ στὸ χέρι καὶ μίαν ὑποτροφία στὸ «ἱστορικὸ σας» (ἂν θυμᾶμαι καλὰ γινάτε καὶ διδάκτωρ), μὲ μίαν μορφωμένη σύζυγο, οὔτε ἑξαλλὴ στὴν ἐμφάνισι ἀλλὰ οὔτε καὶ σὺν καλόγρια (ζοῦμε στὰ 1965 ἀδελφέ!) ποὺ πῆρε—θυμᾶ-

στε; και αρκετή προικουλα, με ένα κουρσάκι, απαραίτητο, βέβαια, κι' αυτό—με δυο παιδάκια—αρκετά δά—που μαθαίνουν γράμματα και ξένες γλώσσες (μόνο που δεν πολυτρώνε τα άφιλότιμα!), με όλα αυτά λοιπόν προχωρείτε στη ζωή θεμελιωμένα, ζυγισμένα, ήρεμα σαν καλοτάξιδο καράβι.

Πηγαίνετε και στην εκκλησία—φυσικά. 'Ακούτε με προσοχή και τον ιεροκήρυκα. Που τα λέει τόσο ώραία. Λόγια, όχι άστεϊα! 'Εν γένει είστε συνεπής στα θρησκευτικά σας καθήκοντα.

Λοιπόν; τί έρχομαι να σάς πω εγώ; Αυτά τα πράγματα τα ξέρετε δά, αφού τα έφτιαξε το δικό σας δημιουργικό κι' ακούραστο πνεύμα—σύν Θεώ, έννοείται. Κι' επειδή μάλιστα έννοείται, δεν χρειάζεται να το λέμε.

Λοιπόν τί θέλω εγώ;

Τούτο· να σάς υπενθυμίσω ότι στο δρόμο υπάρχουν και παγόβουνα. Μάλιστα, παγόβουνα. 'Επικίνδυνα. Φυσικά δεν έχουν αυτό το όνομα. 'Εχουν άλλο, περιληπτικό—όπως λένε οι φιλόλογοι... Λέγονται αυτάρκεια. 'Εξηγούμαι: το παγόβουνο Α υ τ ά ρ κ ε ι α είναι ή έσωτερική βεβαίωση πως όλα πάνε καλά, πως κάνεις το καθήκον σου στην έντέλεια, πως τέλος πάντων είσαι ένας χριστιανός «καθώς πρέπει».

'Αποτέλεσμα; Πνευματική άκνησία. 'Η συνέχεια; Έλος. 'Η ικατάληξις; 'Ο πρεσβύτερος αδελφός του 'Ασάτου— που «δεν γνωρίζομεν τί άπέγινε», άν και δεν είχε απομακρυνθί από τον Πατέρα του.

—Μά τί λές, νεαρέ μου; 'Ακούω την ένστασή σας, κύριε ώριμε χριστιανέ επιστήμον, άν μου κάνετε την τιμή να με διαβάζετε ακόμα. Τί λές; εγώ άφιερώνω τις ώρες μου, τα χρήματά μου, την επιστημονική μου δυναμικότητα για να άνυψώσω την οικογένειά μου (και—γιατί όχι;—τον εαυτό μου), για να βοηθήσω έναν «πλησίον», για να...

—'Επιτρέψτε μου, σεβαστέ μου Κύριε, να σάς διακόψω συμπληρώνοντας το τελευταίο «για να...»

Λοιπόν τα πράττετε όλα αυτά για να κάνετε τον κόσμο να σάς ύπολογίση και τον Θεό να μένη ικανοποιημένος, για να στερεωθήτε δηλαδή από κάθε άποψη και να ψιθυρίζετε στα μύχια σας «τόν άγώνα τον καλόν» αγωνίζομαι κ.λ.π. 'Αλλά αυτό θάπρεπε να'ναι το όνειρο ενός άρχαίου, ένός ειδωλολάτρη. 'Η και ενός άχρωμου θρησκευτικού και τίμιου άπλως ανθρώπου. 'Αλλά τότε ποιά ή διαφορά σας; Τότε το «πύρ» που ήλθε να θάλη ό Χριστός γίνεται πάγος, τότε θγάλτε το «Χριστιανός» από πάνω σας και προχωρήστε, έτσι—πιό έλεύθερος και πιό είλικρινής. "Αν όμως

το Χριστιανός σάς άρέση, σκεφθήτε πως το πύρ καιεί τα σάπια, φωτίζει τα σκοτάδια, ζεσταίνει στην παγωνιά. Και πως αυτή τη δουλειά την κάνει αδιάκοπα. Και, τέλος, πως το πύρ ζη ξεδούοντας. Μ' έννοήσατε; ξ ο δ ε υ ο τ α ς .

'Αλλιώς παύει να είναι πύρ—σβύνει.

Τά ξέρατε όλα αυτά; Μά δεν είπα το αντίθετο. Φοβήθηκα μόνο μήπως έχουν ξεθωριάσει κάπως στη μνήμη σας. Μήπως έχουν περάσει στο ύποσυνείδητο. "Η στο άσυνείδητο! Και δεν έκανα τίποτα άλλο παρά να τα θυμίσω εις «εαυτούς και άλλήλους».

Μετά του προσήκοντος σεβασμού

ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΝΟΥΝΟΣ

★

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

AMA ET FAC QUOD VIS

Τό κύτταρο τών βιβλίων, που παρουσιάζουμε σε τούτο τό τεύχος, είναι ή αγάπη στην ένεργητική της μορφή. "Ετσι μία οργανική ένότητα—στην ουσία του περιεχομένου—συνδέει τά θέματα. Κι' ή λύση, ή μόνη λύση, στα προβλήματα που θέτουν οι συγγραφείς, βρίσκεται σε τούτα τά άπλά λόγια του Ι. Αύγουστίνου: Ama et fac quod vis!...

Κάτω άπ' αυτό τό πρίσμα κυττάζουμε και παρουσιάζουμε τά βιβλία στους φίλους άναγνώστες τών «'Ακτίων».

★ ★ ★

'Ο κ. 'Αλέξανδρος Κορακίδης, συνεχίζοντας τη δημιουργική του εργασία, μάς χάρισε ένα καινούργιο βιβλίο πολύ σημαντικό: Ο ΕΛΕΓΧΟΣ ΕΝ ΤΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ('Αθήναι 1965, σ. 111) «κατά την 'Αγία Γραφήν και κατά την έρμηνείαν και έφαρμογήν αυτής υπό του Ι. Χρυσόστομου».

Θέμα καιτό και έπικαιρο! Τό έργο του έλέγχου, «ρομφαία δίστομος», όπως τό χαρακτηρίζει ό σ., «χρειάζεται κυρίως στιβαράς χείρας, αλλά και τέχνην διά να την κρατήση κανείς». Χρειάζεται πάνω άπ' όλα: ά γ ά π η ! 'Αγάπη άνυπόκριτη, ούσιαστική, που «ού ζητεί τά εαυτής». "Οχι άπλως «χωρίς μίσος για τους ψευδομένους» ή ακόμα «με λύπη... κι' εύσπλαγχνία»—κατά την Καθαφή αντίληψη—άλλά με αγάπη, με πόνο και δάκρυα, «ώς συναλγών, ως μάλλον εκείνου πενθών, ως τηκόμενος επί τοίς εκείνου», όπως ύπογραμμίζει ό Ι. Χρυσόστομος.

"Ετσι, ο έλεγχος γίνεται δημιουργικός, λυτρωτικός. Ο έλεγχος πού, όπως σωστά υποστηρίζει ο κ. Κορακίδης, είναι κι' αυτός θ. κήρυγμα, μέσον πού χρησιμοποιεί ή 'Εκκλησία για τὸ ποιμαντικό της έργο.

Ωστόσο, σήμερα, αυτός ο έλεγχος—ή καλύτερα ή σωστή τοποθέσή του—ή δὲν υπάρχει ή τις περισσότερες φορές γίνεται κακή χρήση. Γιατί λείπει ή αγάπη! Γι' αυτό και ο αυτόελεγχος στήν 'Εκκλησία—αυτή ή κύρια μορφή του έλέγχου—είναι σήμερα τὸ λιγώτερο άναίμικος. Αὐτός είναι ο λόγος πού ή μεγαλοστομία του άμβωνα ρίχνει φωτιά πάνω στους άμαρτωλούς κι' άδειάζει, μ' αυτό τὸν τρόπο, τις 'Εκκλησίες άπ' τούς πιστούς. "Αν όμως όπηρε ο αυτόελεγχος, τότε, είναι βέβαιο, ο έλεγχος έν τή 'Εκκλησία θά ήταν πραγματικά ένα άπό τά σπουδαία μέσα στο πνευματικό της έργο.

Ο κ. Κ. ξεετάζει με μεθοδικότητα τὸ θέμα του και θεμελιώνει τις άπόψεις του σε παραπομπές πάνω στα ιερά κείμενα και ειδικότερα στις άπόψεις του Ι. Χρυσοστόμου. Στο κεφάλαιο πού μιλάει για τὸν έλεγχο στους κοσμικούς άρχοντες, δέχεται τὸ σεβασμό και τήν ύποταγή στήν κοσμική έξουσία.

Φοβάμαι πώς αυτή ή τάχα «διδασκαλία» τής 'Αγίας Γραφής για ύποταγή στους άρχοντες, δὲν είναι άπληθαμένη άπό σπέρματα ύπολογιστικά! Βέβαια ο 'Απ. Παύλος στήν έπιστολή του στον Τίτο τού γράφει: νά υπενθυμίξει στους πιστούς «άρχαις και έξουσίαις ύποτάσσεσθαι», αλλά με τήν βασική προύπόθεση: «προς πάν έργον αγαθόν έτοιμοις είναι». Γι' αυτό είναι προτιμότερη ή άπάντηση—έστω και έπαναστατική—του Πέτρου και τών άλλων 'Αποστόλων στο συνέδριο: πειθαρχείν δεί Θεῷ μάλλον ή άνθρωποις.

Αυτή ή γεμάτη παρρησία άπάντηση τών 'Αποστόλων δὲν πρέπει νά κολοβώνεται άπό καμμιás μορφής προσήματα. Γι' αυτό δὲν μου είναι εύκολο νά δεχθῶ άδιαμαρτύρητα τήν άποψη τού κ. Κορακίδη ότι «άρμοδιώτεροι... νά έλέγξουν τούς παρνομούντας άρχοντες είναι ο ιερεὺς και ο προφήτης» (σ. 73). Πιστεύω πώς κάθε χριστιανική ψυχή πρέπει νά διαμαρτύρεται, νά επαναστατεί μπροστά στήν άδικία, έστω κι' άν αυτοί πού τήν προκαλοῦν είναι οί άρχοντες. Αυτό όμως χρειάζεται αυτοθυσία! Γιατί είναι βέβαιο πώς στο τέλος πάντα ο Κρέοντας θά θάβει

ζωντανή τήν 'Αντιγόνη γιατί εκείνη τόλμησε νά πράξει και νά πει «οὐδέ σθένειν τοσοῦτον φόβην τά σά / κηρύγμα' ώστ' άγραπτα κάσφαλή Θεῶν / νόμιμα δύνασθαι θητόν θνθ' ύπερδραμείν...

ΤΟ ΝΙΣΥΡΙΚΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ τού κ. Κώστα Σακελλαρίδη, πού κυκλοφόρησε ή «Εταιρία Νισυριακῶν Μελετῶν» ('Αθήνα 1965-σ. 202) δὲν είναι άπλῶς ένα χρέος στή Νίσυρο, όπως δέχεται ο συγγραφέας, αλλά μιá σημαντική προσφορά στα Νεοελληνικά Γράμματα.

Ο κ. Σακελλαρίδης, εύσυνείδητος μελετητής τών πλούσιων λαογραφικῶν και ιστορικῶν στοιχείων τής Νισύρου, μάς συνδέει με τήν ζωντανή, τήν άπόφια, τήν καθαρή ποίηση τού νησιού. Με περισσή εύσυνειδησία μάζεψε τά νισυρικά δημοτικά τραγούδια και μάς τά χάρισε σ' έναν καλαίσθητο τόμο, φροντίζοντας ν' άποδώσει πιστό τὸ ιδίωμα τους, άποφεύγοντας προσθήκες ή διορθώσεις, άκριθῶς για νά διατηρηθεί άνέπαφη ή ποιητική άρμονία και τὸ ύφος τους.

Διαβάζοντας τά νισυρικά δημοτικά τραγούδια, βλέπομε πόσο όργανικά δεμένα είναι με τὸν νεοελληνικό ποιητικό λόγο. Θαυμάζουμε, όπως σε κάθε δημοτικό μας τραγούδι: τήν γνήσια ποίηση, πού κλείνει όλόκληρη τήν άνθρωπία και τήν ψυχική εύγένεια τού άπαράμιλλου λαοῦ μας. Βρίσκουμε τις ρίζες μας και τήν καταγωγή μας.

Πολύ σωστά σημειώνει ο κ. Σ., στήν εισαγωγή αὐτοῦ τού τόμου, τήν ξεχωρη όμορφία πού έχει τὸ νισυρικό δημοτικό τραγούδι.

Βρίσκω πολύ πετυχημένη τήν κατάταξη τών τραγουδιῶν σε έννοιολογικές κατηγορίες. Μ' αυτό τὸν τρόπο ή σωκρική μελέτη γίνεται πιό εύκολη και τὸ βιβλίο πιό εύχρηστο.

Σάν προσφορά αγάπης δέχεται ο κ. Σακελλαρίδης τήν έργασία του, και τέτοια είναι. Γι' αυτό ή συλλογή του έχει όχι μόνο γραμματολογική σημασία, αλλά και τήν ύπερτατη αξία πού έσωκλείνει ή παρουσία ενός πνευματικού ανθρώπου στή σημερινή ύλοκρατική εποχή μας, και μάλιστα τώρα πού πάει νά ξεφτίσει κάθε πνευματική αξία, κάθε έννοια ήθικῆς και όμορφιάς.

ΝΙΚΟΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ

Μηνιαίον Περιοδικόν «ΑΚΤΙΝΕΣ». "Εκδοσις Χριστιανικής 'Ενώσεως «Ακτίνες». Γραφεία: όδός 'Ακαδημίας 45, 'Αθήνα 135 (Τηλ. 624-233). —Θεσσαλονίκης: 'Αγίας Σοφίας 38. —'Υπεύθυνος: Γ. Δ. 'Ιατρίδης, κατοικία 'Αριστοφάνους 10 'Αθήνα (114). 'Ετησία συνδρομή δεχ. 70, έξωτ. \$ 5. Χειρόγραφα, δημοσιευόμενα ή μη, δὲν επιστρέφονται.